

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Znalosti vysokoškolských studentů v oblasti neonacismu a krajní pravice

Diplomová práce

Autor: Bc. Petr Vajner
Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Dějepis
Základy společenských věd
Vedoucí práce: Mgr. Markéta Levínská, Ph.D.

Hradec Králové

2018

Zadání diplomové práce

Autor:	Petr Vajner
Studium:	P16P0567
Studijní program:	N7504 Učitelství pro střední školy
Studijní obor:	Učitelství pro střední školy - dějepis
Název diplomové práce:	Znalosti vysokoškolských studentů o tématu neonacismu a krajní pravice
Název diplomové práce AJ:	Knowledge of university students in neo-nazi and far right

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce si klade za cíl zjistit, jakými znalostmi disponují vysokoškolští studenti v oblasti neonacismu a pravicového extremismu. Práce bude volně navazovat na bakalářskou práci Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice. Teoretická část vysvětlí důležité pojmy související s neonacismem a pravicovým extremismem. Dále bude zmapována historie neonacismu v ČR i v jiných zemích. Práce poskytne vhled do neonacistické symboliky, hudby a životního stylu příznivců krajní pravice. Práce také představí hlavní politické subjekty napojené na extremisty. V závěru teoretické části budou představeni ideoví nepřátelé neonacistů a možnosti prevence. V praktické části provedeme kvalitativní výzkum formou polostrukturovaných rozhovorů s vybranými studenty vysoké školy.

BASTL, Martin. Krajní pravice a krajní levice v ČR. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Politologie (Grada). ISBN 9788024737973. CHMELÍK, Jan. Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty. Praha: Linde, 2001. ISBN 8072012657. CHMELÍK, Jan. Symbolika extremistických hnutí. Vyd. 1. Praha: Armex, 2000. ISBN 80-862-4414-8. MAREŠ, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 8086598454. VEGRICHTOVÁ, Barbora. Extremismus a společnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 9788073804275.

Garantující pracoviště:	Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Markéta Levínská, Ph.D.
Oponent:	doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	11.2.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

.....

Bc. Petr Vajner

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní Mgr. Markétě Levínské, Ph.D., za vedení, odborné rady a přátelský přístup při psaní diplomové práce.

Anotace

VAJNER, Petr. *Znalosti vysokoškolských studentů v oblasti neonacismu a krajní pravice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. X s. Diplomová práce.

Diplomová práce *Znalosti vysokoškolských studentů v oblasti neonacismu a krajní pravice* zjišťuje, jakými znalostmi disponují studenti pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové v oblasti krajní pravice a neonacismu. Práce dále zkoumá zda-li někteří respondenti nesympatizují s rasismem.

Teoretická část definuje základní terminologii a jednotlivé pojmy uvádí do logických souvislostí. Dále je představena krajně pravicová a neonacistická scéna v ČR v mezinárodních souvislostech. Zvláštní pozornost je věnována neonacistickým organizacím, symbolice a hudební tvorbě.

Praktické část demonstruje kvalitativní výzkum formou rozhovoru se studenty pedagogické fakulty, témata rozhovorů jsou determinována a podložena poznatky z teoretické části.

Ze zjištěných údajů lze vyvodit hypotézu, že studenti pedagogických fakult mají nedostatečné znalosti této problematiky, což může negativně ovlivnit budoucí prevenci na školách.

Klíčová slova: Extremismus, Subkultura, Krajní pravice, Neonacismus, Rozhovor

Annotation

VAJNER, Petr. *Knowledge of university students in neo-nazi and far right*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2018, X pp. Master's thesis.

The Master's thesis *Knowledge of neo-Nazi and far right in the university students* investigates the depth of knowledge of far-right and neo-Nazi in the students of the Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové. The thesis is also aimed to identify possible direct racism fellow travelers in respondents.

Theoretical chapters define basic nomenclature and assign particular concepts to logical context. Furthermore, the far-right and neo-Nazi scene in the Czech Republic is introduced with international relations as well. Particular consideration is given to neo-Nazi organizations, symbols and music.

Practical part presents qualitative investigation using an interview with students of the Pedagogical Faculty UHK. Interview topics are determined and supported by findings of the theoretical part.

Collected data allow to deduce a hypothesis that students of pedagogics reveal insufficient knowledge in this field, which might negatively influence future prevention at schools.

Keywords: Extremism, Subculture, Far-right, Neo-Nazism, Interview

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	10
1.1 Rasismus.....	10
1.2 Nacionalismus a šovinismus.....	14
1.3 Extremismus.....	16
1.3.1 Levice a pravice.....	19
1.4 Subkultura a holé lebky.....	21
1.5 Krajiní pravice.....	24
1.5.1 Evropské krajně pravicové politické subjekty.....	25
1.5.2 Ultrapravice na české politické scéně.....	29
1.6 Neonacismus.....	35
1.6.1 Evoluce neonacistického hnutí.....	39
1.6.2 Symbolika a mentalita.....	46
1.6.3 Demontrace, trestná činnost a typický neonacista.....	51
1.6.4 White power music.....	58
1.7 Možnosti prevence pravicového extremismu v rámci škol.....	63
2 Praktická část.....	66
2.1 Metodologický postup.....	66
2.1.1 Cíl výzkumu.....	66
2.1.2 Výzkumný soubor.....	67
2.1.3 Metody sběru dat.....	69
2.1.4 Metoda analýzy dat.....	74
2.2 Výsledky výzkumného šetření.....	75
2.2.1 Politický rozhled.....	75

2.2.2	Vnímání subkultury	77
2.2.3	Charakteristická symbolika	81
2.2.4	Vztah k rasismu	82
2.3	Shrnutí výsledků	86
2.4	Diskuze	88
	Závěr	90
3	Použité informační zdroje	92
3.1	Odborná literatura	92
3.2	Jiné informační zdroje	96
4	Seznam obrázků	107
5	Seznam tabulek	108
6	Seznam použitých zkratk	109

Úvod

Diplomová práce Znalosti vysokoškolských studentů v oblasti neonacismu a krajní pravice volně navazuje na námi vypracovanou bakalářskou práci Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice. Během psaní bakalářské práce se ukázalo, že téma neonacismu a krajní pravice je natolik zajímavé a zároveň relativně málo probádané, že by stálo za to v něm pokračovat. Poznatky z bakalářské práce jsme úspěšně využili pro sestavení zadání nové práce a její následné zpracování.

V době psaní bakalářské práce zrovna vrcholila tzv. uprchlická krize, v souvislosti s tím jsme zdůrazňovali aktuálnost námi vybraného tématu. Fenomén migrace posílil xenofobní nálady v české společnosti. Přistěhovalectví ze zemí s odlišnou kulturou a náboženstvím je stále velkým tématem, na kterém krajní pravice získává cenné politické body. V posledních parlamentních volbách v říjnu 2017 uspěla kontroverzní strana Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura, která ve své rétorice silně akcentuje ohrožení ze strany migrantů a v souvislosti s tím navrhuje plošný zákaz Islámu a vysání referenda o vystoupení z EU. Krajní pravice v ČR se proměňuje, tzv. romská otázka tolik signifikantní pro devadesátá léta ustoupila do pozadí a byla nahrazena řešením migrace. Témata se mění, ale nebezpečí, které krajní pravice představuje pro demokracii a lidská práva stále přetrvává. Máme za to, že toto téma si stále zasluhuje naši pozornost.

Diplomová práce si klade za cíl zjistit, jakými znalostmi disponují vysokoškolští studenti v oblasti neonacismu a pravicového extremismu. Zároveň sledujeme, zda-li sami respondenti ve svém projevu inklinují k rasismu.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část vymezuje základní terminologii a předkládá ucelený náhled ideologie neonacismu. Uvádíme příklady krajně pravicových stran v ČR a ve světě. V souvislosti s neonacismem se zabýváme subkulturou skinheads. Práce nabízí přehled neonacistických organizací, symboliky, hudby a dalších projevů. V závěru teoretické části je krátké zamyšlení nad možnostmi prevence pravicového extremismu.

Pro potřeby praktické části jsme zvolili kvalitativní výzkumný design. Výzkum byl proveden formou rozhovorů a doplněn o pozorování. V závěru jsou ze shrnutých výsledků formulovány hypotézy a možná praktická aplikace.

1 Teoretická část

1.1 Rasismus

Na začátku práce je třeba definovat základní terminologii a vysvětlit klíčové fenomény spojené s krajní pravicí. Zvažovali jsme, zda je vhodné věnovat samostatnou kapitolu rasismu, který jsme již rozebírali v bakalářské práci.¹ Avšak rasismus je natolik stěžejním prvkem neonacistické ideologie, že vynecháním tohoto tématu by následující kapitoly postrádaly pevné základy. Rasismus je termín, který je v současné společnosti hojně skloňován, a lze si pod ním představit širokou škálu projevů. Právě nejednoznačnost a roztržitost výkladu rasismu může být bariérou ke správnému pochopení krajně pravicových ideologií.

Nejširší chápání rasismu zahrnuje i bezdůvodné nepřátelství a diskriminaci některých skupin; ve Francii se například pod tento termín zařazují i předsudky založené na věku, pohlaví či sexuální orientaci.² Často také bývá rasismus ztotožňován s pojmem xenofobie, tedy odporu, nepřátelství, nedůvěry ke všemu cizímu.³ V souvislosti s tím bývají mylně klasifikovány pocity odtažitosti a předsudky jako projevy rasismu. Pokud bychom se drželi takto široce pojatých definic, museli bychom smutně konstatovat, že většina lidí na zemi jsou rasisté.⁴

Je zřejmé, že pro naše účely je důležité vybrat vhodnou úzeji koncipovanou definici. Jednu takovou nám předkládá Velký sociologický slovník, kde je rasismus popisován jako: „*reakční nevědecká teorie, hlásající xenofobii, nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy nebo etnika, který může nabýt fanatických podob a může přerůst v ideologii, ale i v systematický teror.*“⁵ Jinou rozsáhlejší a konkrétnější definici rasismu sestavila Tatjana Šišková: „*Ideologie, která představuje soubor koncepcí vycházejících ze strachu z cizího (xenofobie) a tvořících jeho ideologickou nadstavbu. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských plemen (ras) a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva. Všechny rasové teorie jsou podloženy představou, že lidstvo je*

¹ VAJNER, P., Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice, s. 14.

² FREDRICKSON, G., Rasismus: stručná historie, s. 109.

³ MALINA, J., Antropologický slovník [online], xenofobie.

⁴ PRŮCHA, J., Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum, s. 29.

⁵ MAŘÍKOVÁ a kol., Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž, s. 908.

původně rozděleno na nižší a vyšší rasy. Vyšší rasy jsou pak tvůrčími a jsou nositeli civilizace a pokroku, jsou určeny k vládnutí. Nižší rasy jsou charakterizovány neschopností kulturní tvořivosti a je třeba je vést. Rasismus byl v průběhu historie používán jako ideologický základ pro agresivní chování, expanzi, ovládnutí a vykořisťování.⁶ V těchto definicích se setkáváme s problémovým termínem rasa, který dodnes nemá jednoznačný výklad. Nejenže dělení lidské populace na rasy předurčuje rasistické jednání, ale ve světle soudobých poznatků amerického biologa Richarda Lewontina se ukazuje jako značně nevědecké. Lewontin ve svém bádání zaměřeném na lidský genom došel k jednoznačnému závěru, že v rámci populační genetiky najdeme více rozdílů uvnitř jedné „rasy“ než mezi dvěma různými „rasami“.⁷ Už před více než dvěma sty lety německý filosof J. G. Herder odmítal použít výraz rasa na lidi jako neslušný. Avšak z pohledu laika se může zdát rozdělení lidské populace podle jejich fyzického vzhledu (barvy kůže, typu a délky vlasů, výšky postavy, tvaru nosu apod.) zcela logické a nezpochybnitelné. Koneckonců v tomto smýšlení je podpoří mnoho soudobých publikací.⁸ Rasa je ponejvíce sociálním konstruktem podobně jako národ.⁹

Danics a Kamín ve své monografii zdůrazňují celostní charakter rasismu, jednotlivé fenomény se podmiňují a souvisejí spolu, např. předsudky s diskriminací, diskriminace s ideologií, ideologie s režimem apod.¹⁰ Rasismus lze pro přehlednost rozlišit na dvě pomyslné části: teoretickou, kam řadíme zejména ideologii, názory, postoje, předsudky a jiné, a část praktickou, kam zařadíme fyzické jednání, násilí, diskriminaci, útoky až po genocidu.

Specifickým druhem rasismu je antisemitismus, tedy nenávisť vůči Židům. Ačkoliv samotné slovo antisemitismus odkazuje ke všem semitským národům, je tento termín používán většinou pro označení nepřátelství vůči Židům. Antisemitismus může nabývat mnoha forem, rasistickým je tzv. rasový antisemitismus. Ten původně hlásal, že Židé jsou dědičně zatíženi hříchem bohovraždy, tedy že jsou z podstaty zkažení a je třeba jejich

⁶ ŠIŠKOVÁ a kol., *Výchova k toleranci a proti rasismu*, s. 13.

⁷ DANICS a KAMÍN, *Extremismus, rasismus a antisemitismus*, s. 79.

⁸ Srov. KALAMÁR, Š., *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*, s. 36.

CHALUPA a kol., *Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy*, s. 31.

⁹ MACHALOVÁ, T., *Lidská práva proti rasismu*, s. 112.

¹⁰ DANICS a KAMÍN, *Extremismus, rasismus a antisemitismus*, s. 114.

fyzická likvidace. Ve 20. století, kdy už náboženství nehrálo takovou roli, nacisté ve svém zvrátném učení vykonstruovali a popsali židovskou rasu, ta byla klasifikována jako nejpodřadnější, a tudíž určena k úplnému vyhlazení. Právě nacisté v době druhé světové války dovedli rasový antisemitismus do nejhrůznější podoby systematického vraždění v obrovském měřítku, toto se později zapsalo do dějin jako holokaust. Vznik antisemitismu spojujeme s příchodem křesťanství, ale často se projevoval ve své umírněnější nerasové podobě, poté mluvíme o tzv. antijudaismu – tedy nenávisti vůči židovské víře. Příkladem může být názorový proud reprezentovaný učitelem církve sv. Augustinem, ten tvrdil, že Židé musí konvertovat ke křesťanství, a tak mohou dojít odpuštění.¹¹ Za specifickou formu antisemitismu je možné považovat antisionismus, ten spočívá v odporu proti židovskému státu – Izraeli a jeho politice.

Britský filosof Kwame A. Appiah rozlišuje mezi rasismem a racialismem. Racialismus vysvětluje jako nazírání na lidskou společnost rozdělenou na odlišné rasy, ale rasy jsou v tomto pojetí rovnocenné, nejsou mezi nimi kvalitativní rozdíly. Zatímco rasismus zakládá na domnělých rozdílech mezi rasami hierarchický systém racialismem utvořených ras, racialismus je hodnotově neutrální ideologie a Appiah v něm neshledává morální problém. Rasismus je podle něj produktem deformované racionality osob, která u odlišných lidí hledá určité vlastnosti z titulu jejich domnělé příslušnosti k některé z ras.¹² S pojmem racialismus se v běžném diskursu téměř nesetkáme; jak jsem výše ukázal, tento termín je užíván na akademické půdě, ale zároveň je zneužíván současnými neonacisty.

Racialismus v podání neonacistů hlásá, že mezi rasami existují dané a nepřekonatelné rozdíly, ale vyhýbá se označení některé rasy na nadřazenou. Požaduje ale striktní segregaci (oddělení ras) pod záminkou zachování diverzity a kulturního dědictví. Ve skutečnosti však neonacisté racialismus používají jako zástupný termín. Rasismus je mezi širokou veřejností chápán negativně a rasista je pejorativní označení. Neonacisté v rámci veřejného projevu tedy mohou užívat racialismus, aby jeho jménem hlásali rasistické teze.¹³

¹¹ FREDRICKSON, G., Rasismus – stručná historie, s. 28.

¹² GARRETT, J. E., Summary of and Comments on K. A. Appiah.

¹³ CHARVÁT, J., Současný politický extremismus a radikalismus, s. 60.

Rasismus v minulém století prošel určitou evolucí. Od 18. století byly rasové teorie založeny zejména na rozdělení lidské populace podle viditelných biologických znaků. Nejčastějším z nich je barva pleti jako nejvýrazněji vnímaný rasový znak. Uvedené smýšlení proto bývá označováno jako rasismus biologický, který byl ve své nejhrůznější podobě realizován tzv. Třetí říší. Po porážce Osy v Druhé světové válce již rasové teorie nebyly širší veřejností akceptovatelné. Proto se v druhé polovině 20. století se rozšiřuje směr, který reflektuje vědeckou a společenskou kritiku biologického rozdělení a pro hierarchizaci lidských jedinců používá jiný klíč. Tento směr se již neodvolává na biologické vlastnosti daných jedinců, ale na jejich kulturu. „*Funkce rasy je zde vystřídána konstrukcí, kdy určitá kultura je považována za méněcennou a necivilizovanou kulturu.*“¹⁴ Takováto odlišná „cizí“ kultura je potom považována za neslučitelnou s „naší“ vyspělou kulturou. Proto se pro tento světonázor vžilo označení kulturní rasismus a stojí na pomezí rasismu jako takového a etnocentrismu. Spojení slov „kultura“ a „rasismus“ nevyznívá příliš šťastně, avšak zavedení tohoto pojmu tvoří schůdnou cestu pro označení tohoto společenského problému.

Na závěr kapitoly věnujeme prostor fenoménu, který s rasismem úzce souvisí a jímž je pozitivní rasová diskriminace, někdy nahrazovaná termínem podpůrná akce. Wolf definuje tento fenomén následovně: „*Jedná se o určité zvýhodnění postižených nebo sociálně slabších skupin lidí, kterým je výjimečně na určitou dobu umožněno získat zaměstnání nebo vzdělání za méně náročných podmínek anebo za výhodnějších platových podmínek.*“¹⁵ Pozitivní diskriminace má nejdelší tradici v USA, kde jsou cílovými skupinami benefitujícími z těchto opatření historicky znevýhodněné etnické a rasové menšiny (zvláště Afroameričané a jiní). Kontroverznost těchto opatření dokládá to, že byla často předmětem soudních sporů. V roce 2003 Nejvyšší soud v USA rozhodl, že vzdělávací instituce se mohou v rámci přijímacího řízení rozhodovat i podle rasy studentů.¹⁶ V ČR nic takového legální není, avšak pravicoví populisté často upozorňují na údajné zvýhodňování romského etnika např. při využívání dávek hmotné nouze nebo podpory v nezaměstnanosti. Jako vhodný příklad lze uvést předvolební projev Tomáše Vandase,

¹⁴ KAMÍN a MACHALOVÁ, Kritika rasy a rasismu, s. 111.

¹⁵ WOLF, J., Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti, s. 131.

¹⁶ Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/supct/03highlts.html#2>

ve kterém mimo jiné říká: „*Především musíme skoncovat s politikou zvýhodňování parazitů, různých nemakačenků, všech těch, kteří zneužívají sociální systém, především z řad cikánského etnika.*“¹⁷

1.2 Nacionalismus a šovinismus

Dalším klíčovým pojmem souvisejícím s krajní pravicí zejména s neonacismem je nacionalismus. Ve slově neonacismus nám dokonce jeho zkrácená část zaznívá viz níže. Nacionalismus je v první řadě ideologie, myšlenkový a politický směr, který proklamuje nadřazenost vlastního národa nad ostatními. S tím se často spojují i pohrdavé postoje vůči jiným národům, xenofobie apod. Národ je pro nacionalismus základní společenskou jednotkou a je zde chápán jako sounáležitost skupiny lidí, kteří obvykle sdílejí společný původ, historii, jazyk, kulturu a území.¹⁸ Nacionalismus je kolektivní vědomí soudržnosti s jedním národem, etnikem nebo územím, které je motivováno snahou o dosažení autonomie (např. Irové nebo Baskové) nebo územní expanzí např. nacistický boj za životní prostor.

Nacionalismus vzniká na konci 18. století v souvislosti Velkou francouzskou revolucí a jeho společenské funkce v mnohém nahrazují náboženství. Část revolucionářů inspirovaná Jeanem-Jacquesem Rousseauem tehdy přišla s tím, že moc ve státu pochází z lidu. Lid se tak emancipoval z panovníkových poddaných na samostatné občany Francie, a tím přestal být jen objektem vládnutí, ale stal se jeho subjektem.¹⁹ V době před Velkou francouzskou revolucí je velmi problematické o nacionalismu hovořit zejména proto, že slovo národ mělo výrazně jiný význam než dnes. Jsou však odborníci, kteří s tímto nesouhlasí a namítají, že nacionalismus se objevuje už ve středověku, což například v českých podmínkách dokládá obsah a pojetí Dalimilovy kroniky z počátku 14. století, která se negativně vymezuje vůči cizincům.

Nacionalismus přispěl k formování národního uvědomění a snahy o národní nezávislost. Myšlenky nacionalismu našly v 19. století velký ohlas zejména tam, kde se jednotlivé národy snažily o sjednocení v rámci jednoho silného státu, tzn. v Německu

¹⁷ Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/historie/72518/vandas-zahajuje-kampan-a-hned-oznacil-romy-za-parazity-zavrete-toho-nacka.html>

¹⁸ CHMELÍK, J., Extremismus, s. 25.

¹⁹ CHARVÁT, J., Současný politický extremismus a radikalismus, s. 29.

a Itálii. Právě v těchto státech byl poté ve 20. století nacionalismus zneužit v rámci ideologií fašismu a nacismu. Ideologie nacismu v sobě skloubila myšlenky expanzivního nacionalismu, rasismu a antisemitismu. Druhým příkladem uplatnění emancipačních nacionalistických snah pak bylo naopak získání samostatného státu pro svůj národ, který existoval v rámci větší mnohonárodnostní říše, např. Češi a Slováci v rámci habsburské monarchie.

Vůči všeobecně přijímanému výše vysvětlenému pojetí nacionalismu se vymezil česko-britský sociolog Ernest Gellner takto: „*Je to nacionalismus, který plodí národy, a nikoli obráceně.*“²⁰ Tímto tvrzením de facto nacionalismus obrátil naruby, nebo odkryl jeho pravou podstatu, záleží na úhlu pohledu. Dále ve svém díle určil klíčový předpoklad vzniku a rozvoje nacionalismu, tím podle něho je nástup průmyslové éry.

Antropologický slovník Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity nám předkládá jedno z možných dělení nacionalismu: a) *nacionalismus konzervativní (ochrana tradičních hodnot a institucí, vedoucí k udržení sociálního smíru a k posilování politického zřízení, například proti vlně přistěhovalectví); b) nacionalismus liberální (nejstarší forma, obhajoba svrchovanosti lidu, proti všem formám cizí nadvlády); c) nacionalismus politický (vystupuje jako pokroková a osvobozující síla, která nabízí perspektivu národní jednoty nebo nezávislosti); d) nacionalismus šovinistický (vychází z teorie nadřazenosti jednoho národa, respektive *rasy, nad ostatními, extrémní a fanatický, šířící nesnášenlivost a nenávisť vůči ostatním národům.*²¹ Poslední jmenovaný šovinistický nacionalismus také označovaný jen jako šovinismus nebo ultranacionalismus byl u zrodu nejhorší novodobé tragédie lidstva – Druhé světové války. Proto je nacionalismus většinou používán v negativní konotaci, oproti tomu příbuzný pojem patriotismus je vnímám pozitivně a znamená ve zkratce oddanost k zemi nebo jejímu způsobu života.²²

Nadřazeným pojmem šovinismu ale i dalších termínů jako antisemitismus, rasismus a xenofobie je intolerance. Tento pojem zahrnuje odmítání respektu k různosti identit a strach z těch cizích.²³

²⁰ GELLNER, E., *Národy a nacionalismus*, s. 67.

²¹ MALINA, J., *Antropologický slovník* [online], nacionalismus.

²² KALAMÁR, Š., *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*, s. 27.

²³ DEMJANČUK a DROTÁROVÁ, *Vzdělání a extremismus*, s. 48.

1.3 Extremismus

Extremismus je pojem, který nemá jednoznačné vymezení a nemá jednoznačnou odbornou definici. Termín extremismus nezná ani český právní systém. Slovo extremismus vychází z latinského *extremus*, tedy nejvzdálenější, nejzazší od středu. Prostorové vymezení pojmu našlo metaforické uplatnění v případě jednání „in extremis“, tedy jednání v krajní nouzi. Extremista je přívrženec, stoupenec krajního řešení.²⁴ Slovo extremistu se i přes svou nejednoznačnost stalo v porevolučním období běžnou součástí našeho slovníku, setkáváme se s ním v novinách, v televizním zpravodajství a na internetu. Skoro vždy v negativní konotaci a velmi často právě ve spojení pravicový extremistu myšleno neonacista.

V souvislosti s politickými směry bylo slovo extrémní poprvé použito britskými žurnalisty v polovině 19. století, kteří tak označovali nejvyhraněnější politické pozice, tento význam dodnes trvá.²⁵ Pro potřeby naší práce považujeme za nejvhodnější stručnou definici, kterou sestavilo Ministerstvo vnitra ČR, která se podílí na potírání extremismu. „*Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.*“²⁶ Definici ministerstva vnitra můžeme doplnit o charakteristické projevy extremismu, tak jak je popisuje česká Bezpečnostní informační služba: „*jsou protisystémové, to znamená, že přímo nebo ve svém důsledku ohrožují demokratické základy státu (zejména jeho ústavní uspořádání, chráněné hodnoty, deklarovaná lidská práva a občanské svobody); usilují o destabilizaci stávajícího demokratického politického a sociálně-ekonomického systému a jeho nahrazení systémem antagonistickým (totalitou, diktaturou, anarchií), přičemž vědomě působí proti stávajícímu systému destruktivně; za účelem dosažení cílů užívají všech dostupných prostředků, včetně těch, které jdou nad rámec právního státu, tj. těch, které jsou prosazovány a realizovány především neústavními, nezákonnými metodami*“²⁷ Výše popsané aktivity a projevy jsou z bezpečnostního hlediska nazývány

²⁴ Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/extremista>

²⁵ DEMJANČUK a DROTÁROVÁ, *Vzdělání a extremismus*, s. 16.

²⁶ Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>

²⁷ Dostupné z: <https://www.bis.cz/demokracie-a-ustavnost.html>

subverze (z angl. subversion). Politický extremismus je tedy militantní, protiústavní a ve svých projevech násilný. Někteří odborníci spojují vznik extremismu s liberálním demokratickým uspořádáním společnosti. Protože právě takové svobodné uspořádání dává prostor pro vznik takovýchto projevů a zároveň postrádá účinné mechanismy k potírání extremistických skupin. Naopak účinné prostředky likvidace opozice jsou příznačné pro totalitní systémy.²⁸

Extremismus můžeme dělit podle motivů např. na národnostní, náboženský, ekologický, politický nebo rasově motivovaný. Institut pro výzkum veřejného mínění provedl v letech 1997 a 1998 rozsáhlý výzkum, který zabýval problematikou příčin a podmínek vzniku extremistických nálad, postojů a vzniku extremistických hnutí. Na základě tohoto staršího avšak svým způsobem nadčasového výzkumu Jan Chmelík představil typologii členů a příznivců extremistických skupin:

- Většina extremistů jsou mladí lidé, je to dáno i tím, že mladé lidi nesvazuje strach o bezpečnost a materiální zajištění rodiny. Mladým lidem vyhovuje černobílé vidění světa, koncentrace problému do jednoduchých hesel, hledání společného nepřítele. Duševně nevyzrálý člověk snadno podlehne rétorice demagogů, kteří hlásají řešení skrze agresivní akce.
- Vůdčí osobnosti se vyznačují sklonem k megalomanií a mesiášství.
- Řadoví členové a příznivci se rekrutují převážně z řad mladých lidí, kteří se vlivem okolností dostali na okraj společnosti (ztráta zaměstnání, špatné rodinné zázemí, jde o přistěhovalce, jsou členem menšiny)
- Současnost extremisti vnímají jako bezperspektivní a nevidí v ní místo pro svou seberealizaci.²⁹

Příbuzným termínem extremismu je radikalismus, často bývá médií a laickou veřejností nesprávně používán jako výraz synonymní pro extremismus. Slovo radikalismus taktéž vychází z latiny ze slova radix tedy kořen. Synonymní výrazy pro radikalismus jsou důslednost, nekompromisnost nebo také bezohlednost, nesmiřitelnost a řešení za každou cenu.³⁰ Zastánce radikalismu je označován jako radikalista nebo radikál. Štefan Danics

²⁸ CHMELÍK, J., Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, s. 12.

²⁹ Tamtéž s. 14.

³⁰ Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/radikalizmus-radikalismus>

definuje radikalismus následovně: *Za radikalismus jsou považovány kritické postoje, které hodlají měnit či zlepšit dané politické poměry, ale nevedou k odstranění demokratického politického systému a pohybují se v jeho ústavním rámci, byť na jeho okraji.*³¹ Z výše uvedené definice je zřejmé, že radikalismus je ve vztahu k demokratickému systému mírnější než extremismus. Politický radikalismus se pohybuje v mezích daného ústavního systému. Radikalismus tak může být chápan jako mezikrok mezi demokracií a extremismem.³² Pro názornost můžeme uvést hypotetický příklad z politické praxe, radikalistická opozice by měla v programu změnit vládu, zatímco extrémní opozice by byla z podstaty protisystémová, měla by za cíl nejen svrhnout vládu, ale i změnit politický systém, a to i za použití násilí, např. nastolit diktaturu nebo anarchii.

Jan Chmelík v souvislosti s extremismem a radikalismem uvádí ještě pojem terorismus, ten definuje takto: *„Terorismus – extremistický směr, jehož prostředkem je teror, využívající prostředek nátlaku psychické nebo fyzické násilí, výhružky, vydírání, vytváření strachu a dalších forem násilí. Metodami terorismu jsou únosy, vydírání, zadržování rukojmích, pirátství, sabotáže, atentáty, pumové útoky, politické vraždy, únosy dopravních prostředků apod.*³³ Z výše vysvětlených pojmů můžeme vytvořit pomyslnou hierarchickou triádu podle nebezpečnosti a násilnosti. První je radikalismus jako nejmírnější, poté následuje extremismus, který zahrnuje násilí, protisystémovost, a poslední je terorismus jako nejbrutálnější forma. Z výše uvedeného je zřejmé, že neonacismus se nejčastěji vyskytuje v podobě extremismu a může nabývat i teroristického rozměru.³⁴

³¹ DANICS, Š., Extremismus hrozba demokracie, s. 10.

³² DANICS, Š., Extremismus, s. 17.

³³ CHMELÍK, J., Extremismus, s. 27.

³⁴ DANICS, Š., Extremismus hrozba demokracie, s. 10.

1.3.1 Levice a pravice

Extremismus bývá často rozdělován na pravicový, tam v současnosti řadíme neonacismus a neofašismus, a levicový, tam se řadí zejména komunisté a anarchisté. Pravicový extremismus je vysoce nebezpečnou součástí krajní pravice nebo také ultrapravice, levicový extremismus je pak analogicky složkou krajní levice – ultralevice. Krajní pravice a levice jsou tedy obsáhlejší uskupení, které zahrnují celé spektrum projevů od terorismu a extremismu až po etablované politické populistické strany.³⁵ Avšak toto rozšířené rozdělení bývá odborníky často kritizováno jako zavádějící.³⁶

Pro lepší pochopení je třeba se nejdříve podívat do historie, kde se v politice vzala levice a pravice. Termíny levice a pravice vztahujeme k období Velké francouzské revoluce, kde roku 1789 během zasedání Generálních stavů aristokracie věrná králi seděla po jeho pravici a radikálové spolu se zástupci třetího stavu měli svá místa nalevo. Pravice tak zastupovala Ancien Régime, tedy starý režim, usilující o restauraci monarchie a opírající se o šlechtu a církev. Levice byla oproti tomu reprezentována nastupující střední třídou, která požadovala nahrazení monarchie republikou. Na sklonku 18. století byla tedy pravice ve svém obsahu konzervativní a levice reprezentovala ideologii rodícího se liberalismu. Obsah pravice a levice se v průběhu historie výrazně proměňoval.

Například sborník vytvořený na Cambridge University uvádí pět vývojových stupňů pravice. 1.) doba reakcionářů, kteří bojovali za návrat monarchie 2.) umírněná pravice, která prosazovala omezení vlivu státu, 3.) radikální pravice v době romantismu, která byla spojena s agresivním nacionalismem, 4.) extrémní pravice, která bojuje proti imigraci a je spojená s nárůstem rasismu a 5.) neoliberální pravice, která kombinuje prvky tržního hospodářství a tradičních hodnot jako je patriotismus a elitářství.³⁷

I levice se od dob Velké francouzské revoluce změnila. Z původních republikánů se stali socialisté potažmo sociální demokraté (v ČR ČSSD). Levice se vyznačuje důrazem na silný sociálně odpovědný stát, který aktivně vstupuje do života občanů. K pravici dnes přiřazujeme dvě velké ideologie konzervatismu a liberalismu. Konzervativní politici přešli od podpory monarchie k podpoře tradičních hodnot, obce, rodiny a církve (v ČR takto

³⁵ CHARVÁT, J., *Současný politický extremismus a radikalismus*, s. 18.

³⁶ VEGRICHTOVÁ, B., *Extremismus a společnost*, s. 15.

³⁷ BALL a BELLAMY, *The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought*, s. 766.

vystupuje KDU-ČSL). Příznivci liberalismu vystupují pro omezení státních zásahů do života občanů, proti regulaci ekonomiky státem a podporují volný trh.³⁸ Liberalismus se tedy v rámci pravolevého chápání politických proudů přesunul zleva doprava. Tento fakt problematizuje jednoznačné definování pravice, protože je tvořena dvěma různorodými ideologiemi.³⁹

Nejjednodušší zobrazení politického spektra je na přímce od krajní pravice přes pravici, střed, k levici až ke krajní levici. Zásadním problémem zobrazení na přímce je, že krajní pravice a krajní levice jsou od sebe nejdál. Oddělenost nám sice může hezky ilustrovat, že se jedná o zneprátelené tábory. Ale co se týče obsahu, má k sobě krajní pravice a levice velmi blízko, rozhodně blíže než krajní pravice s pravicovými demokratickými stranami a analogicky v levé části osy. Tato blízkost je daná zejména vztahem obou krajností – extrémů k demokratickému zřízení a lidským svobodám a právům viz definice extremismu výše. Ať už se bavíme o nacismu resp. neonacismu nebo komunismu, obě ideologie usilují o zničení demokratického zřízení a nastolení totality. Tento problém částečně řeší zobrazení v kruhu namísto osy, kde se dole stýkají krajní pravice s krajní levicí a nahoře je střed. Demjančuk a Drotárová ve své monografii věnované extremismu upozorňují na jistou asymetričnost mezi krajní levicí a pravici, v porevoluční době pokládají krajní pravici za mnohem větší problém. Naopak levicový extremismus pokládají za „*vymírající druh*“.⁴⁰

Problém krajní pravice je právě v tom, že se současnou liberální umírněnou pravici má společného velmi málo, naopak v mnohém jsou v opozici, zejména v pohledu na roli státu ve vztahu k občanům.⁴¹ V souvislosti s tím Mojmir Hampl mluví o mýtu tzv. pravicového extremismu. Když porovnává levicový a pravicový extremismus dochází k tomuto: „*Není těžké nahlédnout, že z hlediska podstatných pravicových hodnot jsou oba tyto extrémy neakceptovatelné a zavrženíhodné. A oba jsou bytostně levicové. Není mezi nimi rozdílu v umístění na pravolevé politické ose.*“⁴² Naopak Jan Charvát vidí spojnici mezi pravicovým extremismem a pravici právě skrze ideologii konzervatismu, která je

³⁸ DAVID, R., Politologie: základy společenských věd, s. 73.

³⁹ CHARVÁT, J., Současný politický extremismus a radikalismus, s. 15.

⁴⁰ DEMJANČUK a DROTÁROVÁ, Vzdělání a extremismus, s. 39.

⁴¹ CHARVÁT, J., Současný politický extremismus a radikalismus, s. 15.

⁴² Dostupné z: <http://www.nechtenasbyt.cz/o-mytu-pravicoveho-extremismu/>

u pravicového extremismu dovedena do extrému jako ochrana národa nebo rasy. V naší práci termín krajní pravice i přes jeho problematičnost budeme dále užívat, protože lepší zastřešující termín není.

1.4 Subkultura a holé lebky

K zařazení této kapitoly nás vedl zejména fakt, že se často setkáváme se ztotožněním skinheada s neonacistou a používáním těchto dvou výrazů jakožto synonym. Výzkum provedený v rámci naší bakalářské práce ukázal, že mnoho středoškolských studentů chápe skinheada jako pravicového extremistu.⁴³ Tato záměna není devízou pouze laické veřejnosti, ale i médií v 90. letech, takovým příkladem je jinak faktograficky velmi přínosný dokument Roberta Sedláčka *Skinheads v České Republice v 90. letech*.⁴⁴

Významnou roli v rámci šíření politického extremismu sehrávají subkultury, díky nim se politická ideologie může snadno šířit mezi mládeží, která tvoří významnou část příznivců pravicového extremismu. Pojem subkultura chápeme jako dílčí kulturu, jež je součástí kultury dominantní, jedná se o „*kulturu uvnitř kultury*“, o „*lokální kulturu*“. *Subkulturu můžeme definovat skrze soubor „specifických norem, hodnot, vzorů chování a životní styl“* jež ve výsledku markantně odlišuje členy dané subkultury od dominantní kultury.⁴⁵ Některé subkultury mají tendenci se uzavírat vůči okolnímu světu, kvůli svému kriminálnímu charakteru, tento fakt výrazně ztěžuje snahy o deskripci těchto skupin. Příkladem takovéto subkultury mohou být rasističtí skinheads. Neonacismus na rozdíl od skinheads zpravidla nebývá uváděn jako příklad subkultury i přesto, že má veškeré atributy subkultury.⁴⁶ Rasistické odnože skinheads se s neonacisty překrývají, tento fenomén byl v ČR resp. ČSFR výrazný v 90. letech.

Pro lepší pochopení propojení skinheads, tzv. holých lebek, a neonacistů je třeba nastínit vývoj skinheadské subkultury. Hnutí skinheads vzniká v druhé polovině šedesátých let ve Velké Británii a je propojena s chudší dělnickou třídou žijící na městské periférii. Jeho vznik významně ovlivnili černošští přistěhovalci z Jamajky, respektive jejich vlastní mládežnická subkultura, tzv. Rude boys (drzí chlapci). Typickým pro první

⁴³ VAJNER, P., Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice.

⁴⁴ SEDLÁČEK, R., *Skinheads v České Republice v 90. letech* [film].

⁴⁵ MAŘÍKOVÁ a kol., *Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž*, s. 1248.

⁴⁶ Srov. Subkultura. In: Wikipedia: the free encyclopedia.

skinheads se právě díky jamajským vlivům stávají hudební styly Ska a Reggae, které v sobě nesou jazzové prvky.⁴⁷ Druhým inspiračním zdrojem pro skinheads byli tzv. Mods (Modernisté) a Hardmods, kteří se negativně vymezovali vůči v té době velmi rozšířené subkultuře hippies. Avšak Mods nemohli být svým luxusním životním stylem přijatelní pro dělnické vrstvy a tak se na základě Mods a Rude boys profiluje nová svébytná subkultura Skinheads. Typickým se pro skinheady stali těžké vysoké boty nejčastěji značky Dr. Martens a šle, toto odkazovalo k dělnickému původu většiny skinheadů.⁴⁸ Image původních skinheadů dále tvořily džíny, kostkovaná košile nebo polokošile např. značky Ben Sherman, tímto skinheads kopírovali více uhlazené Mods.⁴⁹ Základním prvkem vizáže skinheads jsou nakrátko střižené vlasy nebo hlava úplně do hola, díky tomu subkultura získala své jméno. Pro skinheads byla typická kultura tančírů Ska, fotbalové fandovství, hospodské pitky a pouliční rvačky, právě ve rvačkách přišly vhod pevné boty a vyholená hlava. Už rané skinheadské hnutí v sobě zahrnovalo určité paradoxy. První skinheads bývají hodnoceni jako apolitičtí a nerasističtí, v souvislosti s jamajskými vlivy bylo mezi prvními holými lebkami hodně černochoů. Navzdory tomu již u prvních skinheads lze vyzorovat specifický druh nacionalismu a nepřátelství vůči pákistánským přistěhovalcům, vyvolané strachem o pracovní místa.

V na přelomu šedesátých a sedmdesátých let ještě první vlna skinheads nezískala větší ohlas, nerozšířila se za hranice ostrovního státu a záhy opadla. Druhé větší vzepětí subkultura skinheads zaznamenala až na konci sedmdesátých let spolu s punkovou revoltou, se kterou skinheady sdíleli jistou rebelii proti stávajícímu systému. Tvrdá punková hudba začala v této době mezi skinheads nahrazovat Ska a Reggae, podle pokřiku kapely Cockney Rejects se této muzice začalo říkat Oi!⁵⁰ V této době se hnutí skinheads začíná rozdělovat a politizovat, některé proudy se profilují otevřeně rasisticky a násilně. Zároveň se hnutí rozšiřuje i mimo Velkou Británii. Radikalizace hnutí pak byla umocněna vlnou velké nezaměstnanosti v 80. letech, která prohloubila sociální konflikty vně britské společnosti. Britská národně-socialistická strana Národní fronta (National Front) využila radikalizovanou skinheadskou subkulturu ve svůj prospěch. Národní fronta rekrutovala

⁴⁷ SCHWEIZER, D., Být skinheadem [film].

⁴⁸ FARIN a SEIDEL-PIELEN, Skinheads, s. 24–25.

⁴⁹ VEDRAL, H., Pravda o skinheads: žádní andělé, ale ani čistokrevní rasisti.

⁵⁰ Tamtéž.

mladé skinheads do svých řad a využívala je v pouličních bitkách. Zároveň pouliční rváči této strany přijali drsnou image skinheads, a tím došlo k propojení krajní pravice a holých lebek. Skinheads, kteří vystupovali proti rasismu, se v roce 1976 spojili v rámci kampaně Rock against Racism, ke které se přihlásilo velké množství hudebních kapel. V rámci antirasistického křídla se vymezili marxističtí Redskins. V USA se v návaznosti na to v polovině osmdesátých let etablovali tzv. SHARP (Skinheads Against Racial Prejudice – Skinheads proti rasovým předsudkům), kteří mají ve znaku starořeckou přilbu s chocholem viz obrázek 2.⁵¹

Obrázek 1 logo Rock Against Racism⁵²

Obrázek 2 logo SHARP⁵³

Rasističtí skinheads podporování Národní frontou jako reakci na Rock against Racism v roce 1978 založili svoji vlastní hudební platformu Rock against communism (Rock proti komunismu), tato platforma už bezesporu sloužila neonacistům a i další vývoj rasistických skinheads už se překrýval s vývojem neonacistických organizací. Z tohoto důvodu se tomuto tématu dále budeme věnovat v kapitole 1.6.1 Evoluce neonacistického hnutí a 1.6.7 White power music.

Tak trochu stranou velkému rozkolu v rámci hnutí stáli skinheads, kteří pokračovali v tradici prvních holých lebek. Tradiční skinheads odmítají extrémní politické proudy jak pravicové tak levicové. Háji si své subkulturní atributy, jako je oblečení, hudba a fotbal. Skupiny tradičních skinheadů jsou aktivní v současnosti i v ČR, sdružují se kolem obchodu Bulldog empire v Praze, který prodává původní módu skinheads. Je to obchod z hnutí

⁵¹ BROŽ a ZEMAN, Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie, s. 45.

⁵² Dostupné: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Rock_Against_Racism.jpg

⁵³ Dostupné: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SHARP_logo.svg

skinheads pro příslušníky hnutí. Čeští tradiční skinheads nahlíží na vývoj své subkultury tak, že jim neonacisté ukradli identitu, pro tyto jedince jsou praví skinheads ti nerasističtí a od všech rasistů se striktně distancují právě s odkazem na jamajské kořeny hnutí. Dále se tradiční skinheads v souvislosti s fotbalovým chuligánstvím řídí heslem A.C.A.B., což je zkratka „All Cops Are Bastards!“ – „Všichni policajti jsou parchanti!“⁵⁴

1.5 Krajiná pravice

Podobně jako extremismus a radikalismus ani krajní pravice nemá jednoznačnou všeobecně přijímanou definici, která by nastavila jasnou hranici, která ji odděluje od jiných politických proudů. Ani na poli akademickém neexistuje konsenzus ohledně tohoto slovního spojení.⁵⁵ V naší práci budeme krajní pravici využívat jako zastřešující pojem pro všechny subjekty, které nějakým způsobem ve svých projevech zahrnují ideologické prvky autoritářství, centralismu, krajního nacionalismu a šovinismu, etnocentrismu až rasismu a xenofobie. Charvát současnou krajní pravici rozděluje podle jejich politického programu do tří základních skupin: pravicový populisté, neofašisté a neonacisté, kterým se budeme dopodrobna věnovat v kapitole 1.6.⁵⁶ Z výše uvedeného je tedy jasné, že krajní pravice je velmi obsáhlá kategorie, která zahrnuje spektrum od protipřistěhovaleckých populistických stran až po neonacistické extremistické nebo dokonce teroristické organizace.

V následujících dvou kapitolách představíme reprezentativní příklady soudobých politických uskupení, které naplňují znaky krajní pravice. Pro účely tohoto výběru využijeme vymezení Mareše a Fialy, kteří uvádějí, že krajně pravicové politické strany zneužívají především témata přistěhovalectví, korupce a problematiku národnostních menšin. Jejich rétorika zahrnuje rasismus, antisemitismus a odpor vůči Evropské unii. Tyto strany se také identifikují s nacionalismem a tradičně konzervativními, autoritářskými a reakčními postoji. Dále jsou pro ně charakteristické postoje proti moderně, proti individuálním hodnotám, jako například svoboda a sebeurčení, proti pluralismu názorů, proti etablovaným stranám a demokracii. Podstatné jsou rovněž odpor vůči všemu cizímu a „odcizujícímu“, což často znamená odpor nejen proti migrantům, ale i proti lidem jiné

⁵⁴ Vladimír518, Kmeny: SKINHEADS.

⁵⁵ Více o terminologických problémech viz Mareš, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, s. 21.

⁵⁶ CHARVÁT, J., Současný politický extremismus a radikalismus, s. 71.

sexuální orientace nebo náboženského smýšlení.⁵⁷ Tato definice zahrnuje mnoho znaků, v praxi to znamená, že jednotlivé strany nenaplní vždy všechny.

1.5.1 Evropské krajně pravicové politické subjekty

Není v možnostech této kapitoly představit všechny krajně pravicové strany v Evropě. Z tohoto důvodu představíme několik nejznámějších stran, které mají znatelný vliv na politické dění v dané zemi nebo jsou prokazatelně napojené na neonacisty.

Na prvním místě uvádíme francouzskou nacionalistickou stranu Národní fronta (francouzsky Front National, zkratka FN), která vznikla v říjnu 1972. Od roku 2011 tuto stranu vede Marine Le Penová, která ve funkci předsedy nahradila svého otce Jean-Marie Le Pena. Velký význam této strany v rámci krajní pravice netkví ani tak v extrémnosti prosazovaných názorů, ale spíše v tom, že tato strana má politické zastoupení ve francouzském parlamentu, tedy může ovlivňovat politiku evropské hospodářské a vojenské velmoci. Národní fronta slavila první úspěchy v 80. letech, které byly ve Francii ve znamení hospodářské a sociální krize. Tyto okolnosti spolu s vysokým počtem cizinců zemi daly nacionalistické a populistické Národní frontě možnost růstu.⁵⁸

Původně tato strana sdružovala různorodé skupiny od radikálních katolíků, neopohanů a rasistů. Právě antisemitismus odrazil velkou část francouzské populace a Jean-Marie Le Pen byl za zlehčování zločinů holocaustu dokonce odsouzen.⁵⁹ V letech 2008 a 2009 Le Pen hájil své kontroverzní názory týkající se holocaustu a imigrace i na půdě Evropského parlamentu Nejznámější se staly jeho výroky o plynových komorách, které označil za „*pouhý historický detail druhé světové války*“, dále vyzdvihoval „výhody“ epidemie smrtícího onemocnění Ebola v Africe jako řešení migrační krize.⁶⁰ Není divu, že je FN označována jako strana rasistická. Velká změna v rétorice FN nastala pod vedením Marine Le Penové, která se distancovala od antisemitismu, což demonstrovala podporou státu Izrael. Strana pod vedením Le Penové změnila i ekonomický program – z pravicové politiky nízkých daní se přeorientovala na levicovou politiku silného státu zajišťující

⁵⁷ FIALA, P., Politický extremismus a radikalismus v České republice, s. 96 – 104.

⁵⁸ WINOCK, M., Historie extrémní pravice ve Francii, s. 159.

⁵⁹ DANICS a TEJCHMANOVÁ. Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus, s. 234.

⁶⁰ Dostupné: https://zpravy.idnes.cz/jak-vyresit-populacni-explozi-podle-le-pena-muze-pomoci-virus-ebola-11b-/zahranicni.aspx?c=A140521_170904_zahranicni_btw

sociální zabezpečení, který chrání „pravé Francouze“ před globalizací a cizinci. Toto směřování se opět změnilo po prohraných prezidentských volbách roku 2017, kdy stranu opustil poradce předsedkyně Florian Philippot, který stranu směřoval v ekonomických otázkách doleva. Tato změna znamená návrat k tvrdé krajně pravicové linii zastávané Le Penem.⁶¹ Hlavními programovými body současné FN jsou omezení migrace hlavně muslimské a s tím spojené zastavení stavby mešit. FN je dále pro podporu tradiční rodiny, zákaz potratů a obnovení trestu smrti. FN se dlouhodobě profiluje jako strana euroskeptická.

Jako druhý příklad krajní pravice jsme vybrali řeckou nacionalistickou stranu Zlatý úsvit (Χρυσή Αυγή), která je v mediálním diskurzu označována přímo jako strana neonacistická.⁶² V roce 2013 komisař Rady Evropy pro lidská práva Nils Muižnieks popsal Úsvit jako neonacistickou politickou stranu podporující násilí. Evropským unikátem Úsvitu je, že se ji svou extremistickou rétorikou, ve které se otevřeně hlásí k odkazu Adolfa Hitlera, podařilo uspět v řeckých parlamentních volbách v roce 2012 se ziskem osmnácti křesel z celkových tří set.⁶³ Stejně jako výše zmíněné francouzské FN i Úsvit se dostal do vysoké politiky v době vrcholící ekonomické krize země. Je to tedy jeden z mnoha dějinných příkladů, kdy extremisty vynesla k moci špatná hospodářská situace dané země. Formálně se Úsvit stal politickou stranou 1. listopadu 1993, sídlí v Athénách a jejím současným vůdcem je zároveň původní zakladatel Nikolaos Michaloliakos narozený 1957. Michaloliakos se angažoval v nacionalistických hnutích již od svých 16 let, do křížku se zákonem se poprvé dostal v roce 1974 během demonstrací před britskou ambasádou v Athénách, za svůj život byl několikrát vězněn mimo jiné i za přechovávání výbušnin. Název Zlatý úsvit se poprvé objevuje v roce 1980 v názvu časopisu vydávanému skupinou bývalých členů staré neofašistické Strany čtvrtého srpna. Později v roce 1985 vzniká strana Lidová asociace – Zlatý úsvit, která fungovala bez oficiální registrace.⁶⁴ Strana

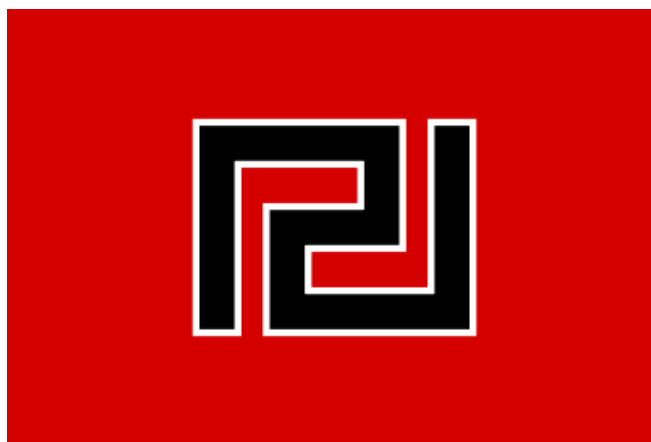
⁶¹ Dostupné z: <https://www.respekt.cz/denni-menu/marine-le-pen-odklada-privetivou-tvar-a-vraci-se-k-tvrde-linii>

⁶² Srov. <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/318018-dva-mrtvi-pri-prestrelce-u-kancelare-reckych-neonacistu.html>
<https://www.denik.cz/tema/zlaty-usvit-recko.html>

⁶³ Dostupné z: <http://electionresources.org/gr/vouli.php?election=2012>

⁶⁴ MELZER a SERAFIN, Right-wing extremism in Europe country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies, s. 85.

začala vyvíjet výraznější aktivitu po roce 1991, kdy byla spojována s útoky na přistěhovalce albánského původu. Zlatý úsvit v mnoha svých veřejných projevech ukázal svou náklonost k německému nacismu, předseda strany Michaloliakos byl několikrát médií zachycen při hajlování. V sídle strany byly nalezeny vyobrazení nacistické orlice s keltským křížem. Členové strany ve veřejných projevech popírali zločiny holokaustu.⁶⁵ Inspiraci nacistickým Německem najdeme v samotném symbolu strany, který připomíná svastiku stylizovanou do tradičního řeckého geometrického symbolu – meandru viz obrázek 3.

Obrázek 3 symbol Zlatého úsvitu⁶⁶

Ultracionalismus Zlatého úsvitu je vyjádřen adorováním řeckého diktátora Ioannise Metaxase, strana na svých letácích razí heslo „Řecko Řekům“, v praxi by to mělo znamenat změnu volebního systému, kdy by právo volit měli pouze rodilí Řekové. Hlavním tématem Úsvitu je řešení velké imigrace do Řecka, to spočívá ve vyhnání všech nelegálních přistěhovalců a zaminování hranic v místech, odkud migranti přicházejí. Před volbami v roce 2012 si strana získala přízeň i jednoduchými populistickými kroky jako rozdáváním potravin chudým nebo poskytováním „ochrany“ důchodcům před migranty.⁶⁷ Od jiných krajně pravicových stran Zlatý úsvit odlišuje, že svou násilnou nenávistnou rétoriku převádějí ve skutečné činy, nejčastěji v podobě fyzických útoků na cizince, opoziční politiky, aktivisty zejména z řad krajní levice a homosexuály. Nejedná se přitom

⁶⁵ RYŠAVÁ, J., Zlatý úsvit: profil krajně pravicové strany v Řecku, s. 19.

⁶⁶ Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Meandros.png>

⁶⁷ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/vzestup-pravicovych-extremistu-zlate-jitro-v-recku-f9x-/zahranicni.aspx?c=A120426_160447_zahranicni_aha

o ojedinělé akty agrese ale o organizovaný teror.⁶⁸ Mediálně známým se stal agresivní výstup mluvčího strany Iliase Kasidiarise, který v televizní volební debatě zfackoval představitelku krajní levice.⁶⁹ Toto násilí vyvrcholilo vraždou antifašistického aktivisty a umělce Pavlose Fyssase, kterého v září roku 2013 ubodal příznivec Zlatého úsvitu.⁷⁰ Po této vraždě došlo v Řecku k masovým protestům a bezpečnostní složky musely začít jednat, 28. září zatkla řecká policie šéfa Zlatého úsvitu Michaloliakose, tři poslance a dvanáct dalších členů strany. Jakékoliv kroky proti zločinům páchaným přívrženci Úsvitu komplikuje fakt, že i v řadách řecké policie a armády je mnoho sympatizantů krajní pravice.⁷¹ V současnosti je Zlatý úsvit třetí nejsilnější parlamentní stranou a jeho volební preference stoupají, hlavně z důvodu dlouhodobě neutěšené hospodářské situace v zemi.⁷²

Na závěr jsme si nechali slovenskou extremistickou stranu Mariana Kotleby – Ľudová strana Naše Slovensko, ta pro nás může být pomyslnou spojnicí s českou krajně pravicovou scénou. Ľudová strana na sebe poutá pozornost široké veřejnosti svými fašizujícími tendencemi a populismem. Předseda strany Marian Kotleba se ve svých projevech nezdráhá oslavovat klerofašistický Slovenský štát z let 1939 až 1945, známá se stala fotografie, kde je oděn do uniformy, která je věrně napodobuje stejnokroj Hlinkovy gardy.⁷³ Bývalý učitel na gymnáziu Kotleba svou politickou kariéru nastartoval v roce 2003, když se stal vůdcem otevřeně fašistické strany Slovenská pospolitost - Národná strana. Ta ovšem nezaznamenala podporu širší veřejnosti a byla v krátkém čase rozpuštěna Nejvyšším soudem Slovenské republiky, protože její politická činnost byla v rozporu s Ústavou. Byl to první případ na Slovensku, kdy soud musel zakázat politickou stranu. Kotleba se nejvýrazněji mediálně zviditelnil svým projevem z roku 2009

⁶⁸ Dostupné: https://www.denik.cz/ze_sveta/neonaciste-v-recku-jsou-stale-nasilnejsi-chteji-i-zabijet-20131001.html

⁶⁹ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/mluvci-neonaciste-zfackovat-primy-prenos-fg9-/zahranicni.aspx?c=A120607_124920_zahranicni_ts

⁷⁰ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/zlaty-usvit-vysetrovan-v-recku-dn1-/zahranicni.aspx?c=A130923_100917_zahranicni_wlk

⁷¹ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-zatkla-sefa-zlateho-usvitu-nikolaos-michaloliakos-po2-/zahranicni.aspx?c=A130928_091417_zahranicni_neh

⁷² Dostupné z: <http://www.info.cz/svet/recka-novinarka-pro-info-cz-lide-nemaji-na-leky-ani-topeni-stale-vice-podporuji-krajni-pravici-6409.html>

⁷³ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/marian-kotleba-slovensko-volby-d3g-/zahranicni.aspx?c=A160306_115452_zahranicni_ert

na oslavách 70. výročí založení Slovenského státu, zde prohlásil, že chce otestovat demokracii v praxi a zakřičel: „Na stráž!“ (pozdrav používaný slovenskými fašisty). Během vystoupení ho v řadách publika podporovali i čeští neonacisté z hnutí Národního odporu. Kotleba byl okamžitě po tomto excesu zatčen slovenskou policií a vyslechl si obvinění z propagace nacismu.⁷⁴ Trestně stíhán byl svobodě a 16. června 2009 bylo stíhání zastaveno s odůvodněním, že nešlo o trestný čin.⁷⁵ Neonacistický charakter Ľudové strany se projevil během demonstrace pořádané touto stranou před Bratislavským hradem v srpnu 2010, během které účastníci hanili židy a homosexuály.⁷⁶ První větší politický úspěch Ľudové strany se dostavil v krajských volbách v roce 2013, kdy byl Kotleba zvolen županem Banskobystrického samosprávného kraje. Opravdový triumf pak Kotlebova strana slavila ve slovenských parlamentních volbách v roce 2016, kde získala čtrnáct mandátů v Národní radě ze sto padesáti. Kotleba před volbami dokázal umně využít tzv. uprchlické krize k tomu, aby zlákal voliče svojí radikální protipřistěhovaleckou rétorikou. Dále se ve své kampani zaměřil na Romy, které označuje za parazity.⁷⁷ Podle posledních slovenských voleb do krajských zastupitelství v roce 2017 můžeme soudit, že krajní pravice na Slovensku v současnosti slábnou, Kotleba úřad župana Banskobystrického kraje neobhájil a ani v jiných krajích Ľudová strana neuspěla.⁷⁸

1.5.2 Ultrapravice na české politické scéně

Pro představení české ultrapravice jsme se rozhodli použít diachronní metodu, díky které zachytíme vzestup a pokles zájmu o jednotlivé strany nebo vznik stran nových po krizi stran už zavedených v rámci české krajně pravicové scény. Rozvoj krajně pravicových stran v bývalém Československu umožnil až pád totalitního komunistického režimu v roce 1989. Po Druhé světové válce nebyla legální fašistická uskupení myslitelná, ideologie nacismu a fašismu byla zdiskreditována nedávno prožitými hrůzami války.

⁷⁴ Dostupné z: <http://bratislava.sme.sk/c/4348734/policia-rozohnala-zhromazdenie-extremistov.html>

⁷⁵ Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/4906652/stihanie-exvodcu-slovenskej-pospolitosti-kotlebu-bolo-zastavene.html>

⁷⁶ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/extremiste-pochodovali-bratislavou-policie-jich-deset-pozatykala-1d2-/zahranicni.aspx?c=A100807_175756_zahranicni_zep

⁷⁷ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/marian-kotleba-slovensko-volby-d3g-/zahranicni.aspx?c=A160306_115452_zahranicni_ert

⁷⁸ Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/krajske-volby-na-slovensku-vladni-smer-propadl-kotleba-jako-zupan-konci_1711050630_mos

Vysocí představitelé kolaborantské fašistické organizace Vlajka byli po válce popraveni. Po únoru 1948 byla jakákoliv pravicová opozice komunisty potlačena. Novodobá česká krajní pravice tedy při svém vzniku neměla tradici, na kterou by mohla bezprostředně navázat.⁷⁹ Na druhou stranu pád komunismu vytvořil příhodné podmínky pro rozvoj nových krajně pravicových skupin, v této kapitole budeme rozebírat ty, které utvořily politické strany. Polistopadové období se vyznačovalo celospolečenským odporem vůči komunismu, s tím souvisel odklon od internacionalismu hlásanému komunisty ve prospěch dovolávání se tradice vlastenectví.⁸⁰ Dále ve společnosti začala silně rezonovat potřeba vytvoření nového vztahu k romskému etniku, kterému pád totality přinesl ztracenou svobodu. V době vlády jedné strany byla vůči Romům uplatňována tvrdá paternalistická asimilační politika, která systematicky likvidovala romskou kulturu. Politika komunistů ale zároveň Romy ochraňovala před rasovým násilím a zajišťovala jim jisté zaměstnání a příjem. V divokých devadesátých letech tato autorita zmizela, což dalo prostor rasistům nejen na ulicích ale i v politice.⁸¹ Právě společenský řád a vláda pevné ruky po revoluci chyběla mnoha lidem, kteří byli zklamáni z rozvolněných porevolučních poměrů, které se vyznačovaly nebývalým nárůstem kriminality.

Všechny výše jmenované faktory naplno využili tzv. Republikáni (celým názvem Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, SPR-RSČ) pod vedením výmluvného Miroslava Sládka. Republikánská strana vznikla těsně po revoluci na přelomu let 1989 a 1990 a ustavující sjezd SPR-RSČ se uskutečnil 24. února 1990. Ve volbách do Národního shromáždění a v komunálních volbách v roce 1990 Republikáni ještě neuspěli, v této době strana trpěla počáteční vnitřní názorovou roztříštěností. Pod vedením Miroslava Sládka se strana zkonsolidovala a v polistopadovém krajně pravicovém vakuu rychle získala dominantní postavení jakožto jediný veřejně známý subjekt tohoto politického směru. Byla jediná strana, která reprezentovala „republikánství“, které v podání SPR-RSČ rychle dostalo ultrapravicový a populistický rozměr.⁸² Republikáni se hlásili se k odkazu prvorepublikových Agrárníků (Republikánská strana zemědělského

⁷⁹ CHARVÁT, J., *Současný politický extremismus a radikalismus*, s. 141.

⁸⁰ CHARVÁT, J., *Současný politický extremismus a radikalismus*, s. 143.

⁸¹ ŘÍČAN, P., *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*, s. 24 – 32.

⁸² MAREŠ, M., *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1*, s. 188.

a malorolnického lidu) a ekonomickým myšlenkám Karla Engliše. V programu Republikánů hrálo významnou roli razantní omezení přistěhovalců a skoncování se s údajným zvýhodňováním Romů, které Sládek dodnes označuje za Cikány. Program dále obsahoval profesionalizaci armády, národní suverenitu a odmítavý postoj vůči EU a NATO. Dále program obsahoval populistický požadavek na opětovné připojení Podkarpatské Rusi k Československu. Republikáni byli a doteď jsou pro zavedení trestu smrti. Mnoho příznivců přilákal Miroslav Sládek svými mítinky, kde ostře kritizoval novou vládnoucí garnituru, představovanou v té době zejména Občanským fórem, kterou vinil ze špatných poměrů ve státě. Byly to právě radikálně opoziční postoje, které lákaly nové voliče. Podle výzkumu tehdejšího Institutu pro výzkum veřejného mínění se Republikánům během roku 1991 zvedly preference z 1 % na 6 %.⁸³ V přehledu politických stran a hnutí evidovanému k 1. březnu 1992 měla SPR – RSČ již celofederální působnost.⁸⁴ Dále Sládek rétoriku SPR-RSČ „obohatil“ o rasistické a nacionalistické postoje, které směřovaly proti Romům a Němcům. Ve volbách roku 1992 získala SPR-RSČ 6,5 % a obsadila čtrnáct křesel ve Federálním shromáždění a též čtrnáct v České národní radě. Období, kdy byla SPR-RSČ aktivní ve vysoké politice, bylo doprovázeno mnoha skandály. V dubnu 1993 se Miroslav Sládek v hotelu Praha dostal do slovní hádky s ženou, kterou poté fyzicky napadl.⁸⁵ Četné demonstrace Republikánů byly doprovázeny výtržnostmi a násilím. Republikánský poslanec Jan Vik vedl lživou očeřující letákovou kampaň, na základě které byl obviněn z šíření poplašné zprávy a zbaven imunity.⁸⁶ Pomyslný vrchol slávy Republikánů přišel s volbami do poslanecké sněmovny v roce 1996, kdy získali přes 8 % hlasů tedy 18 křesel v Poslanecké sněmovně. I v následujícím volebním období strana pokračovala ve své politice, která se vyznačovala populistickým odporem vůči vládě a protiromským rasismem.⁸⁷ Po volbách předseda Miroslav Sládek ve sněmovně přednesl svůj ohnivý projev, ve kterém kritizoval tehdejší vládu a poměry v zemi, v rámci tohoto projevu pronesl i svůj nechvalně známý výrok: „Mezi občany dneska totiž už názory na cikánskou

⁸³ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1, s. 193.

⁸⁴ KŘÍŽKOVSKÝ, L., Politické strany a hnutí v mechanismu voleb v ČSFR, s. 25.

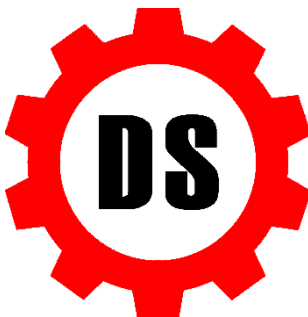
⁸⁵ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/sladek-prohral-soud-s-martou-petrovovou-ffm-/domaci.aspx?c=990427_180621_domaci_jkl

⁸⁶ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1, s. 195.

⁸⁷ CHARVÁT, J., Současný politický extremismus a radikalismus, s. 148.

populaci dospěly do takového stadia, že jsem slyšel - cituji: Cikáni by měli být trestně odpovědní už od narození, protože prakticky to už je jejich největší zločin.“⁸⁸ Republikáni byli pro své radikální postoje ostatními parlamentními stranami ignorováni. V roce 1997 SPR-RSČ založila stranickou organizaci Republikánská mládež pro získání mladší voličské základny, tato organizace byla propojena s českou neonacistickou scénou např. skrze osobu Tomáše Kebzy.⁸⁹ Druhé volební období ale bylo také ve znamení prohloubení vnitrostranického boje, které znamenalo odchod některých funkcionářů strany. Vnitřní rozkol ve straně se podepsal na výsledku předčasných voleb do poslanecké sněmovny v červnu 1998, kdy SPR-RČS nedostala dost hlasů, a tím její působení ve vysoké politice skončilo. Po neúspěchu ve volbách mnoho republikánských straníků usilovala o Sládkovo sesazení, Sládek svůj post uhájil, ale za cenu odchodu mnoha výrazných osobností strany. Po těchto událostech SPR-RČS ztrácí na významu.⁹⁰

Právě jeden z republikánských odpadlíků Tomáš Vandas založil stranu novou, která na ustavujícím sjezdu 18. ledna 2003 přijala název Dělnická strana (DS). Znak DS používá motiv ozubeného kola podobně jako neonacistická organizace Hammerskins viz obrázky 4 a 7.

Obrázek 4 znak Dělnické strany⁹¹

Zakládající členové se rekrutovali z bývalých představitelů SPR-RSČ a Republikánské mládeže, kteří odmítli vedoucí úlohu Sládka.⁹² Tomáš Vandas se stal předsedou strany. Z tohoto pohledu lze na DS nahlížet jako na stranu, která zaplnila místo na ultrapravicové scéně, které se uvolnilo po rozkladu SPR-RSČ. Ale na rozdíl od Republikánů se DS nikdy

⁸⁸ Stenoprotokol z PSP ČR Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/003schuz/s003017.htm>

⁸⁹ Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/predaka-neonacistu-dostihl-jeho-spatny-puvod_24530.html

⁹⁰ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, 1, s. 199.

⁹¹ Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:D%C4%9Blnick%C3%A1_strana_logo.png

⁹² BASTL, M., Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 156.

nedostala do parlamentu. Vejvodová a Mareš ve své studii rozdělují existenci DS do tří etap, podle politických subjektů, se kterými DS spolupracovala.⁹³ První období, které začíná vznikem strany a končí v roce 2005, je charakteristické spoluprací s Národní stranou a angažovaností v předvolebním projektu Národní pětka. Strana se prezentovala jako mluvčí a zastánce českých zaměstnanců, snažila se získat voliče akcentací sociálních témat jako je např. vykořisťování zaměstnanců. Stejně jako SPR-RSČ i DS zásadně odmítala členství mezinárodních organizacích EU a NATO. Ve volbách do Evropského parlamentu a krajských volbách v roce 2004 DS nezískala dostatečný počet hlasů. Po tomto debaklu se snažila DS uspět v následujících volbách do Parlamentu v roce 2006 v rámci společného projektu nacionálních stran Národní pětka, který byl iniciován Národní stranou. S touto stranou DS spolupracovalo už v krajských volbách 2004. Národní pětka měla být podle DS silnou opozicí proti tehdejší zkorumpované vládě, která podporuje zloděje, ale i homosexuály a přivandrovalce. V Národní pětce se opět setkaly dva proudy Republikánů, odštěpená frakce představovaná Vandasem (DS) a staronová strana Republikánů Miroslava Sládka, která vznikla po krachu původní SPR-RSČ. Právě antipatie DS vůči osobě Miroslava Sládka zapříčinila zánik Národní pětky již v roce 2005.⁹⁴ Druhá etapa vývoje DS je označováno jako tzv. přechodné období, v této době DS spolupracuje se stranou Národní sjednocení, ale zároveň hledá nové vhodnější partnery z řad neformálních extremistických skupin. Třetí vývojová fáze začíná rokem 2007, kdy se strana naplno otevřela neonacistické scéně a navazuje spolupráci s neregistrovanými organizacemi jako je Národní odpor a Autonomní nacionalisté. Toto extremistické směřování vyústilo v konec DS v únoru 2010, kdy Nejvyšší správní soud rozhodl o zrušení DS. Právě dokázaná provázanost s neonacistickými organizacemi výrazně dopomohla k zákazu strany. Pro tuto konečnou etapu je příznačná zvýšená veřejná aktivita a podpora násilných projevů zejména proti Romům. Sociální témata oproti začátkům strany ustoupila do pozadí. Vrchol aktivity DS byl v roce 2008, kdy strana založila tzv. Ochranné sbory DS, které působily záměrně v oblastech s převahou Romského etnika – např. litvínovské sídliště Janov. Právě v Janově Ochranné sbory rozdmýchávaly rasovou nesnášenlivost. Vrcholem byl 17. listopad 2008, kdy se odehrála tzv. bitva o Janov, tam došlo k pouličnímu boji mezi

⁹³ MAREŠ a VEJVODOVÁ, Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany.

⁹⁴ BASTL, M., Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 158.

přivrženci DS podporovanými neonacisty a místními nespokojenými občany s pořádkovými silami policie, která jim bránila v postupu k domům obývanými Romy. Romové současně organizovali protiakci. Policii se podařilo zneprátené tábory udržet od sebe, a tím předejít větším násilnostem.⁹⁵ V tomto období DS širší veřejnosti ukázala, že navzdory oficiálním prohlášením Vandase a spol. politika strany podporuje rasismus.

Po zákazu DS členská základna a vedení strany ihned přešlo pod hlavičku Dělnické strany sociální spravedlnosti (DSSS), která vznikla v roce 2004 a byla vedená matkou Tomáše Vandase Hanou Pavlíčkovou. DSSS se stala přímou nástupkyní DS ve všech ohledech, předsedou se v roce 2010 stal Tomáš Vandas a vedení strany obsadily staré kádry z DS, DSSS přebrala stranický tisk DS.⁹⁶ Ještě může být zajímavé podívat se, kdo vlastně DS volil. Podle statistického šetření STEM provedeného mezi lety 2009 a 2010 tvoří téměř tři čtvrtiny voličů DS muži, mez voliči DS dominují lidé se základním vzděláním nebo vyučením. Drtivá většina voličů DS je mladší dvacet devět let.⁹⁷

V posledních volbách do poslanecké sněmovny v říjnu 2017 se prosadila Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD) v čele s Tomiem Okamurou, která získala 10,64 % hlasů a v poslanecké sněmovně má dvacet dva reprezentantů.⁹⁸ Tuto stranu nelze srovnávat s Republikány nebo Dělnickou stranou, ale její program a vystupování v mnohém naplňuje definici krajní pravice. Hnutí samo sebe označuje za vlastenecké, v programu prosazuje omezení imigrace a vypsaní referenda o vystoupení z EU. V zahraničí má SPD podporu Marine Le Penové, která je předsedkyní již výše popsané francouzské Národní fronty.⁹⁹ SPD populisticky prosazuje zákaz islámu v ČR, což je v rozporu s českou ústavou, která zaručuje náboženskou svobodu.¹⁰⁰ Okamura na sebe upoutal pozornost médií i široké veřejnosti, když ve svých veřejných vystoupeních

⁹⁵ Srov. https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/bitva-o-janov-ocima-policie-radikal-u-a-prihlizejicich_91505.html
https://www.lidovky.cz/krvava-bitva-o-janov-Old-noviny.aspx?c=A081118_000002_In_noviny_sko&klic=228622&mes=081118_0
https://zpravy.idnes.cz/video-extremiste-tri-hodiny-marne-dobyvali-romske-sidliste-janov-p9h-domaci.aspx?c=A081117_113603_domaci_klu

⁹⁶ BASTL, M., Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 162.

⁹⁷ Tamtéž s. 167 a 168.

⁹⁸ Dostupné z: <https://volby.idnes.cz/poslanecka-snemovna-2017.aspx>

⁹⁹ Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/krajne-pravicova-le-penova-podporila-okamuru-ve-volbach-38749>

¹⁰⁰ Dostupné: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-zakaz-islam>

zlehčoval utrpení obětí romského koncentračního tábora v Letech. Podobnou rétoriku měl již dříve jeho stranický kolega Miloslav Rozner na stranickém sjezdu SPD v prosinci 2017, který označil koncentrační tábor v Letech za „neexistující pseudokoncentrák“. Tyto projevy zavánějí rasismem. Na oba poslance bylo kvůli těmto výrokům podáno trestní oznámení.¹⁰¹

1.6 Neonacismus

V této kapitole definujeme neonacismus a vysvětlíme hlavní ideologické pilíře. V následujících podkapitolách bude rozebrán vývoj hnutí s důrazem na nejznámější neonacistické organizace. V samostatné podkapitole poddhalíme neonacistickou symboliku a pokusíme se vysvětlit, proč se lidé k neonacistům přidávají. Další podkapitoly věnujeme akcím, trestné činnosti, hudbě, a nepřátelům neonacistů. Celý fenomén neonacismu bude rozebírán se zaměřením na domácí scénu v mezinárodních souvislostech.

V odborné sféře nepanuje konsenzus, co se týče vymezení pojmu neonacismus, a s tím souvisí absence jednoznačné všeobecně přijímané definice tohoto termínu. Neonacismus je možné chápat jako ultrapravicovou politickou ideologii nebo jako specifický druh extremistické subkultury tzv. kontrakultury. Kontrakultura je vymezována jako kontrastní, opoziční typ kultury, vůči oficiálnímu typu kultury majoritní.¹⁰² Neonacismus jako kontrakultura odporuje společensky přijímaným normám chování, je v rozporu s morálními hodnotami demokratické společnosti a ve své krajní poloze se uchyluj až k násilným metodám boje. Neonacismus je nutné chápat jako označení daného fenoménu zvnějšku, neonacisté tento pojem pro označení sama sebe zpravidla neužívají. Výjimkou mohou být někteří aktivisté z řad mladší generace, kteří toto označení přijali pod vlivem společensko-mediálního diskursu. Neonacisté se zpravidla prezentují jako vlastenci, nacionalisté, patrioti, národní socialisté, pravičáci. Dříve se neonacisté hojně hlásili ke skinheads. Stručnou definici neonacismu předkládá ve své monografii Barbora Vegrichtová: *„Neonacismus je novodobá ideologie navazující na myšlenky a tradice*

¹⁰¹ Dostupné: https://zpravy.idnes.cz/okamura-rozner-lety-koncentracni-tabor-trestni-oznameni-dvtv-pbq-domaci.aspx?c=A180205_161616_domaci_amu

¹⁰² JANDOUREK, J., Sociologický slovník, s. 243.

*nacionálního socialismu.*¹⁰³ Neonacismus sympatizuje s historickým odkazem německé třetí říše a jejími mocenskými a silovými aparáty, jako byly např. Waffen SS, a spřízněnými režimy (typicky fašistická Mussoliniho Itálie).¹⁰⁴ V rámci politického spektra neonacisty řadíme k nejmilitantnějším představitelům krajní pravice. Kalamár ve své knize Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou neonacismus charakterizuje takto: „*Vycházejí z teze o nadřazenosti bílé rasy. Hlavním nepřítelem neonacistů jsou imigranti, komunisté, liberálové, Cikáni, homosexuálové a především Židé. Rozdíl mezi neonacismem a klasickým nacismem je časové vymezení (nacismus vznikl ve 30. letech 20. století, neonacismus po 2. světové válce) a odklon od pangermanismu a tezí o vyvolenosti německého národa.*“¹⁰⁵ Tato definice vyjmenovává hlavní nepřátele neonacistů, jedná se jistou revizi ideových nepřátel nacistů, hlavní nepřítel – světová židovská populace – zůstává. Mnoho neonacistů věří v konspirační teorii světového židovského spiknutí. V souvislosti s tím užívají pojem ZOG – Zionist Occupation Government, jedná se o teorii, podle které sionističtí spiklenci tajně ovládají svět, zatímco oficiální vládní struktury jsou jen jejich loutkami.¹⁰⁶ Sionisté jsou pak neonacisty vnímáni, jako jakási židovská elita, reprezentující ty nejzvrácenější vlastnosti jako chamtivost, touha po moci a bohatství, které jsou Židům antisemity připisovány. Myšlenka ZOGu se konstituovala na základě Protokolů sionských mudrců. Jednalo se o zfalšovaný text plánu na dosažení globální nadvlády židovského národa, který vytvořila carská tajná služba za účelem zdůvodnění antisemitismu na přelomu 19. a 20. století.¹⁰⁷ Na extremistickém rasistickém webu Whitemedia jsou popisováni další „noví“ nepřátelé, ty jsou spojeni ideologií tzv. neomarxismu, který je podle Whitemedia rakovinou národa. Na stránkách nalezneme následující vysvětlení této tzv. ideologie: „*Tato ideologie, která pomalu zabíjí tradiční evropské národy, si během své existence vytvořila řadu metastáz, řadu podpůrných a provázaných sub-ideologií, pomocí nichž se snaží dosáhnout svých cílů. Mezi ně patří zejména multi-kulturalismus, anti-rasismus, pozitivní diskriminace menšin, homosexualismus, human-rightismus, antifašismus, gender-feminismus, kulturní*

¹⁰³ VEGRICHTOVÁ, B., Extremismus a společnost, s. 133.

¹⁰⁴ MAREŠ, M., Terorismus v ČR, s. 140.

¹⁰⁵ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 29.

¹⁰⁶ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 49.

¹⁰⁷ Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Protocols-of-the-Learned-Elders-of-Zion>

*relativismus a další.*¹⁰⁸ Násilí neonacistů směřuje ale také proti narkomanům a handicapovaným, v myslích neonacistů se jedná o „biologický odpad“. Takto se neonacisté agresivně vymezují vůči některým soudobým trendům ve společnosti, nenávislnými články se snaží na svou stranu přilákat nespokojené občany.

Je důležité brát v potaz, že neonacismus není homogenní ideologie, skládá se z vícera názorových proudů, které mohou být v rozporu. Neonacismus se volně prolíná s neofašismem. Právě vzájemné postavení neonacismu a neofašismu je předmětem různých interpretací teoretiků, např. ve velkém sociologickém slovníku najdeme definici, která se překrývá s definicí neonacismu a heslo neonacismus ve slovníku vůbec nefiguruje.¹⁰⁹ Vhodnou definici, která respektuje odlišné kořeny těchto slov, nacházíme v kolektivní monografii Hrozby neonacismu: *„Neofašismus navazuje na původní fašismus, respektive na ty jeho prvky, které jsou v současné době akceptovatelné. Neofašisté tedy obvykle nezdůrazňují totalitní povahu svého učení a často se vyhýbají i propagaci násilí. Politicky se jedná o ideologii stojící zejména na myšlenkách nacionalismu, respektive šovinismu, antikomunismu a antidemokratismu, přičemž každá z těchto myšlenek zahrnuje několik dalších, navazujících idejí. Původní Mussoliniho boj proti demokracii je ale u neofašistů obvykle nahrazen kritikou nepružného parlamentního systému a poukazováním na politické korupční aféry, neboť otevřené zpochybňování demokracie je v Evropě obvykle nezákonné.*¹¹⁰

Jedním z největších paradoxů neonacistického hnutí je bagatelizování a popírání obětí holokaustu, v souvislosti s tím se mluví o tzv. „Osvětimské lži“, navzdory tomu neonacistická hudební tvorba často oslavuje genocidu spáchanou na Židech.¹¹¹ V tom můžeme spatřovat dvojí rétoriku neonacistů, první umírněnější je určena pro získávání podpory mezi širší veřejností a druhá tvrdší a nepokrytá je určena pro příznivce hnutí. Se znevažováním obětí nacistické genocidy a vyzdvihováním škod, které utrpěli Němci během 2. světové války, se váže pojem revizionismus. Nejznámějším z revizionistů v tomto významu je britský spisovatel David Irving, který na jedné straně ve své knize Zkáza Drážďan výrazně nadhodnocuje lidské oběti spojeneckého náletu během 2. světové

¹⁰⁸ Dostupné z: <http://www.white-media.info/>

¹⁰⁹ MAŘÍKOVÁ a kol., Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O, s. 678.

¹¹⁰ BROŽ a ZEMAN, Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie, s. 32.

¹¹¹ BURYÁNEK a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 160-161.

války a na druhé straně ve svých projevech popírá existenci plynových komor. Irving byl během svého působení v Rakousku v roce 2005 zatčen a odsouzen pro trestný čin popírání holokaustu na 3 roky vězení.¹¹² Díla popíračů holokaustu mohou mít také podobu video dokumentu, který se vydává za seriózní investigativní novinářinu, takovým příkladem je dílo David Cole v Osvětimi.¹¹³ V českém prostředí nechvalně proslul text s názvem Osvětim: fakta versus fikce, který popírá, že v tomto táboře nacisté zabíjeli své vězně ve velkém. Jako autor je v knize uveden Rudolf Seidl, jehož identita není známa. Tento text byl v listopadu 2005 v tištěné podobě rozeslán většímu množství učitelů dějepisu.¹¹⁴

U neonacistického hnutí lze vyzorovat silný příklon k internacionalismu na úkor nacionalismu, hnutí se oprostilo od některých nacistických tezí. Velká část aktivistů opustila nacistický pangermanismus nebo fašistický šovinismus, soupeření národů je překonáno snahou o dosažení společných cílů. Mezi těmito cíli dominuje, prosazení nadvlády bílé rasy (white supremacism) a obrana evropsko-amerického prostoru před vlivem nepůvodních kultur a obyvatel (White Aryan Resistance – WAR).¹¹⁵ Všechny neonacisty po celém světě spojuje bezohledný rasismus, míšení ras je pro tyto lidi nejhorší zločin. Podle neonacistické filosofie dějiny spějí k rasové svaté válce (RaHoWa- Racial Holy War), ve které si bělošští rasisté podmaní „podřadné rasy“ na celém světě.¹¹⁶ Mareš představuje rozsáhlé ideové členění českého pravicového extremismu, uvede ty myšlenky, které jsou příznačné pro neonacisty.¹¹⁷ V první řadě je to dovolávání se říšské tradice českých zemí. České země jsou vnímány jako součást německé říše. V tomto směru je vyzdvihoval sv. Václav, který se podřídil Němcům a odváděl tribut. Navazuje na kolaborantskou koncepci Emanuela Moravce. S tím souvisí směr germánského pohanství, které Čechy vnímá jako potomky germánských kmenů žijících na našem území v prvních stoletích našeho letopočtu. Tyto ideologické prvky nalézáme v díle českého neonacistického aktivisty Romana Skružného, který ve své revizionistické audionahrávce

¹¹² Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/rakusane-zatkli-historika-irvinga/r~i:article:2382/>

¹¹³ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BlBrW0D6Te0>

¹¹⁴ Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/1/rudolf-seidl-osvetim/>

¹¹⁵ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 49.

¹¹⁶ Tamtéž s. 36.

¹¹⁷ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. 1, s. 177 – 179.

„Pravda o lži“ zdůrazňuje česko-německou provázanost.¹¹⁸ Pro pohraniční oblasti je typické sudetoněmeckví, které přebírá tradici Henleinovy SdP. Další směr vyzdvihuje kolaboraci a společný boj v zájmu sil Osy ve druhé světové válce, pro tento směr je typické zdůrazňování boje různých porobených neněmeckých národů v divizích SS. A pak snaha Rudolfa Hesse o britsko-německé spojenectví. Dále Mareš uvádí prvoplánový rasismus, který spočívá ve spolupráci všech bělochů bez ohledu na národnost v boji proti „barevným“. Oproti tomu prvoplánový antisemitismus počítá se spoluprací s panarabisty a panislamisty v likvidaci světové populace Židů.

1.6.1 Evoluce neonacistického hnutí

Po druhé světové válce proběhl v Německu a v Rakousku nekompromisní proces denacifikace, který zahrnoval v první řadě tvrdé potrestání nacistických válečných zločinců v rámci Norimberských procesů, ve kterém byl nad mnoha vysokými nacistickými pohlavíky vynesena trest smrti. V druhé řadě brzy po válce v obou těchto státech vešly v platnost zákony, které jakékoliv nástupnické nacistické organizace zakazují. Z tohoto je zřejmé, že jedinci nebo skupiny, kteří jakýmkoliv způsobem chtěli pokračovat v zlověstném Hitlerovu odkazu, si museli počínat velmi opatrně.

Průkopníky neonacismu musíme hledat v zámoří v USA, které nebyly druhou světovou válkou zpustošeny. Zároveň se mnoho amerických států vyznačuje velmi liberální legislativou, co se týče projevů sympatií k nacismu. První významným neonacistou byl Harold Keith Thompson, který už za druhé světové války spolupracoval s německou tajnou službou SD (Sicherheitsdienst). Po válce Thompson podporoval vězněné nacisty např. velkoadmirála Karla Dönitze a nacionální Německou říšskou stranu v SRN. Pro konstituování neonacistické ideologie byla důležitá kniha amerického výstředního intelektuála Francise Parkera Yockeye *Imperium: The Philosophy of History and Politics* (v češtině nebyla vydaná). Yockeyova rasistická ideologie byla specifická příklonem k sovětskému komunismu a odporem vůči proizraelským USA. Spojovala krajní pravici a stalinský antisemitský komunismus, proto bývá popisována jako hnědorudá.¹¹⁹ V opozici proti Yockeyovi stál americký nacionalista George Lincoln Rockwell, který v roce

¹¹⁸ MAREŠ, M., *Terorismus v ČR*, s. 173.

¹¹⁹ LEE, M. A., *Bestie se probouzí*, s. 133 – 143.

1959 založil Americkou nacistickou stranu a instruoval své členy, aby se oblékali do hnědých košil po vzoru německých úderných oddílů SA (Sturmabteilung). Strana používala symboliku Třetí říše, znak této strany na obrázku č. 5 nepotřebuje další komentář.

Obrázek 5 vlajka Americké nacistické strany¹²⁰

Na rozdíl od Yockeye byl Rockwell proamerický a někteří členové této strany spolupracovali s americkou FBI (Federální úřad pro vyšetřování) a ATF (Úřad pro alkohol, tabák, palné zbraně a výbušniny).¹²¹ Americké prostředí je také specifické tím, že zde má rasismus velkou tradici v návaznosti na otrokářství, ve Spojených státech působilo a dodnes působí velké množství pravicových extremistických skupin nejznámější z nich je pravděpodobně Kukluxklan (KKK). Tyto americké skupiny naplňují mnoho ze znaků neonacismu jako je prosazování bílé nadřazenosti a antisemitismus, ale na rozdíl třeba od Rockwellovy strany se nikterak neodkazují k nacismu, tudíž do této kapitoly nepatří. Co je ale potřeba zdůraznit, že rasově motivovaných aktu násilí je v americké historii bezpočet od neorganizovaných pouličních lynčů přes promyšlené teroristické útoky a není v možnostech této práce vybrat ty, které byly spáchány neonacisty. Pravděpodobně nejvýznamnější militantní neonacistickou organizací v USA byl Řád mlčících bratří – The Sacred Order of the Silent Brotherhood (novinářsky zkráceně The Order).¹²² Organizace byla založena v roce 1983 extremistickým jádrem z Árijské národní církve (Aryan Nations Church), které volalo po násilných činech namísto slov, proto Řád mlčících bratří. V čele organizace stanul Robert Jay Mathews. Cílem organizace se stalo zlikvidování černošské

¹²⁰ Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_American_Nazi_Party.svg

¹²¹ LEE, M. A., *Bestie se probouzí*, s. 195 – 197.

¹²² KRULÍK, O., *Řád Mlčících bratří*.

a židovské populace na severozápadu USA (doslova „nahnání nepřátel do moře“).¹²³ Organizace si nejprve zajistila nezbytné finance, pomocí ozbrojených loupeží a vydírání, Řád si takto přišel na několik milionů amerických dolarů. Tyto peníze byly využity na financování výcvikových táborů pro nové extremisty a nákup zbraní a výbušnin pro teroristické aktivity. Členové Řádu páchali mimo jiné rasově motivované bombové útoky a vraždy. Americké FBI se podařilo odhalit a zatknout hlavní předáky organizace, FBI vystopovala v roce 1984 i zakladatele organizace Mathewse, který se skrýval ve státě Washington. Zatýkání, při kterém agentům FBI asistovala zásahová jednotka, se proměnilo v třiceti šesti hodinovou divokou přestřelku, Mathews kladl ozbrojený odpor. Protože se Mathews nehodlal policii vzdát, byl na konec zastřelen.

Propojenost skinheads a neonacistů byla nejvíce patrná ve Velké Británii, kde se rasističtí skinheads propojili s neonacisty prostřednictvím politické strany Národní fronta. Neonacistické a rasistické holé lebky, které bývají označovány jako white power skinheads, spojovala od roku 1978 již výše zmíněná hudební platforma Rock against communism. Výraznou postavou platformy se stal frontman kapely Skrewdriver Ian Stuart Donaldson, který v roce 1987 založil významnou neonacistickou organizaci Blood and Honour, což v překladu znamená krev a čest (bojový pokřik Hitlerjugend).¹²⁴). Logo organizace viz obrázek 6 obsahuje triskelion (více o něm v kapitole 1.6.3 symbolika).

Obrázek 6 logo Blood and Honour¹²⁵

Blood and Honour se soustředila na všemožnou propagaci neonacismu, vydávala vlastní stejnojmenný časopis tzv. zin. Dále pořádala koncerty a organizovala násilné činnosti s rasistickým podtextem. Britská neonacistická organizace brzy našla odezvu i v zahraničí, mimo jiné i v USA. Pod vlivem vzrůstající represe se v rámci organizace Blood and Honour utvořila samostatně působící mezinárodní teroristická organizace Combat 18. Tato

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ BURYÁNEK a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 156.

¹²⁵ Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/File:BloodandHonourlogo.png>

paramilitantní skupina respektuje zásady odporu bez vůdce (leaderless resistance). Struktura organizace se spoléhá na malé samostatně operující skupiny. Buňky nejsou závislé jedna na druhé a členové jedné buňky nemusí vědět o existenci dalších buněk, buňky nemají jednotné vedení a operují bez hierarchického příkazu. Pokud dojde k zatčení členů jedné buňky nebo je buňka infiltrována nepřítelem, nehrozí rozkrýtí celé organizace.¹²⁶

Prvních neonacisté v českých zemích se zpravidla zmiňují až po pádu totalitního režimu v roce 1989.¹²⁷ Faktem je, že první neonacistické skupiny se objevily už na počátku 60. let. Na Ostravsku působila krátce malá skupinka mladých lidí s názvem Czechoslovak Nazi Party. V osmdesátých letech v Brně působila malá organizace Totenkopf, na Děčínsku Werwolf, na Trutnovsku Národní fronta. Existenci severočeského Werwolfu se komunistický režim pokusil využít k diskreditaci demokratické opozice.¹²⁸ Tyto malé skupinky nepředstavovaly pro komunistický režim žádnou hrozbu a byly rychle zlikvidovány. Výraznější rozmach neonacismu v českých přišel až s nástupem hnutí skinheads po pádu totalitního zřízení. 90. léta byla obdobím tzv. hyperliberalizace, kdy byly represivní složky státu změnou režimu paralyzovány a teprve se hledala cesta, jak se s novým fenoménem extremismu vypořádat. Uvolněná atmosféra této doby velmi prospívala nově se budující české neonacistické scéně. V této době se neonacismus tvořil i jako subkultura, na ulicích byli vidět i tzv. nazi punk, rasističtí punkeři.¹²⁹ Výraznější rozvoj subkultury skinheads v Čechách nastal díky hudební skupině Orlík, která vznikla koncem roku 1988. Založili ji pražští herci Daniel Landa a David Matásek. Orlík se nehlásil k neonacistické ideologii, odkazoval se k českému nacionalismu inspirovanému tradicemi husitství. Ale přesto se už na prvním albu této kapely objevuje píseň Bílý jezdec, který má rasistický podtext. Na těchto ideách se formovala dominantní část skinheadské subkultury v ČR na počátku devadesátých let tzv. Kališníci. K této orientaci se hlásilo i několik pachatelů rasistických vražd v devadesátých letech. V této dekádě došlo k největšímu

¹²⁶ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 36.

¹²⁷ Srov. CHARVÁT, J., Současný politický extremismus a radikalismus, s. 142.

¹²⁸ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, s. 165.

¹²⁹ Dostupné z:

<https://www.facebook.com/archivct24/videos/vb.1273240469355734/1764070733606036/?type=2&theater>

rozmachu rasistického násilí v ČR, převahu pachatelů tvořili rasističtí skinheads. Po koncertu kapely Orlík v květnu 1990 došlo v centru Prahy k rasově motivovaným napadením, útočníci provolávali Sieg Heil!¹³⁰ V této době došlo také k několika masivním výtržnostem, kdy se příslušníci skinheads fyzicky střetávali s anarchisty (více o tom v kapitole. 1.6.4 Demonstrace, akce a móda).¹³¹

První vlivnou neonacistickou organizací na našem území se stala pobočka mezinárodní organizace původem z USA Hammerskins Nation.¹³² Její znak reprezentuje sepětí s dělnickou třídou viz obrázek 7.

Obrázek 7 logo Hammerskins¹³³

V roce 1993 vzniká Bohemia Hammer Skins (dále jen BHS), její činnosti spočívala ve všestranné podpoře vznikající neonacistické scény. Členové BHS organizovali neonacistické srazy a koncerty, podporovali rasistické kapely a starali se o distribuci jejich nahrávek. Organizace se dále starala o vydávání neonacistických tiskovin tzv. zinů a nášivek. Aktivity BHS se odehrávaly bez zvýšené pozornosti policie a médií. Některé koncerty měly dokonce mezinárodní charakter a účastnilo se jich až 1000 příznivců. BHS ztrácí na významu v roce 1996, kdy byla její činnost potlačena zásahy Policie ČR.¹³⁴

Velká část členské základny BHS přešla v roce 1996 pod organizace Blood and Honour Division Bohemia (dále jen BHDB), což je větev již výše zmíněné britské Blood and Honour. BHDB ve své činnosti navázala na BHS, tato organizace působila zejména v okolí Plzně a na severu Čech, kde se jí podařilo vybudovat kvalitní nahrávací studio se zázemím.

¹³⁰ SEDLÁČEK, R., Skinheads v České Republice v 90. letech [film].

¹³¹ BROŽ a ZEMAN, Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie, s. 54.

¹³² KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 74.

¹³³ Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Hammerskin_Nation_logo.jpg

¹³⁴ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, s. 471.

Distribuce nahrávek a tiskovin byla zajištěna díky síti p. o. boxů. Právě p. o. boxy se staly Achillovou patou BHDB, v období let 1997-98 se staly předmětem policejních razíí. Policie, média a Hnutí občanské solidarity a tolerance se dále začaly zajímat o koncerty neonacistických kapel, kde se pravidelně hajlovalo. Přístup bezpečnostních složek byl v tomto období značně rozporuplný. Na jednu stranu policie ignorovala některé koncerty rasistických kapel, na druhou stranu někdy policisté v represích proti neonacistům sami překročili zákon, kupříkladu znemožnili neonacistům vystoupit z vlaku, když přijížděli na koncert v Kolečovicích krátce po vraždě súdánského studenta Abdelradiho v listopadu 1997. Činnost BHDB ukončila dlouho připravovaná policejní razie, při které se podařilo zabavit velké množství hudebních nahrávek, nášivek a tiskovin, ale i seznamy členů organizace platících členské příspěvky, síť tak byla rozkryta a zároveň získali policisté velké množství důkazního materiálu. Byli zadrženi a obviněni hlavní protagonisté BHDB, západočeský leader Jaroslav Brož byl odsouzen na dva roky odnětí svobody nepodmíněně.¹³⁵

Koncem 90. let se z BHDB vyčlenila pražská část a založili neregistrovanou militantní organizaci s názvem Národní odpor (NO) viz obrázek 8, která také organizovala rasistické koncerty, ale na rozdíl od BHDB aktivněji usilovala o politické cíle.¹³⁶

Obrázek 8 znak Národního odporu¹³⁷

Tyto cíle se snažil NO propagovat prostřednictvím veřejných demonstrací, ale i nelegálních násilných akcí.¹³⁸ NO po vzoru německých neonacistů a Combat 18 využila strategii odporu bez vůdce. Právě hierarchická struktura se stala pro předcházející

¹³⁵ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, s. 471.

¹³⁶ BASTL, M., Krajní pravice a krajní levice v ČR, s 145.

¹³⁷ Dostupné z: <https://widerstandstreetart.files.wordpress.com/2011/09/no.jpg>

¹³⁸ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, s. 489.

organizaci BHDB osudnou. NO ve svých činnostech reflektoval trendy moderní doby a upustila od distribuce tiskovin a namísto toho k propagaci využívá anonymního prostředí internetu, kde je velmi obtížné dopátrat autora. Jednalo se o dnes již neexistující stránky odpor.org, kde byly populistickou formou prezentovány názory, obhajující a ospravedlňující zločiny Třetí říše. Zakládající postavou Národního odporu byl Filip Vávra, který byl několikrát stíhaný za násilné trestné delikty. Později byl Vávra svými souvěrci označen za zrádce, který donášší policii. V roce 2006 proběhly soudy s osobami napojenými na NO, které byly obviněny z podpory a propagace hnutí směřujícím k potlačení práv a svobod člověka. V rámci těchto soudních řízení Nejvyšší soud označil NO jako neonacistickou organizaci. Partnerky českých neonacistů založily v roce 2007 ženské neonacistické hnutí Resistance Women Unity (RWU), mezi těmito ženami bylo mnoho matek, které své děti vychovávaly v duchu nacionálního socialismu. RWU dále podporovali vězněné neonacisty, ty jsou mezi neonacisty označováni jako tzv. váleční zajatci (P.O.W. – Prisoner of War). Aktivita této ženské odnože NO byla omezena v roce 2010 policejní akcí s názvem Lotta, při které byla mimo jiné zatčena vůdčí osobnost Michaela Dupová.¹³⁹ Vrcholem veřejné činnosti NO byly roky 2008 a 2009, kdy ve spolupráci s DS a Autonomními nacionalisty pořádali velké množství demonstrací např. již výše zmíněnou Bitvu o Janov.¹⁴⁰ V roce 2009 z důvodu policejních represí NO upouští od své veřejné prezentace a vystupuje pod pozměněnými jmény jako Svobodný odpor, Svobodná mládež apod. Rok 2010 se nesl v duchu akcí bezpečnostních složek proti NO, krom již výše zmíněné akce Lotta proti RWU šlo o akci Power, po těchto akcích činnost NO doznala výrazného poklesu. V březnu 2017 v souvislosti s táhlým soudem Michaely Dupové a jiných neonacistů odborník na extremismus Jan Charvát zhodnotil současnou neonacistickou scénu. Charvát se domnívá, že česká neonacistická scéna po policejních akcích z let 2009 a 2010 prakticky přestala existovat. Dnes najdete řadu lidí, kteří se k pravicovému extremismu hlásí, ale už neexistuje žádná celorepubliková ani lokální organizace, které by koordinovala akce. Pozici vyklizenou neonacisty zaujala podle Charváta skupina kolem Martina Konvičky, která se však od neonacistů odlišuje jak ideologicky, tak i prakticky v realizovaných akcích. Antisemitismus tolik signifikantní pro

¹³⁹ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 149.

¹⁴⁰ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 147.

neonacisty je nahrazen antiislamismem, který je některým neonacistickým odnožím úplně cizí.¹⁴¹

S NO spolupracovala první významnější registrovaná neonacistická organizace Národní aliance (NA), založené v roce 1998. Hlavní postavou této organizace byl dnes již zesnulý Vladimír Skoupý, který zemřel na podzim 2012 ve věku 35 let pravděpodobně na následky hojné konzumace alkoholu.¹⁴² Symbolika tohoto sdružení byla inspirována prvorepublikovou a protektorátní fašistickou organizací Vlajka a zároveň soudobou americkou jmenovkyní – organizací National Alliance. Při NA vznikaly paramilitantní Svatoplukovy gardy. Národní aliance byla v roce 2000 rozpuštěna Ministerstvem vnitra.¹⁴³

1.6.2 Symbolika a mentalita

Neonacistická symbolika je poměrně bohatá a pro příznivce hnutí velmi důležitá. Neonacisté svou ideologii a rasový světónázor shrnují do krátkých hesel nebo vkládají do znaků, symbolů a kódů. Jejich symbolika je směsicí historizujících odkazů, legend a mýtů. Jan Chmelík ve své monografii věnované symbolice extremistických hnutí vysvětluje proč, se lidé vrací k symbolismu.¹⁴⁴ Symboly na lidské vědomí působí ve dvou fázích. První spontánní fáze spočívá v útěku vybraného jedince z neúspěšné reality. Děje se tak v období velkých osobních zvrátů a krizí nebo období neuspokojených aspirací. Rizikovým obdobím je dospívání viz kapitola 1.3 Extremismus, ve které je popsána typologie členů extremistických skupin. Symbol se stává náhražkou za něco jinak nedostupného. Neonacistické symboly spolu s ideologií reprezentují také silný vnější řád, který mladým lidem často v moderní pluralitní společnosti schází. Právě soudobá demokratická společnost postrádá hegemónní ideologii, která poskytuje nezpochybnitelná vysvětlení. Mladí lidé skrze extremistická hnutí saturují potřebu někam patřit, mít své místo a jasnou roli. Neonacistické mýty staví na velkých vyprávěních, obsahují jednoznačné a závazné role a nabízí jasný výklad světa, rozdělení na ty dobré

¹⁴¹ Dostupné z: https://www.lidovky.cz/soud-s-radikaly-odsunuli-prisedici-dun-/zpravy-domov.aspx?c=A170228_150102_In_domov_jho

¹⁴² Dostupné: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/185257/vudce-ceskych-neonacistu-35-se-upil-k-smrti-nasli-ho-doma-mrtveho.html>

¹⁴³ BROŽ a ZEMAN, Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie, s. 55.

¹⁴⁴ CHMELÍK, J., Symbolika extremistických hnutí, s. 31 a 32.

a na ty špatné.¹⁴⁵ A na rozdíl od většinové konzumní společnosti, kde zpravidla být tím dobrým znamená být úspěšný a bohatý, uvnitř neonacistické subkultury stačí mít tu správnou barvu pleti a nebát se dát průchod své agresivitě. Právě agrese je velkým motivem pro neonacismus. Neonacismus tedy může snadno zlákat i člověka, který neumí svou agresi vybit zdravým způsobem např. prostřednictvím bojových sportů. Druhá striktní fáze je charakterizována integrací do hnutí, přijetí symboliky a ideologie za svou, nalezení „ztracené“ role. Symboly neonacistům slouží k označení jejich nové identity a společenského uspořádání, ve kterém „vládnou ONI“.

Neonacistickou symboliku Chmelík rozděluje na barevnou, číselnou, runovou, symboliku křížů a personifikovanou nebo verbální.¹⁴⁶ Základní barvy, užívané neonacisty, jsou bílá, ta symbolizuje čistotu rasy, červená znamená krev, černá pak smrt. Z těchto barev jsou složeny znaky výše popisovaných neonacistických organizací Blood and Honour, BHS a NO viz obrázky 6, 7 a 8. V psaném projevu neonacistů se velmi často setkáváme s jednoduchými číselnými šiframi a kryptogramy. Nejčastější je „88“, to značí dvakrát osmé písmeno v abecedě H, a to je zkratkou nacistického pozdravu „Heil Hitler“. Dvě osmičky se často objevují v názvech neonacistických kapel, neonacisté se touto šifrou v internetových diskuzích zdraví. Podle stejného klíče je tvořená zkratka „18“, dostáváme tak zkratku pro Adolfa Hitlera, s tímto kódem se setkáváme u výše zmíněné organizace Combat 18. Jinak šifrovaná je zkratka 14, tato označuje tzv. 14 slov – *„We must secure the existence of our people and a future for white children.“* V překladu: *„Musíme zajistit existenci našeho národa a budoucnost pro bílé děti“*. Ještě je známý druhý čtrnáctislovný výrok – *„Because the beauty of the white aryan women must not perish from the earth“*, to v překladu znamená: *„Krása bílých árijských žen nesmí na Zemi zahynout.“* Autorem těchto vět je významný americký neonacista Davida Lane, aktivista výše popsané organizace Řád mlčících bratří.¹⁴⁷ Zmíněné dvě věty ve zkratce shrnují rasistickou podstatu neonacistické ideologie.

V návaznosti na mystiku NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) neonacisté používají germánské runy, zejména ty, které využívala SS (Schutzstaffel). Právě

¹⁴⁵ DEMJANČUK a DROTÁROVÁ, *Vzdělání a extremismus*, s. 26.

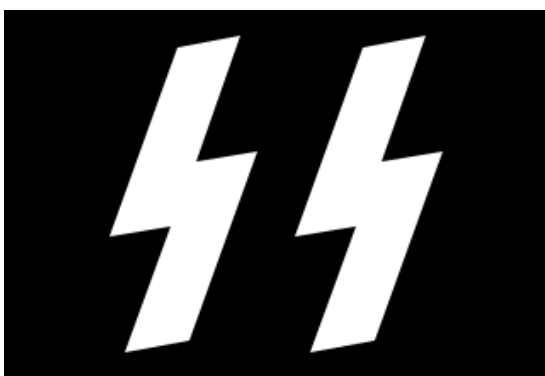
¹⁴⁶ CHMELÍK, J., *Symbolika extremistických hnutí*.

¹⁴⁷ KALAMÁR, Š., *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*, s. 11.

Himmlerova SS a zejména její fanatické bojové oddíly Waffen SS se staly pro neonacisty velkým vzorem válečných ctností. Waffen SS, kterým se skutečné bojové úspěchy upřít nedají, jsou v myslích neonacistů hrdinní bojovníci za čistou rasu. Ve skutečnosti jejich počínání mělo k čestnému boji daleko, SS byli pohonnou silou masového vraždění celých etnik v rámci tzv. konečného řešení. Byly to nechvalně proslulé SS Einsatzgruppen (pohotovostní jednotky), které prováděly masové popravy „podřadných etnik“ na dobytých územích. Druhou skupinou byly SS Totenkopfverbände, které se staraly o chod a bezpečnost vyhlazovacích táborů, ve kterých zemřely miliony nevinných lidí.¹⁴⁸ Znakem SS byly dvě runy Sig viz obrázek 10, Totenkopfverbände měly ve znaku, jak už jejich název napovídá, umrlčí lebku (Totenkopf) viz obrázek 9, později se Totenkopf stal znakem stejnojmenné divize.

Obrázek 9 znak Totenkopfverbände¹⁴⁹

Obrázek 10 znak SS¹⁵⁰

Dále můžeme zmínit Vlčí kříž (Wolfsangel), který měla ve znaku 2. tanková divize SS Das Reich viz obrázek 12. V obměněné podobě se stal odznakem nacistických záškodnických oddílů Werwolfů (vlkodlaků), kteří terorizovali civilní obyvatelstvo na sklonku války a bezprostředně po ní. Určitě stojí za zmínku runa Leben, která symbolizovala život, a proto byla využita k označení nacistického eugenického projektu SS Lebensborn. V opozici proti runě Leben stojí runa Toten, která značí smrt.¹⁵¹ Tyto runy využil autor nekrologu výše zmíněného aktivisty Národní aliance Vladimíra Skoupého viz obrázek 11 k označení data narození a úmrtí na stránkách svobodného odporu.

¹⁴⁸ MCNAB, Ch., SS 1923-1945: základní skutečnosti a údaje o Himmlerových oddílech SS: 2. světová válka v datech, s. 113.

¹⁴⁹ Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:3rd_SS_Division_Logo.svg

¹⁵⁰ Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Schutzstaffel.svg

¹⁵¹ MCNAB, Ch., SS 1923-1945: základní skutečnosti a údaje o Himmlerových oddílech SS: 2. světová válka v datech, s. 173.

Obrázek 11 nekrolog Vladimíra Skoupého¹⁵²

V současnosti se můžeme setkat s runou Tyr, která symbolizuje vůdcovství v boji, ve znaku neonacistické organizace Wotan jugend původem z Ruska viz obrázek 13. Runa Tyr byla taktéž využívána SS. Tato organizace vyvíjela činnost i v ČR, v roce 2014 byla rozbita dlouho připravovaným zásahem policie.¹⁵³ Mezi další nacisty užívané runy patří runa Odal, která značí soudržnost rodiny, a runa Hagall, která symbolizuje věrnost.¹⁵⁴

Obrázek 12 znak divize SS Das Reich¹⁵⁵

Obrázek 13 zadržený leták Wotan jugend¹⁵⁶

Asi nemusím zdůrazňovat, že pro neonacismus stejně jako pro nacismus je klíčová symbolika křížů. Prim hraje hákový kříž (svastika) jakožto oficiální znak NSDAP a třetí říše, svastika je prastarý symbol nejasného původu. Svastiku připomíná Sonnenrad tzv. sluneční kolo, což je starý norský symbol slunce, ten byl ve znaku divizí

¹⁵² Dostupné z: <http://svobodny-odpor.blogspot.cz/2012/11/vladimir-skoupy-symbol-ideove-valky-r-i.html>

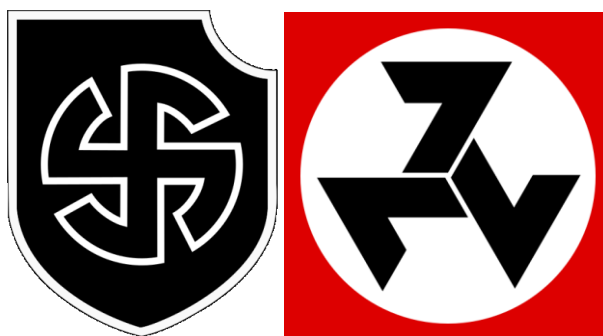
¹⁵³ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1035515-policie-si-doslapla-na-lidry-ceskych-neonacistu-z-hnuti-wotan-jugend>

¹⁵⁴ MCNAB, Ch., SS 1923-1945: základní skutečnosti a údaje o Himmlerových oddílech SS: 2. světová válka v datech, s. 173.

¹⁵⁵ Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SS-Panzer-Division_symbol.svg

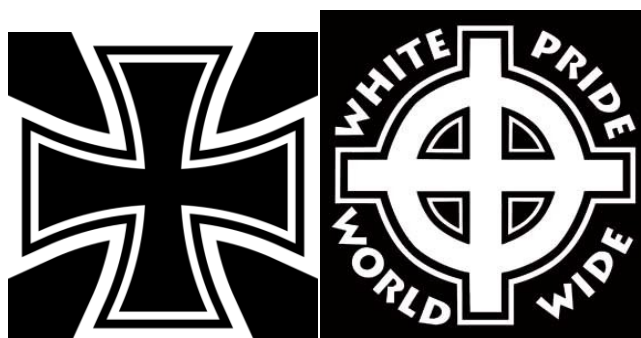
¹⁵⁶ Dostupné z: <https://www.denik.cz/praha/za-propagaci-neonacismu-padl-trilety-trest-a-podminky-20150916-p1x8.html>

SS Wiking (viz obrázek 14) a SS Nordland.¹⁵⁷ Variaci slunečního kola najdeme i na propagačním letáku Wotan jugend vpravo nahoře viz obrázek 13. Dalším podobným symbolem je triskelion nebo také triskele, který jsem zmiňoval v souvislosti se znakem Blood and Honour. Triskelion se objevil ve znaku vlámské divize SS Langemarck. V soudobých dějinách je používán rasistickým Afrikánským hnutím odporu viz obrázek 15, které se snažilo zabránit pádu apartheidu v Jihoafrické republice.¹⁵⁸ Neonacisty je využíván i z důvodu, že není tak známý jako svastika.

Obrázek 14 znak divize SS Wiking¹⁵⁹ Obrázek 15 znak Afrikánského hnutí odporu¹⁶⁰

Mezi pravicovými extremisty je obecně rozšířený tlapatý kříž, který byl už od pruských dob používán jako německé vojenské vyznamenání Železný kříž viz obrázek 16, dnes je ve znaku Bundeswehru. Jako zástupný symbol za svastiku neonacisté často používají keltský kříž, jako symbol bílé rasy viz obrázek 17.¹⁶¹

Obrázek 16 Železný kříž¹⁶² Obrázek 17 keltský kříž¹⁶³

¹⁵⁷ MCNAB, Ch., SS 1923-1945: základní skutečnosti a údaje o Himmlerových oddílech SS: 2. světová válka v datech, s. 56.

¹⁵⁸ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 64.

¹⁵⁹ Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:5th_SS_Division_Logo.svg

¹⁶⁰ Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Three_sevens.svg

¹⁶¹ CHMELÍK, J., Symbolika extremistických hnutí, s. 44.

¹⁶² Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:German_Cross.svg

¹⁶³ Dostupné z: <http://tightrope.cc/catalog/bumper-stickers-white-pride-world-wide-vinyl-sticker-pi-1818.html>

1.6.3 Demontrace, trestná činnost a typický neonacista

Jednou z nejvýraznějších forem, jak na sebe neonacisté upozorňují je pořádání různých demonstrací, pochodů a jiných veřejných akcí. Tyto akce jsou často svolávány spřátelenými politickými stranami, dříve šlo o Sládkovy Republikány, kteří poté byli nahrazeni DS a DSSS. Tyto akce bývají nahlášené pod falešnou záminkou tak, aby je místně příslušný úřad musel povolit. Ve skutečnosti se tyto akce vyznačují rasistickým podtextem, účastníci se chovají agresivně. Akce mají často za cíl demonstrovat sílu hnutí a nahnat nepřátelům strach. Policie tyto akce sleduje a v případě, že je porušen zákon, zpravidla zakročí, akci rozpustí a narušitele zákona zadrží. Neonacisté často svolávají demonstrace na významné dny buď v souvislosti s historickým nacismem a fašismem anebo s historií neonacistického hnutí. Ministerstvo vnitra vydalo v roce 2009 brožuru pro obce k zákonu o právu shromažďovacím, ve které stanovuje rizikové dny ve spojitosti s neonacismem. Z tohoto neonacistického kalendáře jsme pro stručnost vybrali několik ilustrativních příkladů: 15. 3. 1939 Nacistická okupace ČSR; 20. 4. 1889 Narození Adolfa Hitlera; 30. 4. 1945 Smrt Adolfa Hitlera; 1. 5. 1933 Adolf Hitler vyhlásil 1. květen za „Den národní práce“; 8. 5. 1945 Porážka Německa ve 2. světové válce, neonacisté den chápou jako závazek tuto porážku odčinit nebo jako vzpomínku na padlé; 10. 5. 1941 Let Rudolfa Hesse do Velké Británie s údajným „mírovým“ poselstvím; 24. 9. 1993 smrt již výše zmíněného Iana Stuarta Donaldsona; 8. 12. 1984 tzv. Den mučedníků - agenti FBI zabili již výše zmíněného teroristu Matthewse z organizace The Order.¹⁶⁴ Právě první máj bývá každoročně den velkých demonstrací, ve kterých se střetávají neonacisté a jejich odpůrci z řad krajní levice, kteří už tradičně slaví Svátek práce. K prvnímu většímu střetu na 1. máje došlo v roce 1992 v Praze. Průvod militantních anarchistů – antifašistů šel ze střeleckého ostrova na Letenskou pláň, kde měli svolané shromáždění neonacisté – skinheads. Když se znepřátelené tábory setkaly, došlo k pouličnímu boji, přičemž převaha byla (na rozdíl od dřívějších střetů) na straně anarchistů. Anarchisté byli lépe organizováni po vzoru svých německých kolegů, od kterých získali cenné rady, jak vést pouliční boj. V boji použili zápalné láhve, dlažební kostky, tyče a slzotvorné prostředky. Od krvavé

¹⁶⁴ Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/rizikove-dny-pro-konani-akci-pravicovych-extremistu_125274.html

porážky holé lebky zachránil až opožděný zásah policie.¹⁶⁵ Pouliční nepokoje na 1. května v roce 1999 v Praze měly odlišný průběh. Neonacisté pochodovali ve velkém počtu Prahou na ohlášené demonstraci a na Národní třídě se je snažili zastavit militantní anarchisté. Pořádkové jednotky policie nehodlaly připustit pouliční boj těchto skupin, a tak doprovázely neonacistický průvod a anarchisty poměrně tvrdě rozehnaly. Na zásah policie anarchisté reagovali zapálením dvou aut městské policie a jiným pouličními výtržnostmi. Mareš upozorňuje na to, že útoky proti majetku jsou pro anarchisty příznačné na rozdíl od neonacistů, kteří preferují útoky na lidi.¹⁶⁶ V médiích se pak objevil poměrně zajímavý obraz toho, jak policisté doslova čistí cestu skandujícím neonacistům.¹⁶⁷ Velmi provokativní akci se snažila uspořádat NO v roce 2007, jednalo se o pochod Židovským městem v Praze na výročí pogromů na židy tzv. Křišťálové noci, tuto akci znemožnila policie.¹⁶⁸ Demonstrace jsou svolávány často do míst zvýšeného sociálního napětí nebo přímo do sociálně vyloučených lokalit, takové akce mají pak výrazně protiromský charakter. Nejvýraznější takovou akcí byla již výše popsaná „Bitva o Janov“ v roce 2008. V září 2011 došlo k několika demonstracím na Šluknovsku, kde se zvýšilo sociální napětí mezi majoritou a Romy po násilných ozbrojených útocích Romů v Rumburku a v Novém Boru.¹⁶⁹

Nejzávažnější činnost neonacistických skupin ale i jednotlivých pravicových extremistů spočívá v páchání násilné trestné činnosti, jsou to různá napadení, rasově motivované vraždy, v krajním případě i teroristické útoky. Pravděpodobně nejkrvavějším útokem inspirovaným neonacistickou ideologií byl bombový útok z 19. dubna 1995 v Oklahoma City, při kterém zemřelo 168 nevinných civilistů a 853 jich bylo zraněno. Pachatelem útoku byl 26letý Timothy McVeigh, který osudného dne zaparkoval u federální budovy pronajaté nákladní vozidlo naplněné výbušnou směsí, poté od vozidla odešel a nálož dálkově odpálil. Timothy McVeigh a dva jeho komplici byly napojeni

¹⁶⁵ Srov. VEGRICHTOVÁ, B. Extremismus a společnost, s. 136.

Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rEzlo3-Mqng>

¹⁶⁶ Dostupné z: <http://www.info.cz/svet/extremiste-na-vzestupu-je-nebezpecnejsi-krajni-levice-nebo-krajni-pravice-14465.html>

¹⁶⁷ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=1POMF0jpdkA&index=9&list=PLulucKaxXn0ilq5iF-FLjftBVCdBdIWS0>

¹⁶⁸ BASTL, M., Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 183.

¹⁶⁹ Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/ve-varnsdorfu-demonstrovaly-stovky-lidi-proti-rostouci-kriminalite_201109021944_akottova

na americké organizace bělošské nadvlády. McVeigh byl za tento šílený čin odsouzen k trestu smrti a dva jeho komplici k doživotnímu žaláři.¹⁷⁰ Do útoku na dvojčata 2001 to byl nejkrvavější teroristický útok na americké půdě.

První rasově motivovaná vražda spáchaná neonacisty v Čechách se stala v červnu 1990 v Plzni. Obětí byl Turek, kterého si pětičlenné skupinka rasistických skinheads spletla s Romem a napadla ho noži, tyčemi a řetězy. Rasové násilí pokračovalo následující rok v březnu, kdy v Klatovech padl za oběť řádění skinheads dvaadvacetiletý Rom Emil Bendík. V následujících letech se rasově motivované vraždy spáchané neonacistickými skinheads opakovali, obzvláště brutální byl případ vraždy Tibora Danihela v Písku ze září 1993. Danihel byl spolu se třemi kamarády holými lebkami zahrán do řeky, z vody ho nenechali vylézt a házeli po něm kameny. Přihlížejícím skinheads bránili v přístupu k vodě tak, aby mu nemohli pomoci, Tibor Danihel utonul.¹⁷¹ V listopadu 1997 před vysokoškolskými kolejemi na pražském Jarově mladí neonacisté napadli dva soudánské studenty. Jeden student byl pobodán a na následky svých zranění na místě zemřel, druhý Súdánec utrpěl vážná zranění. Hlavním aktérem byl tehdy devatenáctiletý skinhead Petr Zborník. Na činu se dále podílel nezletilý extremist, který jednomu ze studentů vyhrožoval smrtí a ohrožoval ho řetězem. Městský soud v Praze Zborníka odsoudil za rasově motivovanou vraždu a ublížení na zdraví k trestu čtrnáct a půl roku odnětí svobody nepodmíněně. K soudu se v den vynesení rozsudku dostavilo množství neonacistů, kteří vyjadřovali podporu mladému skinheadovi.¹⁷² Největší mediální ohlas měl bezesporu bestiální žhářský útok na obydlí romské rodiny ve Vítkově na Opavsku v dubnu 2009. V noci čtveřice mladých neonacistů vhodila zápalné láhve do bytu romské rodiny, v bytě spala také dvouletá holčička, která utrpěla popáleniny na osmdesáti procentech těla, další dva Romové byli popáleni, v bytě spalo celkem osm osob. Útok byl soudem klasifikován jako pokus o několikanásobnou rasově motivovanou vraždu a čtveřice extremistů byla odsouzena k výjimečným trestům.¹⁷³

¹⁷⁰ LEE, M. A., *Bestie se probouzí*, s. 359 – 369.

¹⁷¹ Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/obeti-rasovych-utoku-od-roku-1990_28695.html

¹⁷² Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-948773-soud-rozhodl-o-rasovem-motivu-vrazdy>

¹⁷³ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejvyssi-soud-zamitl-dovolani-zharu-z-vitkov-foo-/krimi.aspx?c=A111228_092119_krimi_zep

V závěru kapitoly se pokusíme vytvořit obraz typického neonacisty, z jakého je sociální vrstvy, jak vypadá, jak se obléká, jak tráví volný čas atd. Spouště lidí, když se řekne neonacista resp. lidově nácek, se vybaví holohlavý mládenec s tupým výrazem v obličeji, v kanadách, v letecké vypasované bundě tzv. bomberu, bez vzdělání, který trpí komplexem společenského neúspěchu. Realita samozřejmě není tak jednoduchá, v první řadě je nutné zdůraznit, že neonacistické hnutí je v současnosti poměrně různorodé a je tedy tvořeno lidmi z různých společenských vrstev, kteří i jinak veřejně vystupují. Typický neonacista neexistuje. Popíšeme tedy nejvýraznější proudy v neonacistické subkultuře. Mnohé nám napoví již výše zmíněné statistické šetření provedené na elektorátu DS. Mareš ve své analýze pro ministerstvo vnitra z roku 2011 uvádí následující hrubý odhad demografických údajů o neonacistech v ČR: *„Věkovou strukturu lze na stejném základě odhadovat následovně: kolem 25 % se jedná o aktivisty ve věku 13-18 let (včetně tzv. „facebookových bojovníků“, kteří jsou militantní především na této sociální síti, ne v pouličních násilných aktivitách), hlavní část – kolem 40 % – je tvořena lidmi mezi 19-25 lety. Zhruba 30 % aktivistů je ve věku 26-35 let a kolem 5 % je jich starších (jedná se zpravidla o lidi, kteří jsou v neonacistické scéně činní již od počátku 90. let). ...počet žen ve scéně lze odhadovat kolem 15-20 %. U sociální struktury se lze domnívat, že zhruba 10 % procent patří k vyšší střední třídě, 20 % ke střední třídě, 40 % k nižší třídě a 30 % lze zařadit do kategorie „underclass“ (možný pro jejich označení by byl i marxistický termín lumpenproletariát). Vzdělanostní strukturu lze odhadovat na cca 10 % vysokoškolsky vzdělaných a studujících vysoké školy (tento počet bude zřejmě mírně narůstat), asi 30 % středoškoláků nepokračujících v dalším vzdělávání, 40 % vyučených a 20 % bez vyučení.“*¹⁷⁴ Můžeme předpokládat, že podobnost s voliči DS je daná tím, že většina neonacistů v daném období volila DS. I mezi neonacisty dominují mladší muži se základním nebo učňovským vzděláním. Neonacisté pocházejí z ekonomicky slabších vrstev. Image neonacistů můžeme rozdělit do tří proudů, prvním je white power skinheads, tento proud byl dominantní v období 90. let. Druhým proudem je tzv. neonacistická móda a třetí je tzv. black block. Pro české white power skinheads byly typické pevné vysoké kožené boty, zejména vojenské kanady, které byly poměrně dostupné, nebo boty značky Dr. Martens

¹⁷⁴ MAREŠ, M., České militantní neonacistické hnutí (aktuální trendy), s. 4 a 5.

a Steel. Pro demonstraci svého rasistického smýšlení používali bílé tkaničky.¹⁷⁵ Dále skinheads nosili džíny nebo vojenské kalhoty s maskovacím potiskem, kalhoty byly vyhrnuté nebo zkrácené tak, aby vynikly boty. Dalším důležitým prvkem v oblékání skinů byla vypasovaná letecká bunda tzv. bomber, populární výrobcem těchto bund je Alpha industries. Alpha industries ale není nijak napojená na neonacistickou scénu.¹⁷⁶ V dnešní době se s tímto klasickým vzezřením neonacista – skinhead už téměř nesetkáme. Druhým proudem je tzv. neonacistická móda. Je to styl oblékání, který preferuje značky, které se nějakým způsobem hlásí k neonacismu. Jsou to různá trika, mikiny a bundy s logy, která nějak odkazují k neonacistické ideologii nebo mytologii. Motivy se věnují germánské zejména severské mytologii, motivům Wehrmachtu nebo SS nebo se v motivu objevují neonacistické kryptogramy 88, 18 nebo 14. Některé značky mají zlověstný odkaz už v názvu např. Ansgar Aryan, Masterrace, které odkazují k nacistické nauce o nadřazené árijské a panské rase. Velmi oblíbenou značkou nejen mezi neonacisty je Thor Steinar. Tato značka, založená německými neonacisty, byla v roce 2009 vlastníky prodána obchodníkům ze Spojených arabských emirátů. Tím se značka mezi některými neonacisty zdiskreditovala.¹⁷⁷ Zajímavý je i název značky, které obsahují jméno severského boha války a upravené jméno generála Waffen SS Felixe Steinera.¹⁷⁸ I čeští neonacisté si založili po vzoru svých zahraničních kamarádů své značky. Je to především značka Grassel, založená členem tvrdého jádra NO Petrem Ondrušem. Dvě S v názvu mohou odkazovat k nacistickým SS. Petr Ondruš si mimo jiné odseděl trest za vydírání.¹⁷⁹ Zároveň Petr Ondruš v současnosti patří mezi českou špičku v kickboxu a smíšených bojových umění tzv. MMA. Značka Grassel dodnes funguje a ve své video prezentaci míří na fanoušky bojových sportů. V reklamním videu značky můžeme vidět krom Petra Ondruše několik dalších úspěšných kickboxerů.¹⁸⁰ O tom jestli je tato značka pořád nějak spjata s neonacistickou scénou, neexistují žádné relevantní informace. S tímto je bohužel

¹⁷⁵ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 116.

¹⁷⁶ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 114.

¹⁷⁷ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rasiste-zanevrel-i-na-svou-uniformu-thor-steinar-koupili-arabove-phis-/domaci.aspx?c=A090331_185926_domaci_pei

¹⁷⁸ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 119.

¹⁷⁹ Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/sampion-v-kickboxu-pry-vydiral-pujde-do-vezeni_58198.html

¹⁸⁰ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=4SzzGMpTpbE>

spojený smutný fakt, že se mezi zápasníky plnokontaktních bojových sportů objevují neonacisté, kteří kazí pověst těmto sportům. Příkladem je maďarský bojovník a neonacista Attila Petrovszki, který měl vystoupit na galavečeru bojových sportů v Praze v květnu 2013. Nakonec byl zápas pro nevoli sponzorů a veřejnosti zrušen.¹⁸¹ Jeho potetované tělo je jako výstavka neonacismu viz obrázek 14. Na jeho těle vidíme svastiku, obličej Adolfa Hitlera a neonacisty Iana Stuarta Donaldsona. Dále je vidět logo kapely Skrewdriver.

Obrázek 18 bojovník Attila Petrovszki¹⁸²

Jinou českou neonacistickou značkou je brněnský Nibelung.¹⁸³ Posledním směrem neonacistického oblékání je tzv. Black block, který neonacisté převzali od svých nesmiřitelných nepřátel militantních anarchistů. Black block spočívá v oblékání černého oděvu bez výrazných identifikačních prvků, doplňky pak bývají černé brýle, šátky, kukly a rukavice. Všechno slouží zejména ke ztížení práce policie a nepřátel s identifikováním účastníků dané akce. Brýle a šátky poskytují částečnou ochranu před slzným plynem.

¹⁸¹ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/organizatori-heroes-gate-zrusili-souboj-attila-petrovszkiho-p64-domaci.aspx?c=A130516_113859_praha-zpravy_jav

¹⁸² Tamtéž

¹⁸³ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 120.

Zároveň masa černě oděných sešikovaných demonstrantů může protivníkům nahnat strach. Název tomuto stylu dala právě taktika demonstrací, kdy jsou demonstranti semknutí do čtvercových útvarů – bloků podobně jako římské legie, krajní řady drží transparenty a prapory. Tyto útvary ztěžují rozehnání demonstrantů pořádkovými jednotkami.¹⁸⁴ Black blockem se část neonacistů zcela distancovala od zdiskreditované image skinheads. Black block razí nejnovější neonacistická organizace Autonomní nacionalisté (AN) původem z Německa, v České republice začali vyvíjet aktivitu od roku 2004 jako odnož NO. Základní strategie je stejná jako u NO tedy odpor bez vůdce (leaderless resistance). K tomu AN doplňují hesla: Organizace bez organizace! Členství skrze zúčastněnost. AN opisují od ultralevice i v symbolice a propagaci jako jsou nálepky a letáky. AN se rozhodli hledat stoupence nacionálního socialismu i v prostředí, kterým neonacistická subkultura skinheads pohrdala. Tito noví neonacisté oslovují stoupence subkultur, které byly tradičně bližší krajní levici než pravici. Jedná se technaře, graffiti, skejťáky a hip hop. Vznikají tak bizarní žánry jako je nazi techno a nazi hip hop. Je to právě hip hop, který byl neonacisty dříve zatracován jako „negerská hudba“ Na sprejery zase dříve neonacisté útočili, protože pro ně byli „*levicový pól hyzdící města*“¹⁸⁵ Není divu, že tento nový trend současnou českou neonacistickou scénu rozděluje, někteří staří aktivisté nechtějí akceptovat hodnoty a myšlení svých dlouholetých nepřátel.

¹⁸⁴ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 153.

¹⁸⁵ MAREŠ, M., *Autonomní nacionalisté*.

1.6.4 White power music

V této kapitole se budeme věnovat dvěma druhům hudebních interpretů, první jsou hudebníci hlásající nějaký druh intolerance ale v mezích českých zákonů, nenávistné poselství těchto písní není zcela explicitní. Oproti tomu můžeme rozlišit tzv. white power music (WPM), které je de facto otevřeně rasistickou hudbou od neonacistů pro neonacisty. Pro první je signifikantní, že se tyto interpreti zpravidla od neonacistů sami distancují a jejich přímé napojení na neonacistickou scénu není prokazatelné a často není ani pravděpodobné. Navzdory tomu jejich písně bývají mezi neonacisty populární. Takovým příkladem je již zmíněná legendární skinheadská kapela Orlík z devadesátých let, která hlásala svou pravdu o Bílém jezdcí. Orlík hrál tvrdou rockovou muziku podobnou punku, které je charakteristická pro skinheads a říká se jí Oi! V druhém albu Demise z roku 1991 už Orlík přitvrzuje, v písni Bílá liga se mimo jiné zpívá: „*Co to bylo za ránu? Kdo nám to sem z palmy spad? Černý voči, černý tělo To není můj kamarád!*“¹⁸⁶ Na koncertu kapely Orlík v červnu 1991 v Bzenci si novou desku pochvaloval tehdejší skinhead Lou Fanánek Hagen, dneska spíše známý jako frontman kapely Tři sestry. Když se Lou Fanánka na kameru v Bzenci ptali, proč se mu Demise líbí víc, než předchozí album odpověděl takto: „*Je to tam všechno na vostro – Cikáni a všechny tyhle ti šmejdi!*“¹⁸⁷ Tento výrok ilustruje protiromský rasismus většiny tehdejších skinheads. Hlavní protagonisté Orlíku Daniel Landa a David Matásek se od neonacismu později distancovali. Na fotografii skupiny Orlík viz obrázek 19 si můžeme ukázat módu tehdejších skinheads, která sestávala z bomberů, džínových nebo vojenských kalhot a těžkých vysokých bot. Na koncertu v Bzenci dále vystoupila recesistická kapela Hubert Macháně, jejíž texty také obsahují rasistické narážky. V jedné jejich písni s názvem Práskni Petra do hlavy zpívají „*Práskni negra do hlavy*“.¹⁸⁸ Na již zmíněném koncertu v Bzenci 1991 vystupovali krom Orlíku i první reprezentanti československé WPM, konkrétně šlo o kapely Braník a slovenský Krátky proces.

¹⁸⁶ Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/orlik/bila-liga-32013>

¹⁸⁷ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gX-hiWlaPqk>

¹⁸⁸ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=T5tdvFsCmFs>

Obrázek 19 Orlík¹⁸⁹

Jistou dávkou rasismu nacházíme i u populárního rockového muzikanta Aleše Brichty, který ve své písni Deratizér ze stejného alba vydaného v roce 2009 mimo jiné zpívá: „na ulici kradou cikáni kola, už by to vyřešit měl nějaký deratizér“.¹⁹⁰ Aleše Brichtu zmiňujeme zejména pro jeho příklon ke krajní pravici, Brichta řečnil na demonstraci proti migraci 17. října 2015 na Václavském náměstí a je podporovatelem výše představené strany SPD Tomia Okamury. Ve volebním štábu SPD po volbách 2017 Brichta zazpíval českou hymnu.¹⁹¹ V posledních letech poutala pozornost médií kontroverzní kapela Ortel. Právě kapela Ortel skrze svého frontmana Tomáše Ortela (rodným jménem Tomáš Hnídek) nám propojuje námi vytvořené rozdělení na kontroverzní interprety a WPM. Ortel se do povědomí širší veřejnosti dostal v roce 2015, když se v hudební anketě Český slavík Mattoni umístil na druhém místě v kategorii hudební skupina. Frontman této kapely Tomáš Ortel v této anketě taktéž uspěl a získal třetí místo v kategorii zpěvák. Tvorba této kapely akcentuje český nacionalismus a témata sociální nespravedlnosti. Píseň Hadr se stala neoficiální hymnou DS. Texty písní jsou značně xenofobní, ale ne tak, aby byly

¹⁸⁹ Dostupné z: <https://student.e15.cz/galerie/agora/138419/daniel-muller-ortel-jako-projev-odporu-proti-nucenemu-pokroku-shora?foto=1>

¹⁹⁰ Dostupné z: <http://www.diskografie.cz/ales-brichta/deratizer/deratizer/>

¹⁹¹ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/spd-svoboda-a-prima-demokracie-tomio-okamura-akreditace-novinaru-dva-stoly-1un-/domaci.aspx?c=A171021_154358_domaci_ekl

v rozporu se zákonem. Ortel v textech svých písní útočí na muslimy a homosexuály. V podobném duchu se nesou písně slovenského zpěvák Ondreje Ďurici, jehož hlavním tématem je nacionalismus. Blížkost Ortela a Ďurici nám dokumentuje fakt, že měli několik společných koncertů. Méně známým faktem je, že Tomáš Ortel dříve zpíval v neonacistické kapele Conflict 88.¹⁹²

Právě kapela Conflict 88 je typickým představitelem české WPM. Hudba v neonacistickém prostředí sehrává významnou roli. WPM stmeluje a ideologicky indoktrinuje příslušníky hnutí, samozřejmě je i vydatným zdrojem společné zábavy.¹⁹³ Za zakladatele WPM je možné považovat, již několikrát zmíněného zpěváka kapely Skrewdriver Iana Stuarta Donaldsona. Donaldson společně s britskou Národní frontou založili hudební vydavatelství White Noise Records, které produkovalo a distribuovalo jeho album White Power, z toho vzniklo WPM, které označuje různé hudební styly, které mají společné rasistické texty.¹⁹⁴ Rasistické interprety spojovala již výše zmíněná hudební platforma Rock against communism (RAC), taktéž spojená se jménem Donaldsona. WPM je de facto synonymem pro RAC. Většina zahraničních ale i českých WPM interpretů se vyznačuje tvrdou rockovou hudbou, která evokuje pocity agrese a zlosti. Popis WPM zevnitř hnutí nalezneme v písni Bílý rock'n'roll české neonacistické kapely Hlas krve, ve které se zpívá: „*Slyšíš tu hudbu, rock'n'roll nenávisti, bicí a kytary... Pro vás tu budem hrát a pro jejich strach...*“ Tématika písní plně reflektuje neonacistickou ideologii, často jsou v textech opěvovány významní nacisté a neonacisté tzv. „velikáni bílé rasy“ nebo historické reálie třetí říše. Mezi nejčastěji opěvované „velikány bílé rasy“ patří zejména Rudolf Hess, Adolf Hitler a novodobý martyr neonacistické scény Ian Stuart Donaldson, který zemřel v 36 letech při autonehodě. Odkaz Rudolfa Hesse opěvují ve stejnojmenných písních české kapely Conflict 88, Agrese 95 a slovenská kapela Ancestors.¹⁹⁵ Hesse má v repertoáru i německá kapela Landser, která byla v zemi původu zakázaná a její frontman Michael Regener známý pod přezdívkou Lunikoff byl za propagaci nacismu odsouzen

¹⁹² Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10117034229-168-hodin/215452801101206/obsah/439489-slavici-ortel>

¹⁹³ Mareš, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, s. 409.

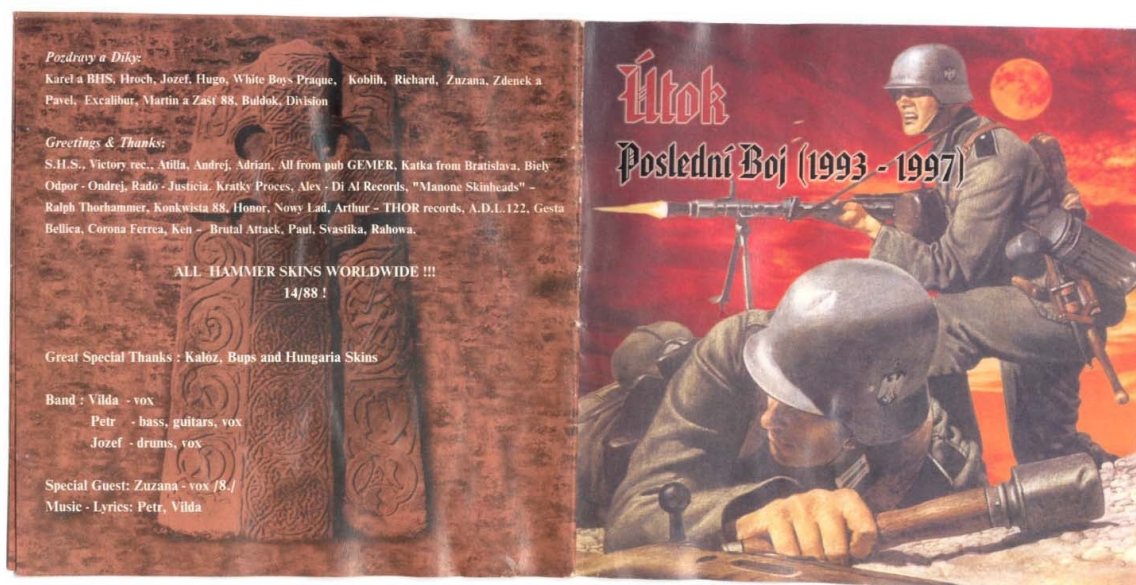
¹⁹⁴ ŘÍSKÝ, M., Vývoj skinheadských a neonacistických hudebních skupin na území ČR, s. 28.

¹⁹⁵ Conflict 88 dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WzeoLPzvlc4>

Agrese 95 dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=YsXfN7Cpfq0>

Ancestors dostupné z: <https://youtu.be/GjSXfQFMi4M>

k pobytu ve vězení.¹⁹⁶ Americká RAC kapela Final War (v překladu Konečná válka myšleno RaHoWa) věnovala Rudolfovi Hessovi píseň Tales of Honor (v překladu Příběhy cti).¹⁹⁷ O Adolfu Hitlerovi zpívá českobudějovická kapela Impérium v infantilní písni Hodný pán.¹⁹⁸ Kapela Uličníci vyjadřuje sympatii k Vůdci v písni Strýček Dolfy a v té se zpívá: „a strýček Dolfi je náš kamarád“.¹⁹⁹ Ian Stuart je oslavován v písni Agrese 95 s názvem Vrať se a ve stejnojmenné písni české kapely Útok, ani slovenská kapela Ancestors na Donaldsona ve své tvorbě nezapomněla.²⁰⁰ Na přebalu CD kapely Útok uvidíme vojáky Wehrmachtu, na zadní straně pak členové kapely ve svém vzkazu zdraví ostatní neonacisty kryptogramem 14/88 viz obrázek 20.

Obrázek 20 přebal CD kapely Útok²⁰¹

Druhoválečné tažení Třetí říše na východ proti Sovětskému svazu oslavuje průkopnická neonacistická kapela Skrewdriver v písni Snow fell.²⁰² Tato píseň se dočkala mnoha cover verzí, mezi nimi je i švédská zpěvačka Saga.²⁰³ V češtině tuto píseň přezpívaly kapely

¹⁹⁶ Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6073664.stm>

¹⁹⁷ Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6PL7pl_WbDw

¹⁹⁸ Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/adolf-to-byl-sympatak-zpiva-kapela-neonacistum-flq-/krimi.aspx?c=A071122_174006_krimi_ton

¹⁹⁹ Dostupné z: https://youtu.be/WSFztP_7cY8

²⁰⁰ Agrese 95 dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5QgZyZT8jcY>

Útok dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=M7IXtF0pPtU>

²⁰¹ Dostupné z: http://www.antifa.cz/obrazky_text/dsk/2_utok_front.jpg

²⁰² Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=P1zcxSXBdEk>

²⁰³ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MR4207sDr-4>

Reichenberg a Trymheim pod názvem A sníh padal dál.²⁰⁴ O východním tažení zpívá také slovenská kapela Projekt Vandal v písni Ťaženie do pekla.²⁰⁵ Mnoho WPM písni je věnováno Waffen SS například již zmíněný Landser má píseň Sturmführer ve které se zpívá, že děda sloužil u Waffen SS.²⁰⁶ Tuto píseň v upravené podobě přezpívala slovenská kapela Cirhoza 88, píseň pojmenovali Dedo elektrikár.²⁰⁷ Další variaci na tuto píseň je Waffen SS od výše zmiňované Agrese 95.²⁰⁸ Častým tématem WPM jsou pouliční rvačky, tento motiv se objevuje v cynické písni Doctor Marten Dental Plan (zubní plán Dr. Martense) od americké kapely Bound for glory. Do češtiny Doctor Marten Dental Plan přenesla Agrese 95 v písni Léčba botou.²⁰⁹ Tyto dvě písně zpívají o násilném aktu tzv. boot party, která spočívá v kopání ležící oběti těžkými botami.²¹⁰ Z výše uvedeného je jasné, že originalita rozhodně není devizou WPM, značná část československé tvorby jsou písně převzaté ze zahraničí. Již výše zmíněná Cirhoza 88 ve svých písních dále opěvuje tři rasově motivované vícenásobné vraždy novodobé slovenské historie. V srpnu 2002 v obci Tupá šedesátidvouletý muž postřílel romskou rodinu a poté ujel na mopedu, píseň o tom se jmenuje Čierna babeta.²¹¹ K dalšímu krveprolití došlo v srpnu 2010 na bratislavském sídlišti, když osmačtyřicetiletý muž postřílel šest členů jedné romské rodiny a nakonec se sám zastřelil, na uších při tom měl modrá sluchátka.²¹² Cirhóza 88 o tom nazpívala píseň Modré sluchadlá.²¹³ Do třetice v červnu 2012 ve městě Hurbanovo zastřelil jednapadesátiletý městský policista tři Romy a postřelil další dva lidi, na oslavu tohoto šíleného vraha nazpívali píseň Hurbanovo.²¹⁴ Většinu neonacistické hudební tvorby

²⁰⁴ Reichenberg dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=oqHEAE6T6_Q

Trymheim dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XLSWp8rqJil>

²⁰⁵ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=VQkJVxysulA>

²⁰⁶ Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/landser/sturmfuhrer-495262>

²⁰⁷ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=k1mMQ-LB144>

²⁰⁸ Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=snLhVtOUzw>

²⁰⁹ Dostupné z: <https://youtu.be/CwFlzTOWHUQ?t=41m20s>

²¹⁰ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 10.

²¹¹ Srov. dostupné z: <https://www.cas.sk/clanok/228766/oprasene-dramy-vrah-gemer-zastrelil-3-ludi-dostal-dozivotie/>

dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dFmnBREt7KE>

²¹² Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/masakr-v-bratislave-muz-vyvrznil-samopalem-rodinu-a-pak-se-zabil-p9f/zahranicni.aspx?c=A100830_111654_zahranicni_btw

²¹³ Dostupné z: <https://youtu.be/1RKhI5F5y9w>

²¹⁴ Srov. dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/straznik-ve-slovenskem-hurbanovu-zastrelil-tri-romy-policie-ho-zadrzela-_201206161622_jpiroch

dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gcCdlA623Vs>

spojuje naprosto zvrácený obdiv k násilí všeho druhu, tématem písní jsou války, vraždy, rvačky, genocida nebo boj. Většinu WPM lze dohledat na stránkách YouTube, jejich provozovatelem je americký gigant Google. Písně ale zpravidla nevydrží na YouTube dlouho, protože bývají pro svůj nevhodný obsah mazány. To ovšem nebrání, aby je opět někdo nenahrál znovu třeba pod mírně pozměněným názvem. Na závěr je potřeba zdůraznit, že tato kapitola nemá ambice stát se vyčerpávajícím seznamem neonacistické tvorby, WPM kapel je obrovské množství a věřím, že kompletní zmapování celé scény by vydalo na pár knih.

1.7 Možnosti prevence pravicového extremismu v rámci škol

Pro navrhnutí a realizaci prevence proti pravicovému extremismu a zejména neonacismu je nejdříve potřeba tomuto fenoménu porozumět, dovolíme si tvrdit, že námi sepsané kapitoly věnované tomuto tématu poskytují ucelený náhled, který takovéto porozumění zprostředkuje. Nejdříve musí být zodpovězena otázka na koho primárně cílit v rámci prevence. Vycházet můžeme z Chmelíkova profilu extremisty, který jsem představil v kapitole 1.3 Extremismus. Dále nám pomohou statistické údaje uvedené v kapitolách 1.5.2 Ultrapravice na české politické scéně a 1.6.3 Demonstrace, trestná činnost a typický neonacista, z nich jednoznačně vyplývá, že pravicový extremismus je nejpřitažlivější pro mladé muže s výučním listem nebo pouze se základním vzděláním. Mareš navíc zdůrazňuje špatné sociální zázemí neonacistů, v souvislosti s tím používá nelichotivé výrazy *underclass* a *lumpenproletariát*. Jedná se tedy o lidi ohrožené sociálním vyloučením. Vystává tu tedy poměrně zajímavý paradox, že z ekonomického hlediska jsou na tom neonacisté velmi podobně jako nejčastější oběti jejich agrese, tedy Romové ze sociálně vyloučených lokalit. Z výše uvedeného je patrné, že prevence by měl být zaměřena zejména na žáky základních škol a učňovských oborů. A poté na mládež z ekonomicky nebo sociálně slabších poměrů například v rámci sociální služby nízkoprahové zařízení pro děti a mládež. Na základních školách by měla cílená, záměrná a systematická prevence pravicového extremismu probíhat zejména v rámci multikulturní výchovy, kterou chápeme spíše jako specifický přístup, který se prolíná různými vzdělávacími oblastmi a spočívá nejen v realizovaném učivu, ale také v metodách,

v klimatu třídy i celé školy.²¹⁵ Prevence pravicového extremismu je pouze jedním z více náročných úkolů, které jsou na multikulturní výchovu kladeny. Domníváme se, že tato specifická prevence by měla probíhat zejména v předmětech občanská výchova, dějepis a etická výchova.

V občanské výchově by měl být kladen důraz na seriózní představení neonacismu jako hrozby pro každého slušného občana včetně dětí. To znamená ukázat co je výsledkem snah neonacistů: brutální vraždy, žhářství viz kapitola 1.6.3. Nikdo nemůže dát nikomu garanci, že se zrovna on nebo ona nestanou obětí neonacistů. Žák si musí uvědomit, že obětí nemusí být jenom Rom nebo jiná osoba tmavé pleti. Neonacistické myšlení je naprosto iracionální. Neonacisté můžou zaútočit na někoho i z důvodu domnělého židovského původu nebo z důvodu příslušnosti k některé subkultuře např. hip hop, skejťáci etc. V ohrožení mohou být handicapovaní nebo lidé s odlišnou sexuální orientací. Dále zdůraznění přísných trestů nejen v případě násilné trestné činnosti, ale i v případě propagace. Žák si musí uvědomit, že i pouhé zakoupení neonacistické oděvní značky znamená veřejné přihlášení se k odporným zločinům, které mají neonacisté na svědomí. Veřejné nošení více explicitních neonacistických motivů může vést až ke střetu se zákonem se soudní dohrou.

V rámci historie je pro prevenci nezbytné věnovat dostatečný čas zločinům nacismu a jiných hrůz druhé světové války, žáci se musejí setkat s prameny, které jednoznačně dokazují vinu nacistických pohlavárů za nezměrnou hrůzu holokaustu. Zároveň studenti musejí být vedeni ke kritickému posouzení informačních zdrojů, měli by dokázat odlišit hodnověrný informační zdroj od demagogické agitace. V současné době plné tzv. fake news a demagogických výroků některých politiků je rozvinuté kritické myšlení obzvláště důležité. Rozvoj kritického myšlení u žáků je velkou výzvou současného školství, a to nejen v souvislosti s prevencí extremismu.

V rámci etické výchovy by měli žáci formou zážitkové pedagogiky poznat, jak nepříjemná umí být intolerance a diskriminace. Ať už jde o rasismus nebo jinou formu bezpráví. Samozřejmě intenzita musí být přiměřená věku, žák si ze zážitku nesmí odnést trauma. Použití zážitkové metody pro potřeby zcitlivění daného tématu vyžaduje ze strany

²¹⁵ Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/multikulturni-vychova-v-rvp.html/>

učitele velkou dávkou pedagogického umu a v současnosti i odvahu použít nekonvenční metody vyučování. Pokud se na dané školy nevyučuje etická výchova, měly by být zážitkové metody použity v rámci občanské výchovy.

Můžeme se domnívat, že pokud žák bude obeznámen s tím, co doopravdy obnáší neonacismus, bude mít dostatečné znalosti historických reálií a bude umět kriticky posuzovat různé zdroje informací, pak se těžko nechá zmanipulovat vylhanými články, které popírají holokaust nebo předkládají konspirační teorie v duchu tzv. ZOGu. Žák, který si prožije pocity spojené s projevy intolerance, jen těžko bude sympatizovat s hnutím, které na intoleranci staví celou svou ideologii.

2 Praktická část

Praktická část navazuje na část teoretickou, pro lepší orientaci v textu jsme ji rozdělili do dvou kapitol – metodologický postup a výsledky výzkumného šetření. V kapitole o metodologii odkryjeme cíl výzkumu a vědeckovýzkumné otázky, charakterizujeme výzkumný soubor, upřesníme volbu kvalitativního přístupu a jeho metod – pozorování a rozhovor. Na závěr se věnujeme metodám analýzy dat. Kapitola 2.3 Shrnutí výsledků obsahuje výsledky analýzy a její interpretaci.

2.1 Metodologický postup

2.1.1 Cíl výzkumu

Během výzkumu v mé bakalářské práci²¹⁶, který byl založen na ohniskových skupinách složených ze studentů středních škol, vyšlo najevo, že skupina nedovoluje prostoupit do individuality jednotlivců a nuancí mezi nimi se projevujícími. Právě skupinová dynamika zapříčinila částečné sjednocení rozdílů mezi jednotlivci, ač z prvotních projevů některých studentů bylo patrné, že určitými znalostmi disponují. Samotný vztah ke krajní pravici nebyl v práci akcentován. Uvedená zjištění nás vedla k pokračování v práci, a to takovým způsobem, aby každý respondent měl možnost sdělit své znalosti o neonacismu samostatně a anonymně.

Diplomová práce si klade za cíl zjistit, jakými znalostmi disponují vysokoškolští studenti v oblasti neonacismu a pravicového extremismu.

Pro výzkum jsme zvolili kvalitativní výzkumný design, který nám umožní věnovat se konkrétním případům podrobněji a získat od respondentů jejich osobní postoj.

Vědeckovýzkumné otázky jsme stanovily následovně:

- Jakými znalostmi disponují vysokoškolští studenti pedagogické fakulty UHK v oblasti neonacismu a pravicového extremismu?
- Jak VŠ studenti hodnotí prevenci proti pravicovému extremismu?
- Jak vnímají hrozbu krajní pravice pro současnou společnost?

²¹⁶ VAJNER, P., Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice.

- Můžeme u studentů VŠ vysledovat sklony k rasismu nebo sympatie k neonacismu?

2.1.2 Výzkumný soubor

2.1.2.1 Výběr výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl stanoven poměrně úzce, jedná se o studenty vysokých škol, tedy o převážně mladé a vzdělané lidi. Protože jsme se chtěli věnovat pouze jedné skupině, nikoli komparaci více skupin, byla zvolena jedna fakulta. Z důvodu časového i logického byla vybrána pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, která je podle našeho úsudku velmi pestrá – její obory jsou od humanitních věd po vědy přírodní. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové je pro autora textu nejsnadnějším řešením, protože její prostředí důvěrně zná a v neposlední řadě půda Univerzity nevyžaduje získání souhlasu s výzkumem, které bývá náročnou překážkou ve zkoumání.

Využili jsme metody náhodného výběru, který je charakteristický tím, že každý jedinec má stejnou pravděpodobnost, že bude vybrán. „*Náhodný vzorek reprezentuje všechny známé i neznámé vlastnosti populace*“.²¹⁷ Pro obsáhnutí výzkumu je důležité si předem nestanovovat počet respondentů, nýbrž dojít k opakování vzniklých teorií, což pro výzkumníka znamená opakované navrácení do terénu a sběr nových dat.²¹⁸ „*Cílem konstrukce vzorku v kvalitativním výzkumu je reprezentovat populaci problému*“.²¹⁹ Abych splnil výše uvedené zásady, tedy zkonstruoval vzorek populace problému, musel jsem se opakovaně vracet do terénu, přičemž jsem se řídil teoretickou saturací, tedy vyhledával další respondenty do té doby, dokud se získaná data neopakovala a nových poznatků neubývalo.

Oslovení jednotlivých respondentů pro případný výzkum nebylo zprvu složité, autor na chodbách objektu společné výuky zastavoval studenty, zda se chtějí zapojit do výzkumného šetření. Mnoho studentů nemělo čas, odpovídali se slovy: „*pospíchám na další hodinu*“ nebo „*za chvíli mi jede autobus*“. Další překážka nastala, když se potencionální respondent dozvěděl téma, stalo se, že několik studentů se omluvilo s tím, že o tomto tématu rozhovor dělat nechtějí, protože si myslí, že nemají dostatečné

²¹⁷ DISMAN, M., Jak se vyrábí sociologická znalost, s. 98.

²¹⁸ ŠVAŘÍČEK a ŠEĎOVÁ, Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 73.

²¹⁹ DISMAN, M., Jak se vyrábí sociologická znalost, s. 304.

znalosti. Švaříček uvádí, že pro výzkumníka je stěžejní vysvětlit respondentům důvody svého zkoumání, tedy připravit si vysvětlení výzkumu, jeho cíle a časový rámec.²²⁰ Aby byl výzkum efektivní, ihned po případném souhlasu s výzkumem jsem zjišťoval, zda respondent:

- je studentem pedagogické fakulty UHK
- úspěšně absolvoval alespoň dva semestry.

Tato jednoduchá kritéria měla za úkol vymezit, zda se skutečně jedná o studenty námi vybrané fakulty a absolvování prvního ročníku vysoké školy nám slouží k tomu, abychom mohli lépe oddělit myšlení a životní styl člověka na střední a vysoké škole.

2.1.2.2 Popis výzkumného souboru

Do terénu jsem vstupoval celkem šestkrát, první rozhovor byl ovšem použit jen jako jeho ověření, tedy předvýzkum. Dalších pět šetření přineslo celkem deset respondentů, sedm žen a tři muže ve věkovém rozmezí dvacet jedna až dvacet šest let. Jejich soupis je v níže přiložené tabulce, jména byla z důvodu anonymizace pozměněna. Do tabulky 1 jsem nezohledňoval fakt, že osm z deseti respondentů studovalo učitelství, protože pro další zkoumání to nemělo význam. Máme-li blíže specifikovat výzkumný soubor, použili bychom označení osoby z východních Čech. V devíti případech je nejvyšší dosažené vzdělání maturitní zkouška, v jednom případě se jedná o bakalářský stupeň vysokoškolského vzdělání. Za výhody vzorku považujeme zejména jeho rozmanitost a to věkovou i genderovou.

²²⁰ ŠVAŘÍČEK a ŠEĎOVÁ, Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 153.

Tabulka 1 tabulka respondentů

Jméno	Věk	Počet semestrů, které studuje VŠ
Anna	21	3
Bedřich	24	5
Carmen	26	7
Dita	24	3
Ema	25	5
Františka	23	5
Gabriel	22	3
Hynek	24	5
Ivana	22	3
Julie	23	3

2.1.3 Metody sběru dat

Kvalitativní výzkum lze považovat za proces, jehož výstupem je porozumění danému problému.²²¹ Výzkum interpretuje sociální realitu a děje se tak nenumernickým způsobem.²²² „Kvalitativní přístup v sociálních vědách proto vychází z toho, jak jsou různé pojmy a vztahy chápány aktéry sociální reality.“²²³ Cílem kvalitativního výzkumu je vytváření teorie, nikoli její ověření. Abychom dosáhli v naší práci odbornosti, musíme detailně popsat nejen metody ale také analýzu dat, jen tak zaručíme její reliabilitu, protože „věrohodnost kvalitativního výzkumu... je dána naprostou jasností analytického procesu, jehož každý krok je v publikaci předložen čtenáři a jeho logická správnost může být sledována i laikem.“²²⁴

S ohledem na výzkumný cíl a zkušenosti z výzkumu v bakalářské práci, ke sběru dat sloužil polostrukturovaný rozhovor a pozorování. Přičemž rozhovory považujeme za prioritní, přinášejí odpověď na výzkumný cíl. Pozorování nám k rozhovorům přidá další rovinu, a to pohled na projevy chování při zjišťování znalostí o neonacismu. Pozorování nebylo zprvu zamýšleno, ovšem již při prvním rozhovoru jsem si všiml, že toto téma je pro mnohé výrazně citově podbarvené. Výpovědi respondentů oprostěné od jejich řeči těla by

²²¹ HENDL, J., Kvalitativní výzkum, s. 46.

²²² ŠVAŘÍČEK a ŠEĎOVÁ, Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 18.

²²³ Tamtéž s. 18.

²²⁴ DISMAN, M., Jak se vyrábí sociologický znalost, s. 302.

nabývaly zcela jiného rozměru. Shrnu-li výše uvedené, rozhovory přinášejí hlubší poznatky o znalostech, pozorování spíše ilustruje respondentův vztah k neonacismu.

2.1.3.1 Rozhovor

Rozhovor můžeme definovat jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.*“²²⁵ Rozhovor je stěžejní metodou našeho výzkumu, a to zejména proto, že umožňuje zachytit výpovědi v jejich přirozené podobě. „*Použití strukturovaného interview umožňuje pružnější reakci na odpovědi respondenta, dává mu příležitost k doplňujícím a upřesňujícím dotazům, a tak ke zjištění nejen obecných, ale pro dané jedince charakteristických údajů, které by jinými technikami zjistil jen velice těžko.*“²²⁶

Při sestavování otázek k rozhovorům nebylo důležité brát ohledy na slovní spojení, předpokládáme, že student vysoké školy má takové znalosti, aby běžným pojmům z problematiky neonacismu porozuměl např. (Jaké si myslíš, že jsou klíčové prvky neonacistické ideologie?). Typy otázek jsou z oblasti znalostí, „*odpovědi na tyto otázky mají objasnit, co subjekt skutečně zná*“²²⁷ a názorů „*jsou zaměřené na porozumění kognitivním a orientačním procesům jedince.*“²²⁸ Dbali jsme na to, aby časová posloupnost otázek byla od současnosti do budoucnosti (poslední otázka: Jak hodnotíš hrozbu pravicového extremismu pro českou společnost?). Výzkum byl zamýšlen jako zjištění znalostí, proto jsme se nebáli dát na samý začátek otázky týkající se znalostí tématu (Definuj neonacismus jako ideologii a myšlenkový směr?) a otázky týkající se více názorů daného respondenta jsme umístili do poloviny rozhovoru (Jaké si myslíš, že jsou pohnutky jedinců, kteří se rozhodnou inklinovat k této ideologii a životnímu stylu?).

Po sestavení rozhovoru bylo nutné ho vyzkoušet, tedy provést **předvýzkum**, abychom zjistili, zda námi položené otázky přinášejí odpovědi, které následně zodpoví vědeckovýzkumné otázky našeho výzkumu. Předvýzkum probíhal tak, že jsem oslovil náhodného studenta a seznámil ho s výzkumem, který dělám, abych navázal řeč a navodil mezi námi stav důvěry. Po získání souhlasu s rozhovorem a jeho nahráváním jsem započal

²²⁵ ŠVAŘÍČEK a ŠEĎOVÁ, Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 159.

²²⁶ PELIKÁN, J., Základy empirického výzkumu pedagogických jevů, s. 124.

²²⁷ HENDL, J., Kvalitativní výzkum, s. 172.

²²⁸ Tamtéž.

s dotazováním. Snažil jsem se dodržovat připravenou strukturu, přičemž jsem si uvědomil, že dalším respondentům musím předem říci o tom, že do rozhovoru budu pro vyšší efektivnost vstupovat. Dále jsem pochopil, jak důležitá je sondáž, tedy prohloubení otázky v určitém směru tak, aby nebylo znát, že mi záleží na získání odpovědi.²²⁹ Také jsem během vlastní reflexe došel k tomu, jak významné je aktivní naslouchání, zprvu jsem, nejspíše vlastní nervozitou z výzkumu, sám mlčel, abych nerušil případné myšlenky respondenta. V průběhu rozhovoru jsem začal používat techniky, kdy jsem respondentovi dával najevo, že s ním sdílím tempo a rozumím mu. Respondent se díky tomu více rozpovídal. Otázky jsem měnit nemusel, bylo patrné, že jim respondent rozumí a nemá problém na ně odpovídat. Posledním a velmi důležitým poznatkem bylo to, že na rozhovor je potřeba větší klid a zejména dostatek času, rozhodl jsem se proto, že po oslovení respondenta se přesuneme do klidnější části fakulty nebo do kavárny, kde nebudeme rušeni, a také že mu ihned povím, že rozhovor zabere minimálně třicet pět minut.

Po vyhodnocení všech informací z předvýzkumu, jsem se pustil do rozhovorů, abych navázal co nejpříjemnější atmosféru, snažil jsem ihned po souhlasu s nahráváním, začít trochu neformální otázkou týkající se studia na UHK, tato otázka se velmi osvědčila, respondent mi pověděl něco málo o sobě a o svém studijním oboru. Při odpovídání na otázky se občas stalo, že aktér rozhovoru klouzal po povrchu, a tak jsem jej musel nasměrovat do patřičné hloubky. Měl jsem ovšem na mysli, že nesmím chtít dojít k hloubce u všech oblastí, protože by se rozhovor natáhl a ztratil své původní zaměření.²³⁰ Ač jsem se snažil o to, aby rozhovory probíhaly stejně, někdy se stalo, že dotazovaný odpověděl více otázek najednou.

Respondentům byla přislíbena anonymita, rozhovory jsem po přepsání anonymizoval a některé informace, které by vedly k zjištění identity, jsem pseudonymizoval. V následné analýze jsem pak s těmito nedůležitými daty nedisponoval. Z etických důvodů není žádný kompletní doslovný přepis přílohou této práce.

²²⁹ HENDL, J., Kvalitativní výzkum, s. 174.

²³⁰ ŠVAŘÍČEK a ŠEĎOVÁ, Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 168.

2.1.3.2 Pozorování

Pozorování nám umožňuje zachytit jednání respondentů, má nesporné výhody k doplnění rozhovorů, kterými pro náš typ výzkumu jsou: pochopení celého kontextu, zachycení neuvědomovaného, nesdělovaných až nesdělitelných informací a dosud neobjevených jevů v neposlední řadě nám pozorování pomůže dotvářet vlastní názor na jednotlivce, který následně zprostředkujeme čtenáři.²³¹ „Pozorování lze ve výzkumu použít k různým účelům – může potvrdit výsledky získané pomocí interview ... a může nahradit nebo doplnit rozhovory.“²³² Pozorování považujeme dle výkladu Hendla²³³ za skryté, zúčastněné, strukturované a prováděné v umělé situaci rozhovoru. Zúčastněné pozorování ovšem vykládá jinak Disman²³⁴, vidí ho jako participaci na každodenním životě zkoumaných lidí, přičemž určuje také míru této participace. V jeho pojetí se naše pozorování dá nazvat jako „výzkumník je v sociální interakci se členy skupiny, ale nepředstírá, že je skutečným participantem“.²³⁵ Jedná se o specifický typ pozorování, kdy se nepozoruje skupina a její projevy, nýbrž jedinec při své roli respondenta.

Pozorování respondentů probíhalo pouze v době započatého rozhovoru, protože lze usuzovat, že respondent je zprvu ovlivněn nahráváním a tato skutečnost jej může stresovat. Rozhodl jsem se, že si předem vytyčím oblasti, které budu pozorovat, abych dosáhl stejného výsledku pozorování a neušly mi důležité drobnosti k porovnávání jednotlivců. Abych docílil toho, že pozorování zůstane všem respondentům skryté, nedělal jsem si poznámky během rozhovoru, ale bezprostředně po něm. Připravil jsem si následující tabulku 2.

²³¹ ŠVAŘÍČEK a ŠEĎOVÁ, Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 143 – 144.

²³² HENDL, J., Kvalitativní výzkum, 2005. s. 196.

²³³ HENDL, J., Kvalitativní výzkum, 2005. s. 195.

²³⁴ DISMAN, M., Jak se vyrábí sociologická znalost, s. 305.

²³⁵ Tamtéž s. 306.

Tabulka 2 záznam z pozorování

Respondent:	
Výrazy tváře	
Stud	
Sympatie	
Rasismus, xenofobie	
Nesrovnalosti	
Plynulost rozhovoru	
Zvláštnosti	

Při sestavování tabulky jsem se řídil následujícími zásadami: fokusovanost, objektivita, definované kategorie a jednoduchost záznamu.²³⁶ Použil jsem hesla, která nyní blíže vysvětlím. Výrazy tváře jsem zaznamenával, pokud mě nějak zaujaly – např. úsměvy, úšklebky a různé projevy neverbálního chování. V kolonce stud jsem zaznamenával oba póly, tedy buď stydlivost, nebo sebejistotu v chování i mluveném projevu. Sympatie neoznačovaly mé vlastní, ale nevyslovené, ač zjevné (pozorovatelné) sympatie či antipatie k tématu. Rasismus byl klíčovou kolonkou, pokusil jsem se co nejvíce objektivně popsat, jak na mě daný jedinec působil, zda jeho verbální a neverbální projev byl v souladu a zda jsem pozoroval, že respondent k rasismu inklinuje. Nesrovnalosti byla kolonka, kterou jsem používal pro případné rozpory mezi jednotlivými částmi rozhovoru a také při disharmonii projevů. Plynulost rozhovoru je oblast jen pro případné posouzení všech zmíněných oblastí, tedy všiml jsem si, zda některá část je pro respondenta zajímavější či naopak cizí až fádní. Poslední kolonka patřila zvláštnostem, neměla jasně daný obsah, chtěl jsem mít prostor, kam si zaznamenám cokoli zvláštního, odlišného, co jsem pozoroval.

²³⁶ HENDL, J., Kvalitativní výzkum, s. 207 – 208.

2.1.4 Metoda analýzy dat

Analýza dat je postupným procesem, který začíná u prvního rozhovoru. Veškeré rozhovory jsem průběžně přepisoval a tiskl, záznamy z pozorování jsem pro lepší orientaci také přepsal. Již první den analýzy byly patrné jisté souvislosti, snažil jsem si je poznamenat a v textu zvýraznit, abych na ně postupem času nezapomněl.

Pro kvalitativní analýzu dat jsme využili některé postupy zakotvené teorie. Teorii jsme převzali z Hendlovy publikace, která vychází z kolektivní monografie Strausse a Corbinové.²³⁷ Základ, tedy přepsané rozhovory a pozorování, neslouží přímo k vytváření teorie, důležité je surová data zpracovat, tedy porovnávat události se stejným označením a pak je možné dát vzniknout nové teorii. Rozhovory jsem nejprve kódoval, tedy lokalizoval témata v textu a přidával jim specifické označení. K tomuto jsem používal podstatná jména a slovesa, vyhnul jsem se číslování kódů, protože bych se v jejich významu ztratil. Abych se v kódech stále vyznal, tvořil jsem jejich seznam, který jsem průběžně revidoval a slučoval synonyma. U kódování jsem se řídil teoretickou saturací. Následně se mi začala odhalovat témata, která se vztahovala k teoretické části práce a k výzkumným otázkám. Těmto oblastem, odborně kategoriím, jsem dával také jména, většinou přídavná. Jednotlivé úseky textu s danými kódy se tímto sdružily pod nově vyvalené kategorie. Snažil jsem se k textu přistupovat z různých úhlů pohledu a v časových rozestupech, abych docílil co nejabstraktnějších pojmů. Tímto jsem uzavřel část analýzy, kterou nazýváme otevřené kódování. Následně jsem přistoupil k postupu axiálního kódování, tedy k hledání příčin, důsledků, podmínek a interakcí mezi jednotlivými kategoriemi. Používal jsem barevné odlišení, protože značky se mi v textu ztrácely. Barevné znázornění kategorií a popis toku myšlenek, které je spojoval, mi pomohly k nalezení příčinných vazeb, až jsem došel k typologii určitých případů. Tedy ke vzniku nové teorie, výsledku mého výzkumu.²³⁸

²³⁷ STRAUSS a CORBINOVÁ, *Základy kvalitativního výzkumu*.

²³⁸ HENDL, J., *Kvalitativní výzkum*, s. 248 – 254.

2.2 Výsledky výzkumného šetření

V této kapitole se budeme věnovat výsledkům výzkumného šetření a odpovíme na položené vědeckovýzkumné otázky. Kapitola umožní nahlédnout do znalostí v oblasti neonacismu. Pro lepší orientaci budeme data a názory respondentů interpretovat podle nově vzniklých kategorií a podkategorií. Dále budeme jednotlivé výpovědi v rámci každé kategorie posuzovat na základě respondentem užitě terminologie. Zaměříme se na specifická slova, slovní spojení nebo výrazy, které nám prozradí o respondentovi, zdali používá pouze laickou terminologii nebo umí správně použít i odbornou. Dále budeme zjišťovat, jestli někdo užívá výrazy specifické pro samotné neonacisty. Zhodnocení terminologie nám pomůže lépe pochopit respondentovu výpověď.

2.2.1 Politický rozhled

Záměrně jako první uvádíme kategorii politický rozhled, která nejvíce vypovídá o tom, jestli respondent správně chápe fenomén neonacismu. Ke správnému pochopení neonacismu je nutné znát základní prvky neonacistické **ideologie** a správně chápat vztah neonacismu k zastřešujícím pojmům pravicový extremismus a krajní pravici. Všichni respondenti dokázali vyjmenovat alespoň dva hlavní prvky neonacistické ideologie. Sedm respondentů správně označilo za nejdůležitější prvek neonacistické ideologie rasismus. Gabriel, Hynek a Julie toto upřesňují a používají výrazy „*nadřazenost bílé rasy*“ nebo „*nadvláda bílé rasy*“, toto je naprosto základní termín pro neonacismus, tento výraz se objevuje i uvnitř hnutí z anglického white supremacy. Bedřich na první místo stavěl národ, a o rase ani rasismu se nezmiňoval. Z jeho výpovědi vyplývalo, že národ používá jako synonymum pro rasu. Oproti tomu Františka rozlišovala mezi rasou a národem, ale domnívá se, že „národ a vlastenectví“ je na prvním místě, toto tvrzení nepovažujeme za správné. Všichni dotazovaní správně pochopili, že neonacismus odkazuje a navazuje na historický nacismus. Dále se ve výpovědích objevují termíny jako „*xenofobie, odpor proti cizincům, homofobie a antisemitismus*“ apod. Až na jednoho všichni našli alespoň jeden správný rozdíl mezi krajní pravici a neonacismem. František se nesprávně domnívá že: „*Ty pojmy jsou asi ve vztahu jako krajní pravice a anarchisté.*“ Oproti tomu Ivana správně ke vztahu poznamenala: „*Myslím, že některé znaky mají společné.*“

Dále jsme v rozhovoru zjišťovali, jaké **osobnosti** spojené s krajní pravicí nebo neonacismem respondenti znají. V tomto případě už byly znalosti výrazně slabší. Celá polovina respondentů si nevybavila jméno žádného soudobého člověka, který by nějak mohl být ve spojení s krajní pravicí. Čtyři dotazovaní si v souvislosti s Dělnickou stranou vybavili Tomáše Vandase, u kterého respondenti správně předpokládali nějaký druh napojení na neonacisty. Dvakrát byl zmíněn Tomio Okamura v souvislosti s krajní pravicí. Dva respondenti zmínili Miroslava Sládka a Mariána Kotlebu. Carmen dále zmínila Čunka, u kterého si nevzpomněla na křestní jméno, ale věděla, že je členem KDU-ČSL. Ale o této straně se nedomnívá, že by reprezentovala krajní pravici. Ema si vzpomněla na Stracheho z Rakouska na jméno strany ani křestní jméno si nevzpomněla. Hynek jmenoval Josefa Ziglera ze strany Řád národa, o kterém se domnívá, že je napojen na neonacisty.

S osobnostmi jsou spojené krajně pravicové **strany a organizace**, ve kterých se angažují. Pět respondentů, kteří neznali žádnou osobnost, si nevybavilo jméno žádné strany ani organizace, která by souvisela s tématem. Gabriel se zcela mylně domnívá, že neonacisté organizace nemají. Dita říkala: *„Z médií si pamatuji politickou stranu, která pořádala protestní akce na severu Čech, ovšem její název mi v hlavě neutkvěl.“* Pravděpodobně měla na mysli DSSS resp. DS. Ema ukázala poměrně velký rozhled a vzpomněla si na celý název Kotlebovy strany: *„Znám DSSS v ČR a krajně pravicovou stranu ze Slovenska tuším, že to je Ludová strana Naše Slovensko. Registruji, že krajně pravicové strany jsou téměř ve všech zemích Evropy (Rakousko, Německo, Francie, Maďarsko, Británie). Amnesty International upozorňovala i na velký rozmach neonacismu v Řecku, kde jsou hojně napadáni Romové, určitě budou mít nějakou politickou stranu.“* Dobré znalosti v této problematice ukázala i Carmen: *„V zahraničí jsem jen slyšela, že teď byly nějaké v Rakousku a docela se jim i povedlo prorazit ve volbách, ale neznám jejich název, moc se o to nezajímám. Pak vlastně na Slovensku mají toho Kotlebu, ale také nevím, jak se jmenuje ta strana. Vlastně ani nevím, jak tam ta pravicová politika vypadá. U nás mi přijde, že to jsou hodně malé strany, ta strana kolem Vandase, DSSS? Nevím, jestli to není nějaký starý název, vím, že se to pořád přejmenovává. Pak docela považuji za extrémní tu stranu Tomia Okamury, ten dost jede na nenávisť mezi rasy a hrozně zbrojí proti uprchlíkům. Ten tedy bohužel získal fakt hodně hlasů.“* Hynek znal DSSS a řecký Zlatý

úsvit, který spojoval s neonacismem. Dále jmenoval Řád národa. Hynek jako jediný znal jménem názvy neonacistických organizací: „*Asi jo, nějaké organizace určitě mají, pomatují si Wotan Jugend a Combat 18. Nevím, k čemu to je, asi lepší organizace různých akcí. K jejich smůle je dost často někdo infiltruje, takže je to spíš kontraproduktivní.*“ DSSS nebo DS zmiňovali krom Hynka i Anna, Bedřich, Carmen a Ema.

Poslední podkategorií jsou **demonstrace**, například Gabriel říkal: „*Dost mě překvapilo, když jsem viděl v televizi, jak protestovali za tradiční rodinu, když vyšli do ulic gayové, co chtějí adoptovat děti.*“ Odpor neonacistů proti průvodům homosexuálů zmiňuje i Ivana: „*Určitě se sdružují, třeba na neonacistických koncertech či stávkách. Napadají např. homosexuální pochody a jiné. Jména organizací neznám.*“

2.2.2 Vnímání subkultury

Významnou kategorií se ukázalo být vnímání subkultury. Na prvním místě představíme pohled respondentů na **mentalitu jedinců**. Zajímavý názor uvedl Hynek, který se domnívá, že neonacisté jsou v opozici vůči většině ostatních subkultur, jako jsou punkeři, anarchisté a SHARP skinheads. Dále správně uvádí vztah neonacismu a Skinheads: „*Předpokládám, že se vyvinulo z hnutí skinheads, konkrétně z její podnože white power skinheads.*“ Respondenti se v zásadě shodovali na důvodu, proč se lidé k neonacistickému hnutí přidávají, všichni dotazovaní si myslí, že dotyčný musí mít nějaký problém. Šest respondentů se domnívá, že hlavní příčinou je problém v osobnosti, myšlení nebo inteligenci daného jedince tzn. daný jedinec má nízké IQ, trpí duševní poruchou, má nějaký komplex méněcennosti, trauma nebo měl neuspokojivé dětství. Ve výpovědích se také často opakuje potřeba sociální akceptace někam patřit. Anna uvedla: „*Myslím, že to je touha někam patřit. Jedinci se kterými jsem se setkala, byli buď trochu asociální anebo nebyli dostatečně úspěšní u vrstevníků nebo pocházeli z problematického prostředí.*“ Carmen si myslí: „*Mě pořád přijde, že to jsou nějaký lidi, co maj vlastní komplex, který si tou ideologií léčí, jakože podle mě normální člověk se k tomu dostane někdy v pubertě, ale to spíš, aby se vyhranil, takovej ten normální vývoj. Ale pak mu dojde, že lidi se netřídí na dobrý a špatný podle barvy pleti nebo národnosti, kterou mají v občance.*“ Julie se domnívá: „*Myslím si, že u těchto osob může být na vině nepříliš vysoká inteligence ve spojitosti se silným egem, která je utvrzuje ve vlastní výjimečnosti, stejně*

tak jako ve výjimečnosti vlastní rasy, o které jsou přesvědčeni. Nebo to mohou být osoby snadno ovlivnitelné svým okolím, které se snaží přikloněním k takové ideologii zapadnout a tím pádem někam patřit.“ Hynek uvádí: „Je to pro lidi, co potřebují někam patřit, být součástí něčeho, a vyhovuje jim jasná hierarchie a militantní pojetí věci. A stejně jako u jakéhokoliv radikálního aktivisty nějaké prožité trauma (např. byl on nebo známý napaden některou z menšin), nebo zanedbání v dětství.“ Ivana k tomu řekla toto: „Myslím si, že tyto osoby jsou buďto duševně nemocné nebo mají nízký inteligenční kvocient. Jinak si nedokážu představit, jak by někdo normální mohl mít sympatie ke zvěrstvům, které páchali nacisti.“ Gabriel správně odhadl, že tato ideologii bude atraktivní zejména pro kluky. Zbylí čtyři respondenti více zdůrazňovali špatnou zkušenost s jinými etniky a cizinci. Bedřich odpovídal v tomto duchu: „Hodně k tomu inklinují lidi z těch oblastí, kde mají problém s těma menšinama, který tam jsou většiny. Mám známýho z Litvínova, tak to většinou je, tak to bejvá v těch oblastech, kde s tím problém není třeba míň vzdělaný lidi, ale tenhle ten je vysokoškolsky vzdělaný a má na tohle tak vyhraněnej názor, že prostě ty cikány nesnáší, má k nim úplný odpor, v těchle směrech je skoro ten nácek, asi tak tohle. Když začne bejt problém, který ohrožuje existenci těch lidí. Ani žádnou jinou pohnutku neznám. To nemusí být jen u těch neonacistů, může to být udržení nějakých tradic. Když jsou ohrožený ty národní tradice, když sem proudí jiná kultura.“ Podobnou rétoriku má i Dita, která navíc správně akcentuje vliv vzdělání: „Myslím si, že jedinci, kteří mají k neonacismu sklony, budou ti, kteří mají problémy s menšinami, tedy žijí v jejich bezprostřední blízkosti a dostávají se do konfliktů, proto byly ty protesty na severu a ne třeba na Hradecku, kde je Romů méně. Pak si myslím, že to mohou být lidé, kteří mají špatné znalosti historie, nebo znalosti mají, ale pokřivené a věří, že existuje nadřazená rasa.“

Dále se autor v rámci rozhovoru se studenty bavil o **vzhledu**, konkrétně oblékání, účes, tetování a charakteristické předměty. Všichni respondenti se shodli, že většina neonacistů má vyholenou hlavu nebo krátký sestřih. Tři studenti si neonacistu představují podle zažitého stereotypu skinheads. Carmen uvedla: „Jako typický vidím toho skína z devadesátek: kanady, bílý tkaničky, džíny, triko do kalhot, oholená hlava. Nemají piercingy, ale spíše nějaké tetování – orlice, texty psané švabachem, český znaky, vlajky,

případně vojáky – vím, že to jsou ty Lonsdale, ale další neznám.“ Gabrielova představa neonacisty je ovlivněna filmy Romper stomper a Kult hákového kříže, které zmiňoval a ve kterých mají neonacisté skinheadskou image. Zbytek respondentů se domnívá, že už doba nazi skinheadů pominula. Bedřich zmiňuje značku Thor Steinar a dříve Lonsdale, o které ale ví, že se od rasismu distancovala. Hynek popisuje vzhled takto: *„Myslím, že doba bombrů a kanad už není úplně aktuální. Dnes za typické znaky považuji tetování s nazi symbolikou, charakteristické značky Thor Steinar, Ansgar Aryan a Nordic division a žádné, nebo krátce střižené vlasy. Typickou věcí co bych u nich hledal, bude nějaká forma chladné zbraně, typicky asi teleskop, kobutan, nůž nebo boxer.“* Zaujala nás uváděná značka Nordic division, žádnou takovou značku se nám nepodařilo dohledat, ale tato slova se často objevují na oděvech značek Thor Steinar a Dobermans Aggressive. Toto dává tušit, že daný respondent neonacistická loga zná. Dále si spletl název obraného prostředku, který se správně jmenuje kubotan. I Carmen se domnívá, že se ozbrojují: *„Pak si myslím, že u sebe nosí nějaké věci na obranu – nůž, teleskop, pepřák.“* I Ema zná Thor Steinar: *„Dneska to už asi nebude to učebnicové bomber, džíny, kanady. Spíše bude oblečený ve sportovním oblečení, např. Lonsdale. Zsvěcení Thor Steinar. Nedávno jsem četla článek o oděvní značce 88, sice netuším, jak přesně vypadá, ale jejich oblečení je plné různě skrytých nacistických znaků. Stejně je to s tetováním. Piercing určitě odsuzují, jedná se o znak, který je vlastní spíše levici. Nosí u sebe nůž nebo nějaký obraný sprej.“* Julie, Ivana a Bedřich se domnívají, že preferují černé oblečení. Toto koresponduje s novým fenoménem Black blocku.

Další podkategorií jsou **zájmy**, tedy určité činnosti, ve kterých neonacisté realizují a mohou pro ně být charakteristické. Krom Anny a Bedřicha všichni v souvislosti s neonacisty uvedli bojové sporty. Carmen dokonce upozornila na to, že se může jednat o určitý stereotyp, který může být zavádějící: *„Myslím si, že mnoho z nich normálně pracuje, normálně žije... člověk třeba ani neví, že je má za sousedy. Takže bych nerozvíjela stereotypy o trávení jejich času, co bývá medii prezentováno, tak je to chození na koncerty (ale mě to přijde blbost, protože těch koncertů je asi dost málo, nebo jsou to spíše jen soukromý akce). Rozhodně si nemyslím, že jejich realizací je mlácení cikánů nebo tak, spíše bych typického nácka dneska viděla v hospodě na pivě nebo doma za počítačem, jak píše*

hejty pod články s uprchlickou tematikou. Opět bych nějak nechtěla spojovat bojový sporty a nácky. Jo jasně kluci s větší agresí dělají často bojový sporty, ale nemusí to být náckové.“ Hynek se domnívá, že to jsou zejména bojové sporty doslovně, bojová umění už mnohem méně, stejně to vidí Dita: „Nemyslím si ale, že by se jednalo o bojová umění jako je např. karate, judo a takový, kde člověk roste také po duševní stránce.“ Františka zmiňuje box. Anna, Bedřich, Carmen zmiňují fotbal resp. fandění a hooligans. Jde o správný postřeh, fotbalové chuligánství bývá s neonacismem dáváno do souvislosti. Dále někteří respondenti zmiňovali násilí a návštěvy koncertů neonacistických interpretů. Nesprávně se Ivana domnívá, že berou tvrdé drogy.

S tím souvisí poslední podkategorie a tím je **hudba**. Nejlepší přehled o neonacistické hudbě měl Hynek: „*Předpokládám, že Rock against communism, bude asi oblíbený žánr. O čem by asi zpívali? Práskni negra do hlavy, Rudolf Hess atd... Jako jedna z prvních typicky white power kapel je s Ianem Stuartem Skrewdriver, novodobější – Landser, Final war, tuzemské Conflict 88, Cirhoza88, Agrese95... tam bych řekl, že určitéj příklon (k rasismu) by se dal sledovat.*“ Z tohoto je zřejmé, že Hynkovi neonacistická hudba není cizí, používá neonacistickou terminologii Rock against communism a white power, zná konkrétní jména kapel, název mnoha písní Rudolf Hess a text z písně kapely Hubert Macháně. Když jsem se zajímal blíže, tvrdil, že více už si nepamatuje. Zajímavé je, že pro popis otevřeně rasistických kapel používá určitý eufemismus. Navíc se u toho tak škodolibě usmál, skoro jako kdyby mu to přišlo vtipné. Carmen také znala jména neonacistických interpretů: „*Tak hodně se mluví o Ortelovi, ale mě to zas tak hrozný nepřijde, byla jsem na koncertě a tam jsou prostě normální lidi – mámy a tátové od rodin, který štve nějaký nastavení tohohle státu. Kolikrát tam mají i své děti. Berou to jako vlastenecký koncert. Naopak za neonacistický považují třeba Agrese 95, Ďurica a Krátký proces. Nevím, jak moc do toho řadit Orlík, je to spíš takovej kult už v dnešní době. Ale podle textů Bílýho jezdce nebo Bílý ligy tam asi spadnou taky.*“ U Carmen mě opravdu překvapilo, že byla na koncertu kapely Ortel, protože jinak rozhodně nejevila sebemenší sympatie ke krajní pravici. O působení Tomáše Ortela v Conflictu 88 nevěděla nebo to záměrně nezmiňovala. Zajímavé bylo, že Ondreje Ďuricu hodnotila jako neonacistického interpreta a Ortel jí přišel mírnější. Přitom tyto interpreti jsou si svojí tvorbou velmi

podobní. Kapelu Ortel zmiňoval dále Bedřich, Dita, Ema, Františka a Ivana. Krom Julie a Hynka všichni zmiňovali kapelu Orlík a Daniela Landu, ale nikdo se nedomnívá, že by byl v současnosti neonacistou. Bedřich dále zmiňoval rasistické tendence u Aleše Brichty v souvislosti s písní Deratizér. Dále zaznamenal takovýto příklon i u Viléma Čoka a kapely Debustrol. Zmínil také Oi skinheadskou kapelu Pilsner Oiquel. Bylo vidět, že se o hudbu hodně zajímá ale žádného WPM interpreta neznal. Všichni respondenti správně vysvětlili, že neonacistická hudba reflektuje ideologii, tedy že texty budou rasistické. Gabriel to popsal následovně: „*Tou hudbou prostě šířej ty svoje myšlenky, spojuje to jejich myšlení. Charakteristika je stejně nepěkná jako samotnej neonacismus, zpívají o nenávisti a zlobě, kterou mají vůči všem jiným lidem. A díky tomu, že se jedná o subkulturu, tak ta hudba podle mých předpokladů nebude vůbec kvalitní.*“ Podle výrazu toto myslel Gabriel upřímně. Carmen hudbu popisuje následovně: „*Hudba je hodně nenávistná – proti cikánům, celkově proti nebílým. Pak oslavujou nějaké své idey – odkaz druhý světový, nějaké osobnosti z té doby, nějaké činy. Víím, že jsou třeba texty i o vraždách cikánů z nedávný doby.*“ Carmen používá běžně slovo Cikán pro označení Roma. Je pravděpodobné, že se setkala s písněmi od Cirhozy 88.

2.2.3 Charakteristická symbolika

V této kategorii budeme posuzovat, jestli respondentem uvedená symbolika je správná ve smyslu, že ji je možné připsat neonacistickému hnutí, anebo špatná, to znamená, že s neonacismem nesouvisí. Stejně jako v předchozích kategoriích nejlepší znalosti měl Hynek a Carmen. Oba dokázali vysvětlit kryptogramy 18, 88, zdůraznili význam nacistické symboliky – svastika, runy, znaky divizí SS, umrlčí lebka. Hynek vysvětlil význam číslic 14, tedy 14 slov Davida Lane, přesné znění si ale nepamatoval. Dále zmiňoval, že se odkazují na vojáky Wehrmachtu a řekl heslo SS *Meine Ehre heisst Treue* (Věrnost je mou ctí). Carmen zmiňovala Maltézský kříž, u něho ale není zřejmá spojitost s neonacismem. Dále zmiňovala 44 pro možnou podobnost s SS. S tímto motivem se můžeme setkat u značky Dobermans aggressive, která prodává oděvy s logem Combat 44. Tato značka má velmi podobné motivy jako známější Thor Steinar, o tom jestli je značka nějak spojená s neonacismem, nejsou informace. Ema si také vzpomněla na kryptogramy 88 a 18, ale vysvětlit je nedokázala. Bedřich přiznal, že je sám z neonacistické symboliky

zmatený: „Moc tomu nerozumím, ale myslím si, že se to hodně liší podle té zemi, jak se jmenoval ten film, jak tam rozšlápl tomu černochovi tu palici – Kult hákového kříže. Tak tam měli ty americký symboly – orlice. Mě právě přišlo divný, když jsem ta koukal, že oni tam měli obraz toho Hitlera a všech těchletěch, co obdivovali ty německý nácky, ale zároveň měl po sobě i ty americký nějaký vlastenecký symboly.“ K tomu je jen potřeba dodat, že Bedřich nepochopil, že orlice je symbol spojený s Německem – Říšská orlice. Pro Ameriku je charakteristický orel bělohlavý. Ostatní respondenti zmiňovali pouze svastiku a národní symboly, které samozřejmě neonacisté používají, ale nejedná se o specifické symboly této ideologie.

2.2.4 Vztah k rasismu

V poslední kategorii se věnuje výroky a vybrané terminologii, které nám pomůže u jednotlivých respondentů zjistit, jaký mají vztah k rasismu popř. k neonacismu. Použijeme také poznatky z pozorování, které nám napoví, jaké emoce dané téma u dotazovaných vyvolávalo. **Emoce a postoje** se u respondentů pohybovaly na škále od úplného odporu a znechucení až k jisté veselosti. Objevovala se i kombinace odtažitosti a nezájmu, toto ilustruje výrok Ivany: „Názvy neznám, jelikož se od tohoto radikálního smýšlení distancuji a nemám zájem se jimi zabývat, natož je volit.“ U Hynka se objevilo nejvíce indicií, že smýšlí rasisticky a chová skryté sympatie k neonacistickému hnutí. Hynek použil zcela přirozeně označení „negr“ pro člověka tmavé barvy pleti žijícího v Africe. Měl nadprůměrný rozhled v nenacistické symbolice, snažil se působit vážně a mluvit vzdělaně. Ale někdy bylo vidět, že se u výpovědi usmíval, používal nepatřičné eufemismy. Asi nejvíce se jeho postoje ukázaly při hodnocení prevence: „Ano, pomatuji si agitační programy proti rasismu, extremismu a výuku multikulturalismu, zvláště na ZŠ. Od jak živa nesnáším, když se mi někdo snaží jednostranně vštěpit nějakou svojí myšlenku a vyvolalo to ve mě spíše odpor, než porozumění. Jak hodnotím prevenci? Je to naprostej nesmysl, čím víc se na lidi bude tlačit, čím víc se proti tomu bude bojovat, tím víc extrémistů bude. Nejlepší prevence je prakticky ignorace.“ Zaujalo mě, že Hynek používá výraz multikulturalismus, který se objevuje i na stránkách Whitemedia, samozřejmě multikulturalismus nemusí mít jen negativní konotaci, ale podle respondentova výrazu pohrdání bylo zřejmé, že to považuje za něco špatného. Preventivní programy označuje

nelichotivě jako agitační. Ze strany neonacismu nevnímá žádnou hrozbu, i toto by poukazovala na to, že by neonacisté vlastně mohli být jeho kamarádi. Naopak Bedřich měl jenom velmi povrchní znalosti o neonacistickém hnutí. Možná právě proto vyjadřoval otevřené sympatie některým projevům neonacistů a překvapivě zrovna těm nejzávažnějším: „*Nevím jestli to tam můžu říct? Já si myslím, že část těhle lidí je i potřeba. Třeba když jsou nějaký čtvrti, nevím třeba Romové dělají nějakou neplechu, když se ty brousci seberou, daj jim trochu po držce, tak jako proč ne že? Když tam terorizujou normálně ty bílý, tak s tím (s neonacismem) nemám problém... Na nich (neonacitech) je povahově dobrý, že v těhle případech, že jsou razantní, že zakročej. Tak to je dobrý. Že zakročej a je klid.*“ Konkrétní příklady toho, jak to vypadá, když neonacisté tzv. zakročí, neuvedl. Stejně jako Hynek ani Bedřich nespátřuje v neonacitech hrozbu: „*Podle mne je to přežitek a nevím, proč bych měl ztrácet čas se o to zajímat. Kdyby to byl nějaký výraznější problém, a týkalo by se mě to, že by mě to nějak ohrožovalo, tak jo, ale zatím to vidím jako úplně menšinový problém, vztah k tomu nemám, nemám potřebu to sledovat.*“ Zároveň lze, z jeho výpovědi vyčíst nezájem o danou problematiku. U Bedřicha byla zajímavý názorový obrat, když jsme se během rozhovoru k té hrozbě vrátili, tak změnil názor a přiznal, že by to hrozba do budoucna mohla být v souvislosti s migrací. Máme tu tedy proti sobě dva protiklady, Hynek měl z vybraných respondentů nejlepší znalosti, oproti tomu Bedřich měl špatné znalosti, ale oba v neonacitech nespátřují větší problém. Bedřich šel dokonce dál a má za to, že vlastně mohou být i užiteční. Na Hynkův příklon k rasismu by poukazovalo i to, že mluví o Romech jako o Cikánech. Toto označení v rozhovoru použila i Carmen, Františka a Gabriel, ale u nich z výrazu a kontextu bylo zřejmé, že to nemyslí nijak hanlivě. Carmen poměrně realisticky zhodnotila hrozbu neonacismu: „*Myslím si, že to asi hrozba být může, když se bude republika takhle uzavírat názory politiků, kteří se bojí uprchlické krize a médií, které vše přemotají podle svých vlastních zájmů (čtenářů). Myslím si, že v posledních volbách bylo vidět, že hodně lidí odešlo od komunistů, ale šli do jinýho extrému – tomiova strana, myslím si, že ani DSSS neměla úplné minimum hlasů. Smutné je, že hlasy sbírají zrovna v krajích, které sužuje nezaměstnanost a početná romská populace. Je vidět, že díky všem těmto vlivům se daří nás rozdělovat a to může být příčina růstu oblíby neonacistického hnutí. Přijde mi, že dost*

lidem je to sympatický, jakože neřeknou, já nesnáším cikány, ale řeknou, že je potřeba, aby byl někdo, kdo jde proti nim, protože pak nás to všechny z daní stojí moc peněz, když se cikáni mají dobře. Narážím tím také na to, že štědrý sociální systém (tzv. sociální stát) je také věcí, kterou neonacisté nemají rádi. Ale pořád si myslím, že neonacistů je u nás minimum. Máme hodně remcalů a rejpalů, záleží pak na médiích a politice, ke komu se tihle při volbách připojí.“ Krom Bedřicha a Hynka nikdo další z respondentů i přes nízké znalosti dané problematiky hrozbu nepodceňoval. Františka např. uvedla: *„No to je hodně těžká otázka vzhledem k tomu, že o tom moc nevím. Asi by se nemělo podceňovat, že když není vidět, že neexistuje. Učitelé by měli být schopni o tom vykládat takovou formou, aby žákům nepředávali stereotypy, ale fakta, která si mohou ověřit. A asi strašně důležitá je mediální gramotnost, protože pak ty děcka hnedka všemu věří. Když nebudou věřit hoaxům, tak třeba ani nebudou tíhnout k neonacismu nebo anarchii jako opačnému pólu.“* Ema podobně jako Carmen nebezpečí neonacismu do budoucna spojuje se obavami lidí z migrantů: *„Myslím si, že je to hrozba hlavně pro mladé, kterým to může připadat lákavé, zajímavé. V současné společnosti je problém migrace natolik rozmazaný médii, že mnoho dětí může mít dojem, že je potřeba proti nim bojovat. Určitě hodně záleží na učitelích, co těm dětem předají.“* Z výše uvedeného se nedomnívám, že krom Hynka a Bedřicha, by někdo tíhnul k rasismu.

Poslední podkategorií je **prevence**, v této části se budeme zabývat vlastními zkušenostmi respondentů s prevencí a jejich návrhy pro realizaci budoucí prevence. Poměrně překvapivým zjištěním bylo, že až na Annu a Hynka si nikdo nedokázal vybavit, žádnou konkrétní formu prevence před neonacismem resp. pravicovým extremismem. U Hynka už jsme zmiňovali jeho záporný vztah k prevenci, vlastní zkušenost popisuje následovně: *„Asi základ současné prevence na základních školách je silně emancipovaná učitelka ZSV, která diktuje ostatním své názory, s jiným modelem učitele ZSV sem se za svá studia nesetkal. Dále pak výuka multikulturalismu a občasná externí školení na téma extrémismus.“* Bedřich, který má podobný názor na hrozbu neonacismu jako Hynek, se s prevencí na škole nesetkal, do budoucna navrhuje následující: *„Tak aspoň seznámit s téma hrůzama z tý války. Ono je to těžký, když nevím, jak ten neonacismus funguje, tak proti němu nemůžu dělat prevenci. Zaleží hodně, jakej předmět učíš? Třeba společenkář by*

o tom měl mít přehled podstatně větší než fyzikář. Učitel dějepisu by měl mít znalosti větší. Pedagogové by měli mít přehled o subkulturách, konkrétně všichni, aby ve třídě mohl poznat, tendle je punkáč. Aby když s nima bude řešit výchovnej problém, aby k tomu dokázal přihlídnout. Když je to punkáč, tak bude mít levicový smýšlení. Chybí hodně to, že se neorientují v těch současnejch směrech, ty učitelé. Myslím, že by měli vědět víc. Ale to se netýká jenom toho neonacismu, to si myslím celkově, že by měli vědět o tom pohledu na svět těch studentů a žáků, co učí.“ Anna měla v souvislosti s prevencí zajímavou zkušenost: *„Ano zažila jsem na SŠ, když se čím dál více lidí přidávalo k Dělnické straně formou workshopu od člověka v tísní. Během programu byla celá škola natáčena dvěma příslušníky, kteří video zaslali na oficiální stránky DS ale i jiné ještě radikálnější – nepamatuji si název. Video zde bylo i se všemi lidmi umístěno a na konci byla výzva pro příslušníky této strany, aby školitelům pokud je někde potkají, dali co proto. Myslím, že o historii o vzniku těchto radikálních skupin se mluví málo obecně a prevence je, až když se něco děje.“* Studentka tedy měla vlastní zkušenost s neonacisty, kteří si pořizovali nelegální záznam z preventivního programu, aby ho pak využili k vlastní propagandě. Zároveň studentka upozorňuje na nedostatečnost prevence. Ema svou zkušenost s prevencí hodnotí takto: *„To je právě to nejhorší, já si pamatuji akorát, že jsme se bavili o skinheadech, kdybych se nezajímala sama např. akcemi Amnesty International nebo ze serveru Romea, asi bych také nevěděla nic a myslela si, že neonacisté v naší zemi nejsou.“* Františka prevenci na školách hodnotí takto: *„Já si myslím, že na prevenci se ve školách myslí hlavně ve formě drog a závislostí obecně. Na hrozbu různých politických stran se tolik nemyslí, protože se asi předpokládá, že když žijeme v demokratické společnosti, že nic nehrozí.“* Gabriel si sice také prevenci ze svého studia nepamatuje, ale soudí, že byla dostatečná, když k tomu sám nikdy neinklinoval. Oproti tomu Ivana považuje prevenci v dobách svého studia na ZŠ a SŠ za nedostatečnou.

2.3 Shrnutí výsledků

Většina dotazovaných studentů měla velmi povrchní znalosti dané problematiky, všichni dokázali definovat, o co se jedná, někdo výstižněji, někdo méně. Nikdo ze studentů neuvedl zcela chybný popis tohoto fenoménu. Hlubšími znalostmi disponoval pouze Hynek, který velmi přesně vystihl rozdíl mezi krajní pravíci a neonacismem. Dále uvedl souvislost mezi skinheads a neonacisty. Hynek také upozornil na levicové prvky – socialismus u krajní pravice. Jmenoval krajně pravicové strany v ČR i v zahraničí. Znal konkrétní jména oděvních značek, organizací, hudebních žánrů, interpretů i konkrétních písní. Dále vysvětlil specifickou symboliku neonacistů. Mezi respondenty pak nadprůměrné znalosti dokázala také Carmen, ale její znalosti nebyly zdaleka tak konkrétní, ani neměly takovou hloubku jako u Hynka. Carmen také správně uchopila vztah krajní pravice k neonacismu. Carmen uvedla několik příkladů krajně pravicových stran a politiků v ČR i ve světě. V dalších oblastech také uvedla alespoň jeden konkrétní příklad a správně charakterizovala obecné trendy. Ostatní respondenti si zpravidla vzpomněli na jednoho nebo dva reprezentanty (politické strany nebo konkrétní osobnosti) krajní pravice. U neonacismu už konkrétní příklady neznali, někteří správně odhadli obecnou charakteristiku např. u hudby, symboliky nebo organizací. Bedřich měl velký rozhled v oblasti hudby, upozorňoval na rasistické tendence u různých interpretů, ale příklady WPM neznal. Znalosti u vybraných respondentů hodnotím jako minimální. Pokud by respondenti měli realizovat nějaký preventivní program jako pedagogové nebo sociální pracovníci, tak pro tyto potřeby bych jejich znalosti hodnotil jako nedostatečné.

Osm z deseti respondentů sami žádný cílený preventivní program nezažili. Většina studentů v souvislosti s tím hodnotí prevenci jako nedostatečnou a navrhuje některé konkrétní kroky pro zlepšení. Více studentů zdůrazňovalo význam školy a osobnosti učitelů. Bedřich má na prevenci rozporuplné názory, na jednu stranu si myslí, že není potřeba, na druhou stranu sám navrhoval určité možnosti. Hynek prevenci jednoznačně navrhuje a naopak ji považuje za kontraproduktivní.

U Hynka máme důvodné podezření, že je v kontaktu s neonacisty nebo se z nějakého důvodu setkává s neonacistickou tvorbou. Bedřich také vyjádřil sympatie s neonacisty, ale na rozdíl od Hynka bylo zřejmé, že o neonacismu téměř nic neví. Je

možné předpokládat, že kdyby měl Bedřich správné informace, zejména o vraždách spáchaných neonacisty, tak by změnil názor. U Hynka a Bedřicha lze usuzovat na rasistické postoje. U Carmen nás překvapila účast na koncertě kontroverzní kapely Ortel, ale všechny ostatní její projevy napovídaly, že s neonacisty rozhodně nesympatizuje. Podle informací z pozorování a jejich dalších výroků se domníváme, že nezastává rasistické postoje. U ostatních respondentů jsme nezaznamenali indicie, které by mohly ukazovat na rasistické smýšlení.

2.4 Diskuze

Výsledky výzkumu korespondují s Marešem prezentovaným odhadem genderového složení neonacistického hnutí viz kapitola 1.6.3. U dvou studentů jsme vysledovali jisté sympatie k neonacistickému hnutí, u žádné ze studentek jsme sympatie neregistrovali. Mareš uvádí, že přes 80 % neonacistů jsou muži, výsledek našeho výzkumu taktéž ukazuje na to, že neonacistická ideologie je přitažlivější pro muže.

V předcházející bakalářské práci se ukázalo, že mezi respondenty mají muži lepší znalosti než ženy.²³⁹ Tento fenomén se v našem výzkumu nepotvrdil, nejlepší znalosti měl Hynek, ale hned po něm měla dobré znalosti Carmen, Bedřich a Gabriel měli v rámci skupiny průměrné znalosti. Souvislost mezi genderem a znalostmi nebyla prokázána. V bakalářské práci se dále ukázal zajímavý vztah mezi znalostmi dané problematiky, sympatiemi a hodnocením možné hrozby neonacismu. Respondenti s lepšími znalostmi, zpravidla hodnotili potenciální hrozbu pro společnost jako vyšší. Ani tato souvislost se v našem výzkumu nepotvrdila, na jedné straně jsme měli Bedřicha, který disponoval průměrnými znalostmi a hrozbu neonacismu považoval za marginální. Na straně druhé jsme měli Hynka, který disponoval nejlepšími znalostmi v rámci skupiny. Hynek byl přesvědčen o tom, že žádná hrozba neonacismu neexistuje. Ve výzkumu provedeném na SŠ v rámci bakalářské práce žádný ze studentů takovýmto způsobem neodmítal možnou hrozbu.

Poměrně častou nepřesností se ukázala ztotožnění neonacismu s vyhraněným nacionalismem a xenofobií. Bedřich a Františka kladou na první příčku neonacistické ideologie národ, což je v rozporu s obecně přijímanými definicemi, v práci jsme předložili definice Barbory Vegrichtové a Štěpána Kalamára viz kapitola 1.6. Pro jednoznačnost ještě můžeme odkázat na monografii Jana Chmelíka, který také klade na první místo tzv. bílý rasismus, Chmelík k tomu ještě dodává: „*tj. dochází zde k přechodu od Hitlerova pangermánského etnocentrismu k bílému etnopluralismu.*“²⁴⁰ Naopak Hynek ve své výpovědi naprosto výstižně akcentoval právě výše zmíněný odklon od pangermanismu. Nacionalismus a xenofobie hraje dominantní úlohu v ideologii neofašismu, tak jak je

²³⁹ VAJNER, P., Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice.

²⁴⁰ CHMELÍK, J., Extremismus, s. 35.

definovaná v kolektivní monografii Hrozby neonacismu.²⁴¹ Je potřeba zdůraznit, že i v odborných kruzích nepanuje v terminologické otázce konsenzus. Proto jsme vybrali vhodné definice tak, aby společně tvořily ucelený logický systém, díky kterému jsme mohli hodnotit výroky respondentů. Domníváme se, že Bedřich a Františka tuto chybu udělali na základě neonacistického diskursu, ve kterém se aktivisté hnutí rádi označují za vlastence, patrioty a nacionalisty.²⁴²

²⁴¹ BROŽ a ZEMAN, Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie, s. 32.

²⁴² Srov. BASTL, Martin. Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 140.
BURYÁNEK a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 161.

Závěr

Teoretická část práce nám pomohla v posouzení hloubky znalostí jednotlivých respondentů. Studium neonacistických a rasistických produktů navíc pomohlo posoudit terminologii, se kterou jsme se setkali v rozhovorech.

Osm z deseti respondentů mělo velmi povrchní znalosti dané problematiky. Dita, Gabriel, Ivana a Julie správně definovali fundamentální pilíře neonacistické ideologie a správně uchopili vztah krajní pravice a neonacismu, hlubšími znalostmi v oblasti krajní pravice a neonacismu nedisponovali. Anna a Ema definovaly ideologii nepřesně. Studentky předpokládají, že na rozdíl od nacismu neonacisté upustili od antisemitismu a nenávist spíše směřují proti muslimům a cizincům. Tento názor je daný mylným ztotožněním krajní pravice s neonacismem. Pro neonacismus je antisemitismus stále klíčový a dokonce určité neonacistické skupiny sblížuje s islámským antisionismem. Bedřich a Františka nesprávně předpokládají, že neonacistická ideologii primárně staví na nacionalismu. My naopak víme, že současné neonacistické hnutí je internacionální.

Hlubší znalosti dané problematiky prokázala pouze Carmen a Hynek. Hynek nás překvapil výborným pochopením ideologie a jmenováním konkrétních informací specifických pro neonacismus, v rámci skupiny měl jednoznačně nejlepší znalosti. Nadprůměrné znalosti samotného neonacistického hnutí spolu se specifickou nekorektní terminologií a sarkastickým výrazem nám dávají tušit, že Hynek pravděpodobně sympatizuje s neonacismem. Sympatie s jednáním neonacistů také projevil Bedřich. **Rasistické smýšlení můžeme předpokládat u Bedřicha a Hynka, kteří také na rozdíl od všech ostatních bagatelizují potencionální hrozbu neonacismu. Zajímavým zjištěním bylo, že krom Hynka a Anny si nikdo nevzpomíná na jakýkoliv druh prožité prevence.** Hynek na preventivní programy na škole vzpomíná s nelibostí, prevenci považuje za kontraproduktivní. Anna absolvovala jeden workshop ve škole na téma pravicového extremismu, který byl naneštěstí infiltrovaný sympatizanty neonacistů. V souvislosti s posouzením hrozby studenti navrhovali možnosti prevence do budoucna.

Námi sledovaná problematika se potýká s mnoha nejednoznačně definovanými termíny např. krajní pravice, ultra pravice, pravicový radikalismus, pravicový extremismus, neonacismus a neofašismus. Teoretické část poskytuje do značné míry ucelený pohled

a jsou zde představeny vhodné definice, tak aby vzniknul logicky koherentní systém. Naše práce tedy může pomoci případným zájemcům zejména z řad pedagogů k pochopení této problematiky. Práci je možné použít i jako přehledový materiál o české neonacistické a krajně pravicové scéně. Potenciál teoretické části zůstal z větší část nevyužit z důvodu, že většina respondentů k neonacismu nedokázala téměř nic říci. Nízké znalosti dané problematiky mezi náhodně vybranými studenty Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové považujeme za špatnou zprávu. Špatnou zprávou taktéž je, že jsme se setkali se dvěma studenty, kteří sami pravděpodobně nějak souzní s myšlenkami neonacistů. **Pochopení problematiky neonacismu ze strany pedagoga spolu s mravním přesvědčením, považujeme za základní předpoklad kvalitní prevence v českém školství. Z tohoto vyvozujeme hypotézu, že studenti pedagogických fakult mají nedostatečné znalosti této problematiky, což může negativně ovlivnit budoucí prevenci na školách. Pokud sám učitel nebude zastávat jednoznačně odmítavý postoj k rasismu, může negativně ovlivnit vychovávané žáky.** Vzhledem k závažnosti tématu můžeme doporučit provedení rozsáhlejšího kvalitativního výzkumu na pedagogických fakultách, který by naši hypotézu ověřil.

3 Použité informační zdroje

3.1 Odborná literatura

- ❖ BALL, Terence; BELLAMY, Richard. *The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. ISBN 978-0521563543. S. 766. (anglicky)
- ❖ BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Politologie (Grada). ISBN 9788024737973.
- ❖ BROŽ, Miroslav a kol., ZEMAN, Václav, ed. *Hrozby neonacismu: Příležitosti demokracie*. Blansko: Asi-milovaní, o. s., 2009. ISBN 978-80-254-7147-0.
- ❖ BURYÁNEK, Jan (ed.). *Interkulturní vzdělávání II.: doplněk k publikaci Interkulturní vzdělávání nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Člověk v tísní, 2005. ISBN 8090351050.
- ❖ DANICS, Štefan. *Extremismus hrozba demokracie*. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-07-X.
- ❖ DANICS, Štefan. *Extremismus*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. Řešení krizových situací. ISBN 8072544543.
- ❖ DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 8072512048.
- ❖ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5.
- ❖ DAVID, Roman. *Politologie: základy společenských věd*. 5. přeprac. a rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. ISBN 8071821624.
- ❖ DEMJANČUK, Nikolaj a Lucia DROTÁROVÁ. *Vzdělání a extremismus*. Praha: Epoque, 2005. ISBN 80-86328-83-X.
- ❖ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 9788024619668.
- ❖ FARIN, Klaus a Eberhard SEIDEL-PIELEN. *Skinheads*. 2., durchges. Aufl., Orig.-Ausg. München: Beck, 1994. ISBN 9783406373930. (německy)

- ❖ FIALA, Petr. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. 1. vyd. Brno: MU, 1998. 400 s. ISBN 80-2101798-8.
- ❖ FREDRICKSON, George M. *Rasismus: stručná historie*. 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Veronika Matysová. Praha: BB art, 2003. ISBN 8073411245.
- ❖ GARRETT, Jan Edward. *Summary of and Comments on K. A. Appiah, "Racisms"* [online]. 2001 [cit. 2018-02-17]. Dostupné z: <http://people.wku.edu/jan.garrett/ethics/racisms.htm>. Western Kentucky University.<http://people.wku.edu/jan.garrett/ethics/racisms.htm>. Western Kentucky University. (anglicky)
- ❖ GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 809013811X.
- ❖ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- ❖ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.
- ❖ CHMELÍK, Jan. *Symbolika extremistických hnutí*. Vyd. 1. Praha: Armex, 2000. ISBN 80-862-4414-8.
- ❖ CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. ISBN 8072012657.
- ❖ CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380376-6.
- ❖ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.
- ❖ KALAMÁR, Štěpán. *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2011. Monografie (Key Publishing). ISBN 9788074181030.
- ❖ KAMÍN, Tomáš a Tatiana MACHALOVÁ. *Kritika rasy a rasismu*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3275-8.
- ❖ KRULÍK, Oldřich. *Řád mlčících bratří*. Rexter: Časopis pro výzkum radikalismu [online]. Brno: Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, Centrum pro bezpečnostní a strategická studia, 2013(2) [cit. 2018-03-26]. ISSN 1214-7737. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/rad-mlcicich-bratri/2003/11/01/>

- ❖ KRÍŽKOVSKÝ, Ladislav. *Politické strany a hnutí v mechanismu voleb v ČSFR*. Praha: Čechos, 1992.
- ❖ LEE, Martin A. *Bestie se probouzí*. Přeložil Gerik CÍSAŘ. Praha: BB art, 2004. ISBN 80-7341-370-1.
- ❖ MACHALOVÁ, Tatiana. *Lidská práva proti rasismu*. Vyd. I. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 8072390996.
- ❖ MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009. ISBN 978-80-7204-560-0. Dostupné také z: <https://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/slovník.html>
- ❖ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 8086598454.
- ❖ MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 8090333389.
- ❖ MAREŠ, Miroslav a Petra VEJVODOVÁ. *Dělnická strana: profil české pravicově extremistické strany*. Rexter: Časopis pro výzkum radikalismu [online]. Brno: Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, Centrum pro bezpečnostní a strategická studia, 2010(2), 42 – 74. [cit. 2018-03-26]. ISSN 1214-7737. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/delnicka-strana-profil-ceske-pravicove-extremisticke-strany/2010/11/07/>
- ❖ MAREŠ, Miroslav. *České militantní neonacistické hnutí (aktuální trendy): Analýza pro Ministerstvo vnitra České republiky – Odbor bezpečnostní politiky*. Brno, 2011.
- ❖ MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- ❖ MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- ❖ MCNAB, Chris. *SS 1923-1945: základní skutečnosti a údaje o Himmlerových oddílech SS: 2. světová válka v datech*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2010. Druhá světová válka v datech. ISBN 9788025603741.
- ❖ MELZER, Ralf a Sebastian SERAFIN. *Right-wing extremism in Europe: country analyses, counter-strategies and labor-market oriented exit strategies*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, Forum Berlin, 2013. ISBN 9783864985225. Dostupné také z: <http://www.masarykovaakademie.cz/index.php/publikace-a-clanky-mds/knihovna->

dokumentu/920-kniha-ke-stazeni-ralf-melzer-sebastian-serafin-eds-right-wing-extremism-in-europe-berlin-2013 (anglicky)

- ❖ PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 9788024619163.
- ❖ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum*. Praha: ISV, 2001. Pedagogika (ISV). ISBN 80-85866-72-2.
- ❖ RYŠAVÁ, Jana. *Zlatý úsvit: profil krajně pravicové strany v Řecku* [online]. Brno, 2014 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/x0cyba/>>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce prof. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D.
- ❖ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. ISBN 8071782505.
- ❖ ŘÍŠKÝ, Milan. *Vývoj skinheadských a neonacistických hudebních skupin na území ČR - Didaktické využití tématu v hodinách občanské výchovy na základní škole*. Plzeň, 2012. diplomová práce (Mgr.). ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI. Fakulta pedagogická
- ❖ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
- ❖ ŠIŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073671822.
- ❖ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073673130.
- ❖ VAJNER, Petr. *Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 59 s. Bakalářská práce.
- ❖ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 9788073804275.
- ❖ WINOCK, Michel. *Historie extrémní pravice ve Francii*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0711-3.
- ❖ WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 8024600994.

3.2 Jiné informační zdroje

- ❖ *Agrese 95 - Nová generace [FULL ALBUM] 1998*. In: Youtube [online]. 26. 10. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://youtu.be/CwFizTOWHUQ?t=41m20s>. Kanál uživatele RAC CZ/SK
- ❖ *Agrese 95 - R.H.* In: Youtube [online]. 27. 9. 2010 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=YsXfN7Cpfq0>. Kanál uživatele LegionSKS
- ❖ *Agrese 95 Vrať se R I P Ian Stuart*. In: Youtube [online]. 2. 8. 2016 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5QgZyZT8jcY>. Kanál uživatele Novy zaciatok
- ❖ *Agrese 95 Waffen SS*. In: Youtube [online]. 7. 2. 2018 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=snLlhVt0Uzw>. Kanál uživatele Hans
- ❖ *Aleš Brichta > Deratizér > 1 - Deratizer*. Diskografie.cz [online]. Praha: Goldbach Czech Republic [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.diskografie.cz/ales-brichta/deratizer/deratizer/>
- ❖ AMANDA227. Bílá liga - text. Karaoketexty.cz [online]. Praha: TISCALI MEDIA [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/orlik/bila-liga-32013>
- ❖ *Anarchsti proti neonacistům na Národní třídě 1. máj 1999*. In: Youtube [online]. 6. 3. 2011 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=1POMF0jpdkA&index=9&list=PLulucKaxXn0ilq5iF-FLjftBVCdBdIWS0>. Kanál uživatele ZENITZERO666
- ❖ *ANCESTORS-RUDOLF HESS (NASTAL CAS!)*. In: Youtube [online]. 31. 5. 2011 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://youtu.be/GjSXfQFMi4M>. Kanál uživatele MAREK19928
- ❖ Archiv ČT24. *[Demonstrace hnutí punk a skinheads.]* In: Facebook [online]. 27. listopad 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/archivct24/videos/vb.1273240469355734/1764070733606036/?type=2&theater>
- ❖ BARTŮŇKOVÁ, Tereza. *Strážník ve slovenském Hurbanovu zastřelil tři Romy. Policie ho zadržela*. iROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas, 16. června 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/straznik-ve-slovenskem-hurbanovu-zastretil-tri-romy-policie-ho-zadrzela-_201206161622_jpiroch

- ❖ Bitva o Janov očima policie, radikálů a přihlížejících. TÝDEN.cz [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, 20.11.2008 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/bitva-o-janov-ocima-policie-radikal-u-a-prihlizejicich_91505.html
- ❖ BROLÍK, Tomáš. *MARINE LE PEN ODKLÁDÁ PŘÍVĚTIVOU TVÁŘ A VRACÍ SE K TVRDÉ LINII*. Respekt [online]. Praha: Economia, pátek 22. 9. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/denni-menu/marine-le-pen-odklada-privetivou-tvar-a-vraci-se-k-tvrde-linii>
- ❖ BULISOVÁ, Karolína. *Krajně pravicová Le Penová podpořila Okamuru ve volbách*. Seznam Zprávy [online]. Praha: Seznam.cz, 20. 10. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/krajne-pravicova-le-penova-podporila-okamuru-ve-volbach-38749>
- ❖ BURYÁNEK, Jan. *Multikulturní výchova v RVP*. Metodický portál RVP.CZ [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 18. 01. 2006 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/multikulturni-vychova-v-rvp.html/>
- ❖ *Být skinheadem [Skinhead Attitude]* [film]. Režie Daniel SCHWEIZER. Švýcarsko, Francie, Německo, 2003.
- ❖ *bzenec 1.wmv*. In: Youtube [online]. 27. 6. 2010 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gX-hiWlaPqk>. Kanál uživatele Lukas BudvarBoy
- ❖ *Cirhoza 88 - Čierna Babeta*. In: Youtube [online]. 7. 2. 2013 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dFmnBReT7KE>. Kanál uživatele Renzo LSRP
- ❖ *Cirhoza 88 Dedo Elektrikar*. In: Youtube [online]. 20. 8. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=k1mMQ-LB144>. Kanál uživatele kochan88
- ❖ *Cirhoza 88 Hurbanovo*. In: Youtube [online]. 22. 1. 2015 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gcCdla623Vs>. Kanál uživatele four or more wheels
- ❖ *Cirhoza88 - Modré slúchadlá. (2012)*. In: Youtube [online]. 11. 3. 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://youtu.be/1RKhl5F5y9w>. Kanál uživatele defiancemag
- ❖ *Co je extremismus?: INFORMACE O EXTREMISMU*. Policie ČR [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>
- ❖ *Conflict 88 R H*. In: Youtube [online]. 9. 8. 2016 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WzeoLPzvlc4>. Kanál uživatele Novy zaciatok

- ❖ CYBORG, Lyon. *German Cross of the Teutonic Order*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:German_Cross.svg
- ❖ ČERNÝ, Ondřej. *VIDEO: Extremisté tři hodiny marně dobývali romské sídliště Janov*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 17. listopadu 2008 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/video-extremiste-tri-hodiny-marne-dobyvali-romske-sidliste-janov-p9h-/domaci.aspx?c=A081117_113603_domaci_klu
- ❖ *DEMOKRACIE A ÚSTAVNOST. BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA: zpravodajská služba České republiky* [online]. [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/demokracie-a-ustavnost.html>
- ❖ DOLEŽAL, Jiří X. *Vandas zahajuje kampaň a hned označil Romy za parazity. Zavřete toho nácka!*. Reflex [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 4. července 2016 [cit. 2018-02-17]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/historie/72518/vandas-zahajuje-kampan-a-hned-oznacil-romy-za-parazity-zavrete-toho-nacka.html>
- ❖ DS. Logo Dělnické strany. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:D%C4%9Blnick%C3%A1_strana_logo.png
- ❖ *Dva mrtví při přestřelce u kanceláře řeckých neonacistů*. Novinky.cz [online]. Praha: Borgis, pátek 1. listopadu 2013 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/318018-dva-mrtvi-pri-prestrelce-u-kancelare-reckych-neonacistu.html>
- ❖ DVOŘÁK, Aleš. *Rudolf SEIDL: Osvětím: Fakta versus fikce*. Dějiny a současnost [online]. Praha [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/1/rudolf-seidl-osvetim/>
- ❖ EICHLER, Pavel. *Rasisté zanevřeli na svou uniformu. Thor Steinar koupili Arabové*. iDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 1. dubna 2009 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/rasiste-zanevrel-i-na-svou-uniformu-thor-steinar-koupili-arabove-phs-/domaci.aspx?c=A090331_185926_domaci_pei
- ❖ *Elections to the Hellenic Parliament (Vouli) - Results Lookup: May 6, 2012 General Election Results - Greece Totals*. Election Resources on the Internet [online]. [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://electionresources.org/gr/vouli.php?election=2012>
- ❖ Extremista. ABZ slovník cizích slov [online]. Ostrava: ABZ knihy [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/extremista>

- ❖ *Final War - Tales of Honor*. In: Youtube [online]. 3. 4. 2009 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=6PL7pl_WbDw. Kanál uživatele Roibeárd Mac Seafraidh
- ❖ *Flag of the American Nazi Party (ANP)*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_American_Nazi_Party.svg
- ❖ *Grassel Street Wear - Promotional Video*. In: Youtube [online]. 24. 10. 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=4SzzGMpTpbE>. Kanál uživatele Martin Petera
- ❖ HÁJEK, Adam. *Vyženeme imigranty a zaminujeme hranice, vyhrožují řečtí extremisté*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 26. dubna 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/vzestup-pravicovych-extremistu-zlate-jitro-v-recku-f9x-/zahranicni.aspx?c=A120426_160447_zahranicni_aha
- ❖ HAMPL, Mojmír. *O mýtu „pravicového“ extremismu. Laissez Faire* [online]. Praha: Laissez Faire o.s., 01. 11. 2000 [cit. 2018-02-21]. Dostupné z: <http://www.nechtenasbyt.cz/o-mytu-pravicoveho-extremismu/>
- ❖ *Highlights of the Supreme Court's 2002-2003 Term*. Legal Information Institute [online]. New York: Cornell University Law School, June 23, 2003 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/supct/03highlts.html#2> (anglicky)
- ❖ HORÁK, Jan. *Neonacisty kvůli samolepkám sebrala policie před 7 lety, soud je nyní znovu na začátku Zdroj: LIDOVKY.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2. BŘEZNA 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/soud-s-radikaly-odsunuli-prisedici-dun-/zpravy-domov.aspx?c=A170228_150102_In_domov_jho
- ❖ *Hubert Macháně - Práskni Petra do hlavy*. In: Youtube [online]. 4. 3. 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=T5tdvfsCmFs>. Kanál uživatele CzechSlovakHATEPUNKS
- ❖ CHALUPA, Petr, Jaromír RUX a Jaromír DEMEK. *Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy: lidé žijí a hospodaří na Zemi: učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 8072350048.
- ❖ jan. *Policie si došlápla na lídry českých neonacistů z hnutí Wotan Jugend* [online]. Praha: Česká televize, 5. 5. 2014 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1035515-police-si-doslapla-na-lidry-ceskych-neonacistu-z-hnuti-wotan-jugend>

- ❖ KOLINA, Josef. *Krvavá bitva o Janov*. LIDOVKY.cz [online]. Praha: MAFRA, 18. LISTOPADU 2008 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/krvava-bitva-o-janov-0ld-noviny.aspx?c=A081118_000002_ln_noviny_sko&klic=228622&mes=081118_0
- ❖ KOTRBATÝ, Adam. *Extremisté na vzestupu. Je nebezpečnější krajní levice, nebo krajní pravice?*. INFO.CZ [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 20. BŘEZNA 2017 [cit. 2018-03-26]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.info.cz/svet/extremiste-na-vzestupu-je-nebezpecnejsi-krajni-levice-nebo-krajni-pravice-14465.html>
- ❖ Landser. *Sturmführer* - text, překlad. Karaoketexty.cz [online]. Praha: TISCALI MEDIA [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/landser/sturmfuhrer-495262>
- ❖ *Logo of the white supremacist movement Hammerskin Nation*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Hammerskin_Nation_logo.jpg
- ❖ MÁNERT, Oldřich. *Extremistická senzace slovenských voleb. Kotleba vytěžil uprchlickou krizi*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 6. března 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/marian-kotleba-slovensko-volby-d3g-/zahranicni.aspx?c=A160306_115452_zahranicni_ert
- ❖ Marco Kaiser. *Symbol of the 3rd SS Division Totenkopf*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:3rd_SS_Division_Logo.svg
- ❖ MAREŠ, Miroslav. *Autonomní nacionalisté*. Reflex [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 9. září 2009 [cit. 2018-02-17]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/causy/73614/autonomni-nacionaliste.html>
- ❖ *Meandros*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Meandros.png>
- ❖ MILENKOVIČOVÁ, Ivana. *Řecká policie zatkla šéfa krajně pravicového Zlatého úsvitu i poslance*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 28. září 2013 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/policie-zatkla-sefa-zlateho-uvitu-nikolaos-michaloliakos-po2-/zahranicni.aspx?c=A130928_091417_zahranicni_neh
- ❖ *Mluvčí řeckých neonacistů zfackoval levicovou političku v přímém přenosu*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 7. června 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z:

https://zpravy.idnes.cz/mluvci-neonaciste-zfackovat-primy-prenos-fg9-/zahranicni.aspx?c=A120607_124920_zahranicni_ts

- ❖ MUSILOVÁ, Anna. *Na Okamuru a Roznera padlo kvůli výrokům o tábore v letech trestní oznámení*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 5. února 2018 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/okamura-rozner-lety-koncentracni-tabor-trestni-oznameni-dvtv-pbq-/domaci.aspx?c=A180205_161616_domaci_amu
- ❖ NEČÁSKOVÁ, Pavlína. *Krajské volby na Slovensku. Vládní Smer propadl, Kotleba jako župan končí*. iROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas, 5. 11. 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/krajske-volby-na-slovensku-vladni-smer-propadl-kotleba-jako-zupan-konci_1711050630_mos
- ❖ *Neonacisté v Řecku jsou stále násilnější, chtějí i zabíjet*. Deník.cz [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA, 2.10.2013 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/neonaciste-v-recku-jsou-stale-nasilnejsi-chteji-i-zabijet-20131001.html
- ❖ *Neo-Nazis rally for jailed singer*. BBC NEWS [online]. Londýn: BBC, 21 October 2006 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6073664.stm>
- ❖ NielsF. *Znak Schutzstaffel*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Flag_of_the_Schutzstaffel.svg
- ❖ *Obal CD skupiny Útok s příslušníky SS na obalu*. In: Antifa.cz [online]. [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: http://www.antifa.cz/obrazky_text/dsk/2_utok_front.jpg
- ❖ *Oběti rasových útoků od roku 1990*. TÝDEN.cz [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, 31.10.2007 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/obeti-rasovych-utoku-od-roku-1990_28695.html
- ❖ *Official logo of Blood and Honour*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/File:BloodandHonourlogo.png>
- ❖ *Oprášené drámy: Vrah Gemer zastrelil 3 ľudí, dostal doživotie*. Nový Čas [online]. Ružinov: Ringier Axel Springer Slovakia, 15.08.2012 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://www.cas.sk/clanok/228766/oprasene-dramy-vrah-gemer-zastrelil-3-ludi-dostal-doivotie/>

- ❖ *Orlík*. In: E15.cz [online]. Brno: CN Invest, 22. března 2017 [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <https://student.e15.cz/galerie/agora/138419/daniel-muller-ortel-jako-projev-odporu-proti-nucenemu-pokroku-shora?foto=1>
- ❖ *PČR, PS 1996-1998 › Stenoprotokoly › 3. schůze › Čtvrtek 25. července 1996*. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY [online]. Praha [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/003schuz/s003017.htm>
- ❖ PETR, Kalinovský. *Vladimír Skoupý – Symbol ideové války (R. I. P.)*. In: SVOBODNYODPOR.INFO [online]. 7.11.2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://svobodnyodpor.blogspot.cz/2012/11/vladimir-skoupy-symbol-ideove-valky-r-i.html>
- ❖ *Polícia rozohnala zhromaždenie extrémistov*. SME.SK [online]. Bratislava: Petit Press, 14. mar 2009 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://bratislava.sme.sk/c/4348734/policia-rozohnala-zhromazdenie-extremistov.html>
- ❖ *Projekt Vandal - Ťaženie do pekla. [HQ+Lyrics]*. In: Youtube [online]. 23. 1. 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=VQkJVxysulA>. Kanál uživatele Matej Segiň
- ❖ *Protocols of the Learned Elders of Zion*. ENCYCLOPEDIA BRITANNICA [online]. Čvc 20, 1998 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Protocols-of-the-Learned-Elders-of-Zion> (anglicky)
- ❖ *Předáka neonacistů dostihl jeho "špatný" původ*. TÝDEN.cz [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, 01.10.2007 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/predaka-neonacistu-dostihl-jeho-spatny-puvod_24530.html
- ❖ *Radikalismus*. ABZ slovník cizích slov [online]. Ostrava: ABZ knihy [cit. 2018-03-27]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/radikalismus-radikalismus>
- ❖ *Rakušané zatkli historika Irvinga*. Aktuálně.cz [online]. Praha: Economia, 17. 11. 2005 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/rakusane-zatkli-historika-irvinga/r~i:article:2382/>
- ❖ *Reichenberg A snih padal*. In: Youtube [online]. 6. 11. 2016 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=oqHEAE6T6_Q. Kanál uživatele Novy zaciatok
- ❖ *Resigua. Symbol of the 2nd SS-Panzer-Division*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SS-Panzer-Division_symbol.svg

- ❖ *Retro: 1. máj 1992 v Praze.* In: Youtube [online]. 3. 9. 2009 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=rEzlo3-Mqng>. Kanál uživatele 161media
- ❖ *Rizikové dny pro konání akcí pravicových extremistů.* TÝDEN.cz [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, 18.06.2009 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/rizikove-dny-pro-konani-akci-pravicovych-extremistu_125274.html
- ❖ *Rock Against Racism logo.* In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Rock_Against_Racism.jpg
- ❖ *Řecká neonacistická strana Zlatý úsvit.* Deník.cz [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/tema/zlaty-usvit-recko.html>
- ❖ *Saga The Snow fell.* In: Youtube [online]. 3. 7. 2009 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MR4207sDr-4>. Kanál uživatele daNeumi
- ❖ *Skinheads v České Republice v 90. letech* [film]. Režie Robert SEDLÁČEK. Česká republika, 2003. V digitalizované podobě dostupný prostřednictvím YouTube z: <https://youtu.be/GyB7km-nc2U>
- ❖ *SKREWDRIVER-THE SNOW FELL +lyrics.* In: Youtube [online]. 3. 12. 2011 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=P1zcxSXBdEk>. Kanál uživatele METALHEAD1975GR
- ❖ *Sládek prohrál soud s Martou Petrovovou.* iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 27. dubna 1999 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/sladek-prohral-soud-s-martou-petrovovou-ffm-/domaci.aspx?c=990427_180621_domaci_jkl
- ❖ *Soud rozhodl o rasovém motivu vraždy.* Hospodářské Noviny IHNED [online]. Praha: Economia, 24. 3. 1998 [cit. 2018-03-26]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-948773-soud-rozhodl-o-rasovem-motivu-vrazdy>
- ❖ *Stíhanie exvodcu Slovenskej pospolitosti Kotlebu bolo zastavené.* SME.SK [online]. Bratislava: Petit Press, 25. jún 2009 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/4906652/stihanie-exvodcu-slovenskej-pospolitosti-kotlebu-bolo-zastavene.html>
- ❖ STRNADOVÁ, Tereza. *Slavičí Ortel, 168 Hodin.* [online]. Praha: Česká televize, 6. 12. 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10117034229-168-hodin/215452801101206>

- ❖ *Subkultura*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Subkultura>
- ❖ SUK, Josef. *Ve Varnsdorfu demonstrovaly stovky lidí proti rostoucí kriminalitě*. iROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas, 2. září 2011 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/ve-varnsdorfu-demonstrovaly-stovky-lidi-proti-rostouci-kriminalite_201109021944_akottova
- ❖ *Šampion v kickboxu prý vydíral. Půjde do vězení*. TÝDEN.cz [online]. Praha: EMPRESA MEDIA, 09.05.2008 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/sampion-v-kickboxu-pry-vydiral-pujde-do-vezeni_58198.html
- ❖ ŠLAJCHRTOVÁ, Leona. *Masakr v Bratislavě: muž vyvraždil samopalem rodinu a pak se zabil*. iDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 30. srpna 2010 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/masakr-v-bratislave-muz-vyvrazdil-samopalem-rodinu-a-pak-se-zabil-p9f-/zahranicni.aspx?c=A100830_111654_zahranicni_btw
- ❖ ŠLAJCHRTOVÁ, Leona. *Populační exploze by ebola vyřešila do tří měsíců, šokoval Le Pen*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 21. května 2014 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jak-vyresit-populacni-explozi-podle-le-pena-muze-pomoci-virus-ebola-11b-/zahranicni.aspx?c=A140521_170904_zahranicni_btw
- ❖ *Štáb SPD zavolal na novináře policii, Brichta zazpíval českou hymnu*. iDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 21. října 2017 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/spd-svoboda-a-prima-demokracie-tomio-okamura-akreditace-novinaru-dva-stoly-1un-/domaci.aspx?c=A171021_154358_domaci_ekl
- ❖ *Tomio Okamura: Zákaz islámu*. In: Svoboda a přímá demokracie - Tomio Okamura [online]. 09/8 2017 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://www.spd.cz/novinky/tomio-okamura-zakaz-islam>
- ❖ *Trymheim A sníh padal dál*. In: Youtube [online]. 30. 11. 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=XLSWp8rqJil>. Kanál uživatele Zbyněk Šulista
- ❖ *Uličníci - Strýček Dolfy*. In: Youtube [online]. 15. 2. 2011 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://youtu.be/WSFztP_7cY8. Kanál uživatele MrMajk88
- ❖ *Utok - Vrat se ... (I. Stuart R. I. P.)*. In: Youtube [online]. 21. 4. 2015 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5QgZyZT8jcY>. Kanál uživatele Valdaar Warheart

- ❖ VACA, Jan. *Adolf, to byl sympaták, zpívá kapela neonacistům*. iDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 23. listopadu 2007 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/adolf-to-byл-sympatak-zpiva-kapela-neonacistum-flq-/krimi.aspx?c=A071122_174006_krimi_ton
- ❖ VACA, Jan. *Bijec s Hitlerem na hrudi v Praze zápasit nebude, klání zrušili*. iDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 16. května 2013 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/organizatori-heroes-gate-zrusili-souboj-attila-petrovszkiho-p64-/domaci.aspx?c=A130516_113859_praha-zpravy_jav
- ❖ VEDRAL, Honza. *Pravda o skinheads: žádní andělé, ale ani čistokrevní rasisti*. iDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 20. září 2008 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/pravda-o-skinheads-zadni-andele-ale-ani-cistokrevni-rasisti-p4m-/zpr_archiv.aspx?c=A080918_165208_kavarna_bos
- ❖ Vladimír518. *Kmeny: SKINHEADS*. In: Youtube [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://youtu.be/8NKoJTr73EM>
- ❖ *Vůdce českých neonacistů (†35) se upil k smrti: Našli ho doma mrtvého*. Blesk.cz [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 12. 11. 2012 [cit. 2018-03-26]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/185257/vudce-ceskych-neonacistu-35-se-upil-k-smrti-nasli-ho-doma-mrtveho.html>
- ❖ *Výsledky voleb v České republice*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://volby.idnes.cz/poslanecka-snemovna-2017.aspx>
- ❖ WarX. *"Three-sevens" logo of the Afrikaner Resistance Movement*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Three_sevens.svg
- ❖ WERNER, Lukáš. *Řecká justice začala po vraždě zpěváka sbírat důkazy proti Zlatému úsvitu*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 23. září 2013 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/zlaty-usvit-vysetrovan-v-recku-dn1-/zahranicni.aspx?c=A130923_100917_zahranicni_wlk
- ❖ *White pride world wide*. In: TightRope [online]. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://tightrope.cc/catalog/bumper-stickers-white-pride-world-wide-vinyl-sticker-pi-1818.html>
- ❖ *Whitemedia* [online]. California (USA), 2012 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <http://www.white-media.info/>

- ❖ Williamcasey. *Logo commonly used by Skinheads Against Racial Prejudice, an anti-racist organization*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SHARP_logo.svg

- ❖ Willtron. *Simbolo divisionale della 5. SS-Panzer-Division „Wiking“*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:5th_SS_Division_Logo.svg

- ❖ *Za propagaci neonacismu padl tříletý trest a podmínky*. Deník.cz [online]. Praha: VLTAVA LABE MEDIA, 16.9.2015 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/praha/za-propagaci-neonacismu-padl-trilety-trest-a-podminky-20150916-p1x8.html>

- ❖ ZELENÝ, Petr. *Čtyři žháři z Vítkova si odsedí 20 a 22 let, potvrdil Nejvyšší soud*. iDNES.cz [online]. Praha: Mafra, 28. prosince 2011 [cit. 2018-03-03]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejvyssi-soud-zamitl-dovolani-zharu-z-vitkov-foo-/krimi.aspx?c=A111228_092119_krimi_zep

- ❖ ZELENÝ, Petr. *Extremisté pochodovali Bratislavou, policie jich deset pozatýkala*. iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, 7. srpna 2010 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/extremiste-pochodovali-bratislavou-policie-jich-deset-pozatykala-1d2-/zahranicni.aspx?c=A100807_175756_zahranicni_zep

- ❖ *Znak Národního odporu*. In: Widerstandstreetart [online]. [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://widerstandstreetart.wordpress.com/o-nas/>

- ❖ *židovský revizionista David Cole v Osvětimi CZ titulky*. In: Youtube [online]. 27. 1. 2015 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BlBrWOD6Te0>. Kanál uživatele Petr Hofman

- ❖ ŽIŽKOVÁ, Markéta. *Řecká novinářka pro INFO.CZ: Lidé nemají na léky, ani topení. Stále více podporují krajní pravici*. INFO.CZ [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 20. BŘEZNA 2017 [cit. 2018-03-26]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.info.cz/svet/recka-novinarka-pro-info-cz-lide-nemaji-na-leky-ani-topeni-stale-vice-podporuji-krajni-pravici-6409.html>

4 Seznam obrázků

Obrázek 1 logo Rock Against Racism.....	23
Obrázek 2 logo SHARP.....	23
Obrázek 3 symbol Zlatého úsvitu	27
Obrázek 4 znak Dělnické strany.....	32
Obrázek 5 vlajka Americké nacistické strany.....	40
Obrázek 6 logo Blood and Honour	41
Obrázek 7 logo Hammerskins.....	43
Obrázek 8 znak Národního odporu	44
Obrázek 9 znak Totenkopfverbände	48
Obrázek 10 znak SS.....	48
Obrázek 11 nekrolog Vladimíra Skoupého	49
Obrázek 12 znak divize SS Das Reich	49
Obrázek 13 zadržený leták Wotan jugend.....	49
Obrázek 14 znak divize SS Wiking.....	50
Obrázek 15 znak Afrikánského hnutí odporu	50
Obrázek 16 Železný kříž.....	50
Obrázek 17 keltský kříž.....	50
Obrázek 18 bojovník Attila Petrovski.....	56
Obrázek 19 Orlík.....	59
Obrázek 20 přebal CD kapely Útok.....	61

5 Seznam tabulek

Tabulka 1 tabulka respondentů	69
Tabulka 2 záznam z pozorování	73

6 Seznam použitých zkratk

AN	Autonomní nacionalisté
ATF	Úřad pro alkohol, tabák, palné zbraně a výbušniny
BHDB	Blood and Honour Division Bohemia
BHS	Bohemia Hammer Skins
ČSR	Česko-Slovenská republika (Druhá republika)
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DS	Dělnická strana
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti
EU	Evropská unie
FBI	Federální úřad pro vyšetřování
FN	francouzská Národní fronta
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
NA	Národní aliance
NATO	Severoatlantická aliance
NO	Národní odpor
RAC	Rock against communism
RaHoWa	Racial Holy War
RWU	Resistance Women Unity
SA	Sturmabteilung
SD	Sicherheitsdienst
SdP	Sudetoněmecká strana
SHARP	Skinheads Against Racial Prejudice
SPD	Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SRN	Spolková republika Německo
SS	Schutzstaffel
USA	Spojené státy americké
WAR	White Aryan Resistance
WPM	white power music

ZOG

Zionist Occupation Government